Εκτός Νόμου ο Πολιτισμός και η Ελευθερία

του Παναγιώτη Μαυρέλη

Οι σαββατιάτικες πρωθυπουργικές ανακοινώσεις δεν ήταν ένα διάγγελμα για την δημόσια υγεία αλλά ένα ανακοινωθέν για τη δημόσια τάξη. Στο διάγγελμά του, ο πρωθυπουργός εμφανίστηκε σαν τον μεγαλύτερο αρνητή του ιού. Ενώ η πανδημία καλπάζει, δεν σπατάλησε ούτε μια λέξη για το δημόσιο σύστημα υγείας• ούτε μισή κουβέντα για γιατρούς, νοσηλευτές και νοσοκομεία• τόση ήταν η έγνοια του! Αλλά είναι αυτή του η αλαζονεία που δεν του επιτρέπει να κρατήσει ούτε τα προσχήματα.

Ένα ολόκληρο «παρασύνταγμα», ένα καθεστώς εξαίρεσης έχει εγκατασταθεί στη δημόσια σφαίρα και υπονομεύει τις ελευθερίες των πολιτών. Θεμελιώδη άρθρα του Συντάγματος αναστέλλονται και δημοκρατικά δικαιώματα καταστρατηγούνται. Τι σχέση έχουν όλα αυτά με τη δημόσια υγεία; Ποια έκτακτη υγειονομική ανάγκη εξυπηρετούν; Τι νόημα έχει η απαγόρευση των συναθροίσεων, όταν είσαι υποχρεωμένος να στέκεσαι με τις ώρες στις ουρές των τραπεζών και των δημόσιων υπηρεσιών ή να συνωστίζεσαι στους χώρους εργασίας; Τι νόημα έχει η νυχτερινή απαγόρευση κυκλοφορίας, όταν το πρωί στοιβάζεσαι αναγκαστικά στα βαγόνια του μετρό για να πας στη δουλειά; Τι είναι όλα αυτά, αν δεν είναι ασκήσεις αυταρχισμού; Ένας απροκάλυπτος απολυταρχισμός που όχι μόνο δεν υπαγορεύεται από τις έκτακτες συνθήκες της υγειονομικής κρίσης, αλλά υπονομεύει τη συναίνεση στα όποια απαραίτητα μέτρα;

Ξέραμε εξαρχής πως το κράτος δεν θα παραιτούνταν από τις έκτακτες εξουσίες του. Όμως ποια ασύγγνωστη ακρισία επέβαλε σε πολλούς να ζουν σε μια ψευδαίσθηση προσωρινότητας και να νομίζουν πως «θα λογαριαστούν μετά»; Ποιο είναι αυτό το «μετά»; Δεν κατάλαβαν ακόμα ότι το «μετά» είναι τώρα; Ότι το έκτακτο είναι το μόνιμο, το εξαιρετικό είναι το κανονικό.

Τα κράτη έχουν ένα τρόπο για να αντιμετωπίζουν τις κρίσεις, ακόμα και τις υγειονομικές. Την αστυνομία. Τη δημόσια ασφάλεια.

Καμιά πρόνοια, καμιά κοινωνική πολιτική. Δεν ξέρουν από γιατρούς, μόνο από χωροφύλακες. Δεν είναι ο νεοφιλελευθερισμός που τους κάνει «τσιγκούνηδες». Είναι η όρεξή τους για απόλυτη εξουσία που άνοιξε για τα καλά. Αν τα ασιατικά κράτη θεωρούνται πρότυπο διαχείρισης, δεν είναι για τους θεσμούς πρόνοιας που ανέπτυξαν, αλλά για τα καθεστώτα επιτήρησης και ελέγχου στα οποία μετατράπηκαν.

Δεν πρόκειται για αντιμετώπιση της πανδημίας. Δεν πρόκειται για το πολυθρύλητο «κράτος πρόνοιας» που στέκεται στο πλάι του πολίτη, αλλά για το διαβόητο αστυνομικό κράτος που ορθώνεται απέναντί του. Δεν θυσιάζεται η ελευθερία προς χάριν του γενικού καλού. Τουναντίον, είναι η φαλκίδευση των ελευθεριών που οδηγεί ευθέως στην υπονόμευση της δημόσιας υγείας. Ας μην υπάρχει αμφιβολία, και την εξαθλίωση θα σπείρουν και στα δεσμά θα μας ρίξουν και την υγειά μας δεν θα έχουμε.

Ποια παραλυσία, όμως, κυριεύει την Αριστερά και δεν αντιστέκεται ούτε στις πιο κατάφωρες παραβιάσεις της ελευθερίας των πολιτών; Ποια θεωρητική και πρακτική ατολμία δεν αφήνει να ψελλίσουμε ούτε τα αυτονόητα; Ποια μοιραία αμηχανία δεν επιτρέπει την αμφισβήτηση της αδιανόητης απαγόρευσης κυκλοφορίας; Ποια απαισιοδοξία της σκέψης αλλά και της βούλησης μας αδρανοποιεί μπροστά στις προκλήσεις των καιρών; Ίσως πρόκειται για ιστορική χρεοκοπία.

Αυτό που την περασμένη άνοιξη περιοριζόταν στη σφαίρα της υποψίας, πλέον διακηρύσσεται ανοιχτά: «θα κυκλοφορείτε μόνο για να δουλεύετε».

Σήμερα, ό,τι δεν αφορά τη σφαίρα της παραγωγής και της κατανάλωσης τίθεται εκτός νόμου.

Μπορεί το θέατρο, ο κινηματογράφος, η διασκέδαση και η ψυχαγωγία εν γένει να ανήκουν στη σφαίρα της κατανάλωσης, αλλά δεν είναι μόνο κατανάλωση. Είναι χώροι ανάπτυξης και εκδίπλωσης της κοινωνικότητας. Όπως είναι οι πλατείες και οι δρόμοι. Εκεί ακριβώς είναι το ζήτημα. Στους σινεμάδες και στα μπαρ, στα αμφιθέατρα και στα καφενεία, στις πλατείες και στους δρόμους φτιάχνονται οι κοινωνικές σχέσεις. Εκεί σφυρηλατείται ο κοινωνικός δεσμός. Αυτός ο δεσμός είναι που πρέπει να σπάσει.

Αυτοί οι χώροι κλείνουν. Και ας είναι οι κατεξοχήν χώροι που μπορούσαν να κρατηθούν οι αποστάσεις και να τηρηθούν τα μέτρα. Όλα τα άλλα, βιομηχανίες και καζίνο, τράπεζες και εφορίες, συνεχίζουν κανονικά. Χωρίς μέτρα, μόνο με προσχήματα. Ο κόσμος θα συνεχίσει να στοιβάζεται στις συγκοινωνίες, στους εργασιακούς χώρους και στις ουρές των δημοσίων υπηρεσιών.

Δεν σημαίνουν τα παραπάνω ότι οι χώροι αυτοί δεν θα μπορούσαν να μετατραπούν σε εστίες μετάδοσης του ιού. Δεν υπάρχουν χώροι απρόσβλητοι από τον ιό, παρόλο που τα κυβερνητικά μέτρα υπονοούν το ακριβώς αντίθετο. Σημαίνουν όμως, ότι το lockdown ή θα είναι καθολικό ή θα είναι μια τρύπα στο νερό. Μια τρύπα στο νερό όσον αφορά την ανακοπή της πανδημίας, αλλά μάλλον αρκετά αποτελεσματικό για τις βαθιές και βίαιες μεταβολές που συντελούνται.

Με δυο λόγια, κανένα lockdown δεν επιβλήθηκε, καμιά καραντίνα. Το μόνο που έγινε είναι ότι η κοινωνική ζωή βγήκε εκτός νόμου. Απαγόρευσαν τον πολιτισμό, τις κοινωνικές συναναστροφές και τους δημόσιους χώρους. Και αυτά δεν έχουν καμία σχέση με την δημόσια υγεία.

Ο νοσηρός εκβιασμός που μας απευθύνουν είναι να ανταλλάξουμε τον πολιτισμό και την ελευθερία μας, τους φίλους και της φίλες μας με την υγεία μας. Όμως, η ζωή του ανθρώπου ούτε ανταλλάσσεται, ούτε τεμαχίζεται. Ούτε οι κοινωνίες αλυσοδένονται.

*Ο Παναγιώτης Μαυρέλης είναι κοινωνιολόγος

Αμερική, το δωμάτιο πανικού | Thomas Frank

του Thomas Frank

μετάφραση: Μιχάλης Κούλουθρος, επιμέλεια: Στέφανος Μπατσής

πρώτη δημοσίευση στη Monde Diplomatique

Εισαγωγικό σημείωμα της Βαβυλωνίας

Ένα σημαντικό πρόβλημα που προέκυψε κατά τη μετάφραση του κειμένου είναι η απόδοση του όρου «liberal», που συναντάται ευρέως στο κείμενο. Στην ευρωπαϊκή του χρήση ο όρος θα σήμαινε «φιλελεύθερος». Ωστόσο, δημιουργείται μία σύγχυση που σχετίζεται με τον τρόπο που χρησιμοποιείται ο όρος αυτός στα συμφραζόμενα της Αμερικής. Στην παρούσα μετάφραση υιοθετούμε την πρόταση του Ν. Μάλλιαρη, ο οποίος κατά τη μετάφραση[1] (και πάλι) ενός κειμένου του Τόμας Φρανκ πρότεινε το «προοδευτικός» διακρίνοντάς τον από το «Προοδευτικός» (με κεφαλαίο Π), που αποδίδει τον αγγλικό όρο «progressive». Για να γίνει κατανοητό τι εννοεί ο Τόμας Φρανκ με τον όρο «liberal», παραθέτουμε εισαγωγικά ένα απόσπασμα από μία πρόσφατη συνέντευξή του στη Le Monde Diplomatique[2]:

«Μένω στην Bethesda του Μέριλαντ, που είναι ένα πολύ ευκατάστατο προάστιο της πόλης της Ουάσινγκτον. Πολλοί λομπίστες ζουν εδώ γύρω, άνθρωποι που έχουν κάνει προχωρημένες σπουδές. Στη γειτονιά μου, πάνω από το 50% των κατοίκων είναι άνθρωποι που έχουν κάνει προχωρημένες σπουδές. Δεν υπάρχει κάποιο πανεπιστήμιο τριγύρω, απλά έτσι είναι η γραφειοκρατική

τάξη σε αυτήν τη χώρα. Και [οι κάτοικοι της περιοχής] είναι πλέον σε συντριπτικό ποσοστό Δημοκρατικοί. Δεν ήταν έτσι στο παρελθόν. Παλιότερα ήταν κυρίως Ρεπουμπλικάνοι, αλλά πλέον αυτή η περιοχή είναι συντριπτικά Δημοκρατική. Αν τριγυρίσεις στη γειτονιά, […] έχουν όλοι αυτήν την πολύ διάσημη πινακίδα στην αυλή τους, που απαριθμεί όλους αυτούς τους προοδευτικούς αγώνες, όλους αυτούς τους αγώνες που αυτοί οι άνθρωποι φαντάζονται ότι είναι δικοί τους αγώνες. Η ιδέα της πινακίδας είναι να απαριθμεί τα πάντα, να είναι συνολική, και γράφει: «Black Lives Matter» και «Women's Rights are Human Rights» («Τα Δικαιώματα των Γυναικών είναι Ανθρώπινα Δικαιώματα») και «Science is Real» («Η Επιστήμη είναι Αληθινή») και «No Human is Illegal» («Κανένας Άνθρωπος δεν είναι Λαθραίος») και κάτι με το νερό, θέλουν το νερό να είναι καθαρό, δεν θυμάμαι τι ακριβώς γράφει. Και κάθε φορά που βλέπω μια από αυτές τις πινακίδες με χτυπάει το γεγονός ότι δεν αναφέρουν την εργασία, δεν αναφέρουν την ανισότητα του εισοδήματος, δεν αναφέρουν τη φορολογία, δεν αναφέρουν τον κατώτατο μισθό. Κι αυτό συμβαίνει σε μία εποχή που οι εργαζόμενοι έχουν χάσει τη γη κάτω απ' τα πόδια τους. Είναι τόσο τρελό, αλλά κάθε φορά που μιλάς με αυτούς τους προοδευτικούς θα αυτοπαρουσιαστούν ως υπερβολικά ριζοσπαστικοί, όταν μιλάνε για συγκεκριμένα θέματα. Όταν, όμως, θα αναφέρεις το ζήτημα της εργασίας, δεν θα ξέρουν για ποιο πράγμα τους μιλάς. Αν τους μιλήσεις για τα σωματεία ή για τους χώρους εργασίας ή οτιδήποτε σχετικό, δεν θα ξέρουν τι τους λες. Δεν ξέρουν ότι αυτό είναι κομμάτι της παράδοσης του να εντάσσεσαι στην αριστερά. Κι αυτή είναι η Αμερική! Εδώ βρισκόμαστε.»

Στο κείμενο έχουν προστεθεί κάποιες επεξηγηματικές υποσημειώσεις, όπου κρίναμε ότι κάτι τέτοιο θα βοηθούσε τον αναγνώστη. Οι υποσημειώσεις αυτές υποδεικνύονται με ΣτΜ (Σημείωση του Μεταφραστή), σε αντίθεση με τις μεταφρασμένες υποσημειώσεις του αρθρογράφου που απλώς παρατίθενται.

Αμερική, το δωμάτιο πανικού

Σ’ αυτή, τη χειρότερη χρονιά στη ζωή ολονών, είχα ένα πολύ ευχάριστο καλοκαίρι. Για λόγους οικογενειακής ανάγκης, επέστρεψα τον Ιούλιο στο προαστιακό Κάνσας Σίτι, στο σπίτι που μεγάλωσα – ένα ελαφρά ερειπωμένο σπίτι, σκεπασμένο με φτηνά πισσόχαρτα, που βρίσκεται σε μια γειτονιά με απέραντα πράσινα γκαζόν και υποβλητικές ψευδο-βαρονικές επαύλεις. Εκεί πέρασα τον μήνα μου διαβάζοντας μυθιστορήματα για τον Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο, κάνοντας μικροεπιδιορθώσεις στο ετοιμόρροπο σπιτικό, βλέποντας παλιές ταινίες, πίνοντας κρασί από το Μιζούρι – και πολύ συχνά κατόρθωνα να ξεχάσω ότι στον κόσμο γύρω μου εκτυλισσόταν μια φονική πανδημία και μια πλήρης οικονομική κατάρρευση. Τα πρωινά ο ήλιος θα έλαμπε, τα λουλούδια θα ευωδίαζαν και η κίνηση των αυτοκινήτων θα ήταν αμυδρή έως ανύπαρκτη. Θα ανέβαινα στο ποδήλατό μου και θα διέσχιζα τα σιωπηλά σοκάκια της μάλλον ομορφότερης αμερικανικής πόλης και, αφού είχα ολοκληρώσει την εξάσκησή μου, θα στρεφόμουν προς το Twitter και θα έπιανα την εφημερίδα στο δρομάκι του σπιτιού και…

Μπουμ! Εκεί θα βρισκόντουσαν, όπως και την προηγούμενη μέρα: πανικός, σύγχυση, κατηγορίες και καταγγελίες. Βίντεο με ανθρώπους να ουρλιάζουν στον δρόμο ο ένας στον άλλον, με ανθρώπους να κραδαίνουν όπλα, με ανθρώπους να οδηγούν αυτοκίνητα μέσα σε πλήθη διαδηλωτών, με ανθρώπους να απαγγέλουν αποσπάσματα από τα ιδρυτικά κείμενα του έθνους προσπαθώντας να διατηρήσουν την ψυχική τους υγεία.

Νέα συμπτώματα εκφυλισμού κάθε μέρα και, πάνω απ’ όλα, η ολοένα αυξανόμενη αίσθηση ότι κανείς δεν γνωρίζει πραγματικά τι στο διάολο συμβαίνει.

Δύο ειδήσεις από την *Kansas City Star* της 14ης Ιουλίου του 2020:

– Σε ένα εστιατόριο μπάρμπεκιου κοντά στο οικογενειακό μου σπίτι, ένας άνδρας φέρεται να μπήκε φορώντας ένα ανοιχτό κόκκινο καπελάκι Τραμπ, αλλά όχι την αντι-ιική μάσκα προσώπου. Όταν το παιδί στο ταμείο (το παιδί πληρώνεται 8,50 δολάρια την

ώρα, σημειώνει η εφημερίδα) ζήτησε από τον άντρα να καλύψει τη μύτη και το στόμα του, όπως υπαγορεύουν οι τοπικοί κανόνες, ο άντρας ανασήκωσε την μπλούζα του, σαν τον Κλιντ Ίστγουντ σε κάποιο ιταλικό γουέστερν, για να δείξει στο παιδί ότι κουβαλούσε πιστόλι.

– Η κύρια είδηση στο πρωτοσέλιδο της ίδιας μέρας ανακοίνωνε ότι η πολιτεία του Κάνσας βίωνε μία «ανεξέλεγκτη διάδοση» του κορονοϊού, ένα συμπέρασμα στο οποίο έφτασε η *Star* όχι εξετάζοντας διεξοδικά τις αναφορές που έφταναν από τα διάφορα μέρη της πολιτείας, αλλά αντιθέτως κοιτώντας έναν εθνικό επιδημιολογικό χάρτη στο ίντερνετ. Φαίνεται ότι οι αριθμοί της απόμακρης αυθεντίας που χειρίζεται τον συγκεκριμένο χάρτη, είχαν μετακινήσει το Κάνσας από την κόκκινη κατηγορία (κακό) στη σκουροκόκκινη κατηγορία (χειρότερο). Κι αυτό, συμπληρωματικά με μερικές τοπικές λεπτομέρειες, ήταν η είδηση· αυτή ήταν η σοκαριστική επικεφαλίδα για τους δύο εκατομμύρια κατοίκους της ευρύτερης περιοχής του Κάνσας Σίτι. Κάτι κάπου είχε αλλάξει, σε μία επισημοφανή ιστοσελίδα.

Κανείς δεν γνωρίζει πραγματικά τίποτα

Δεν λέω ότι το να φτιάξεις μια είδηση από έναν χάρτη στο ίντερνετ είναι τεμπέλικη δημοσιογραφία· αντιθέτως, είναι συνηθισμένο αυτές τις μέρες στην Αμερική. Οι τοπικές εφημερίδες δεν μπορούν να κοσκινίζουν τις αναφορές ολόκληρης της πολιτείας στην οποία βρίσκονται, επειδή, μιλώντας χονδρικά, δεν έχουν πλέον αρκετούς δημοσιογράφους για να κάνουν μια δουλειά σαν αυτή. Όπως και πολλές αντίστοιχες ειδησεογραφικές επιχειρήσεις στην Αμερική, η *Kansas City Star* πουλιέται από ιδιοκτήτη σε ιδιοκτήτη εδώ και χρόνια. Ο εταιρικός ιδιοκτήτης της κήρυξε χρεωκοπία τον περασμένο Φλεβάρη. Τον Ιούλιο αγοράστηκε από ένα hedge fund,[3] που έχει τη βάση του στο Νιου Τζέρσεϊ.

Σ’ αυτό το σημείο βρισκόμαστε στην Αμερική, εν έτει 2020: κανείς δεν γνωρίζει πλέον τίποτα με σιγουριά κι ο θάνατος των εφημερίδων είναι μόνο η αρχή του προβλήματος. Εξαιτίας των

πρωτόγνωρων λοκντάουν σε ολόκληρη τη χώρα, η προσωπική διάδραση με άλλους ανθρώπους έχει γίνει προβληματική· τα δημόσια κτίρια έχουν κλείσει ή έχουν πολύ περιορισμένη πρόσβαση· οι δείκτες ανθρωποκτονιών παρουσιάζουν κατακόρυφη αύξηση τιμής· οι άνθρωποι φοβούνται να πετάξουν· τα σχολεία είναι μόνο διαδικτυακά· οι άνθρωποι ερμηνεύουν σκηνές από εφιαλτικές καουμπόικες ταινίες· το Fox News θαμπώνει τον ηλικιωμένο πατέρα σου με εικόνες βίαιης αταξίας· κι ο μόνος λόγος που χτυπάει πλέον το παλιομοδίτικο τηλέφωνό του, είναι ώστε μία αυτοματοποιημένη φωνή υπολογιστή να τον απειλήσει με φυλάκιση, εκτός κι αν στείλει αμέσως χιλιάδες δολάρια στον τραπεζικό λογαριασμό του υπολογιστή.

Εν τω μεταξύ, τυφώνες παρατάσσονται για να πλήξουν τη Λουϊζιάνα και υπάρχουν τόσο πολλές πυρκαγιές στην Καλιφόρνια που ο ουρανός είναι πορτοκαλί. Οι πάντες βρίσκονται σε κατάθλιψη. Τα πάντα διαλύονται και δεν υπάρχει κανείς να τα ξαναενώσει. Όταν ήμουν νεότερος, οι ηγέτες αυτής της χώρας φαίνονταν να ειδικεύονται στο να καθησυχάζουν τους πολίτες κατά τη διάρκεια σκοτεινών εποχών, αλλά ο σημερινός ένοικος του Λευκού Οίκου δεν έχει κανένα ενδιαφέρον ως προς αυτό, εκτός από το να ελίσσεται μακριά από κάθε ευθύνη. Εγωπαθής, ανίκανος για ειλικρίνεια, ο Ντόναλντ Τραμπ αντιδρά στην αγωνία του λαού του, όπως ένας άνθρωπος που βλέπει κάποιο τηλεοπτικό πρόγραμμα στο National Geographic για τις θλιβερές ταλαιπωρίες κάποιου μακρινού είδους.

Η καλύτερη σύνοψη του επιστημολογικού αδιεξόδου της Covid-εποχής που διαθέτω, προήλθε από τον δήμαρχο του Κάνσας Σίτι. Όταν η *Star* του ζήτησε να σχολιάσει την αδιαφορία των ομοσπονδιακών εκπροσώπων, που φαίνεται να στάλθηκαν στην πόλη, χωρίς κανείς ωστόσο να τους έχει δει ή ακούσει, είπε «με δυσαρέσκεια»: «Δεν μπορείς να το εξακριβώσεις, επειδή τίποτα δεν μπορεί να εξακριβωθεί.»

Ο φόβος ότι κάτι μεγάλο τελειώνει

Όταν τίποτα δεν μπορεί να εξακριβωθεί, η φαντασία αναλαμβάνει

τη δουλειά. Και δεν απαιτείται πολύ φαντασία στην Covid-εποχή, προκειμένου οι φόβοι μας να εκτοξευθούν στη στρατόσφαιρα. Οι Αμερικάνοι αντιμετωπίζουμε το τέλος τους κόσμου, φανταζόμαστε, ή το τέλος του τρόπου ζωής μας ή το τέλος ενός πράγματος μεγάλου και σημαντικού, ενός πράγματος που δεν μπορούμε ακριβώς να ψηλαφίσουμε, αλλά για το οποίο πραγματικά αναστατωνόμαστε.

Καθώς γράφω αυτά, λειτουργεί τουλάχιστον μία ντουζίνα από αυτά τα συμπλέγματα φόβου. Φόβος γύρω από το τι θα κάνει ένα ολοσχερώς ρεπουμπλικανοποιημένο Ανώτατο Δικαστήριο. Φόβος για αστυνομικούς που δέρνουν και σκοτώνουν, χωρίς να λογοδοτούν. Φόβος για ταραχές στους δρόμους. Φόβος ότι άνθρωποι θα χάσουν τις δουλειές τους, επειδή επέδειξαν ανεπαρκή προοδευτισμό. Φόβος για ανθρώπους που αρνούνται να φορέσουν μάσκες. Φόβος για τις μάσκες τις ίδιες σαν ένα είδος φίμωτρου, σαν μία άρνηση της προσωπικότητάς σου, που επιβάλλεται από κάποια μακρινή εξουσία, για την οποία δεν έχεις ποτέ ακούσει κάτι.

> *Καθώς αυτή είναι μια χρονιά εκλογών, ο Νούμερο Ένα φόβος είναι πολιτικός: ότι η ίδια η αμερικανική δημοκρατία είναι άρρωστη ή ότι ετοιμάζεται να εκπέσει σε δικτατορία.*

Είναι πλέον μία γνώριμη μελωδία, βεβαίως: οι προοδευτικοί προσπαθούν ο ένας να τρομάξει τον άλλο, από τη στιγμή που εξελέγη ο Τραμπ.[4] Εδώ και χρόνια, επιφανείς δημοσιογράφοι και σούπερσταρ των σόσιαλ μίντια αποδοκιμάζουν τον Τραμπ ως Ρώσο πράκτορα και έχουν περιγράψει κάθε του γκάφα ως μέρος της διαβολικής συνομωσίας του ενάντια στη δημοκρατία. Οι συγκρίσεις της θητείας του με το Watergate έχουν γίνει κοινός τόπος από τότε που ορκίστηκε. Ένα πρώην στέλεχος της Γουόλ Στριτ έγινε διάσημο το 2017, επειδή απαρίθμησε τους πολλούς και μικροσκοπικούς τρόπους, με τους οποίους ο ηλίθιος πρόεδρος, υποτίθεται, μας έσερνε προς τον αυταρχισμό· τον επόμενο χρόνο, δύο καθηγητές του Χάρβαρντ μπήκαν στη λίστα των μπεστ-σέλερ με ένα ακαδημαϊκό βιβλίο, ονομαζόμενο *How democracies die* (*Πώς πεθαίνουν οι δημοκρατίες*)[5]. Αυτός ο

πρόεδρος, σύμφωνα με την τρομακτική ιστορία που μετέδιδαν τα μίντια εκείνες τις μέρες, δεν σέβεται νόρμες ή παραδόσεις, δεν σέβεται τα μίντια, δεν σέβεται το κατεστημένο της εξωτερικής πολιτικής και ζει μόνο για να κάνει ό,τι του λέει ο Βλαντιμίρ Πούτιν να κάνει.

Οι προοδευτικοί δεν πολυ-μιλάνε για το «Russiagate»[6] πλέον, αλλά στην πραγματικότητα δεν χρειάζεται. Ο πολιτισμικός κανόνας της Covid-εποχής –ότι τα πάντα πρέπει να στραφούν προς την κατεύθυνση του μέγιστου δυνατού πανικού και του κατεπείγοντος– έχει μετατρέψει αυτούς τους παλιούς φόβους σε έναν τυφώνα αγωνίας, που μοιάζει να κερδίζει σε δύναμη όσο πιο κοντά φτάνουμε στην ημέρα των εκλογών. «Φοβάμαι πως είμαστε μάρτυρες του τέλους της αμερικάνικης δημοκρατίας» γράφει μία πρόσφατη επικεφαλίδα στους *New York Times*. Ένα δοκίμιο που διαβίδεται ανάμεσα στους προοδευτικούς φίλους μου έχει τον τίτλο «Δεν ξέρουμε πώς να σας προειδοποιήσουμε πιο έντονα. Η Αμερική πεθαίνει»[7]. Το κεντρικό θέμα του εξωφύλλου, αυτή τη στιγμή, στο περιοδικό *The Atlantic* συγκρίνει τις ερχόμενες εκλογές με την 11η Σεπτεμβρίου: όλοι οι ειδικοί επί των πολιτικών μπορούν να δουν ότι έρχεται μία καταστροφή –ότι ο Τραμπ θα προσπαθήσει να ξεσηκώσει δυσπιστία γύρω από τα αποτελέσματα– αλλά κανείς δεν ξέρει τι να κάνει για αυτό. Αντίστοιχες προειδοποιήσεις για κάποια επικείμενη πολιτική καταστροφή -συμπεριλαμβανομένης και μίας που γράφτηκε από συνταξιοδοτημένους αξιωματούχους του Στρατού– φτάνουν σε εμάς μέσω των σόσιαλ μίντια, κυριολεκτικά κάθε μέρα.

Αυτό που κάνει τούτη τη στιγμή συναρπαστική, όπως και τρομακτική, είναι ότι οι υποστηρικτές του Τραμπ ισχυρίζονται πως τρέμουν απ’ τον ίδιο ακριβώς φόβο. Ένα πραξικόπημα έρχεται όντως, λένε, μόνο που αυτοί που το σχεδιάζουν είναι οι προοδευτικοί της διοικητικής και μιντιακής ελίτ. Το ειρωνικό είναι ότι η δεξιά αντλεί τον φόβο της για την επικείμενη αριστερή κατάληψη της εξουσίας… από το κλαψούρισμα των προοδευτικών γύρω από κάποια δεξιά κατάληψη της εξουσίας! Η έρευνα για το Russiagate, επιχειρηματολογούν, ήταν στην

πραγματικότητα μία απόπειρα πραξικοπήματος, καθοδηγούμενη από «συνωμότες εναντίον του Τραμπ, μέσα σε όλη την ομοσπονδιακή κυβέρνηση και στον Τύπο», όπως γράφει ένα δημοφιλές βιβλίο του 2019. Κι όλοι αυτοί οι σημερινοί φόβοι για μία τραμπική επίθεση στη δημοκρατία, επιχειρηματολογούν, είναι απλά αποδείξεις των σχεδίων που έχουν οι ίδιοι οι Δημοκρατικοί να επιτεθούν σε μία δημοκρατία, που τυχαίνει απλά να αγαπάει τον Τραμπ – ένα ψευδές πρόσχημα, που χτίζεται ώστε να μπορεί να ληφθεί δράση στο μέλλον. Οι προοδευτικοί, συνεχίζει αυτό το επιχείρημα, πετάνε υπονοούμενα για τη συνομωσία τους τώρα, «ώστε όταν συμβεί να μην σκεφτείς πως ήταν συνομωσία»,[8] μια υπερ-ευφυής διπλή πιρουέτα της λογικής, που εκτελείται για τους αναγνώστες του Michael Anton, ενός πρώην αξιωματούχου της κυβέρνησης Τραμπ, ο οποίος έγινε διάσημος το 2016, επειδή σύγκρινε τις εκλογές εκείνης της χρονιάς με μια ανταρσία επιβατών σ’ ένα επιβατικό αεροπλάνο που έχει χτυπηθεί από αεροπειρατεία.[9]

Καλλιστεία του πανικού

Η επιδημία του Covid ανάγκασε και τους Δημοκρατικούς και τους Ρεπουμπλικάνους να ακυρώσουν τα πρόσωπο-με-πρόσωπο συνέδριά τους, που υπό φυσιολογικές συνθήκες αποτελούν το αποκορύφωμα της πολιτικής χρονιάς, και να τα αντικαταστήσουν με δύο μετά βίας παρακολουθήσιμα τηλεοπτικά θεάματα – στην ουσία, με τέσσερις νύχτες προχειροφτιαγμένων σόλο ερμηνειών από τις διασημότητες του κάθε κόμματος. Από κάποιες πλευρές, τα δύο θεάματα ήταν αρκετά διαφορετικά μεταξύ τους – οι Ρεπουμπλικάνοι φωνάζανε και γρυλίζανε, οι Δημοκρατικοί έδιναν παραπάνω έμφαση στην εθνοτική πολυπολιτισμικότητα και την ηθική αρετή των ηγετών τους. Αλλά, αν τις εξετάσουμε υπό το ευρύτερο δυνατό αισθητήριο, αυτά τα συνέδρια της Covid-εποχής ήταν πολύ παρόμοια. Και τα δύο ήταν καλλιστεία του πανικού, που ενθάρρυναν τους τηλεθεατές να πιστέψουν το απολύτως χειρότερο για τους αντιπάλους τους κι επίσης να ελπίζουν ότι η ατάραχη και νηφάλια κανονικότητα ίσως επιστρέψει, αν και μόνο ο σωστός υποψήφιος επικρατήσει τον Νοέμβρη.

Για τους Δημοκρατικούς, το κομμάτι του πανικού ερχόταν εύκολα. Χρειάζονταν απλά να επαναλάβουν αυτά που τα κυρίαρχα μίντια λένε εδώ και τέσσερα χρόνια: ότι ο Ντόναλντ Τραμπ είναι μια απειλή για την κυβερνητική μας παράδοση· ότι έχει μια αδυναμία στους μισαλλόδοξους· ότι έκανε μαντάρα την αντίδραση του έθνους απέναντι στην πανδημία· ότι είναι καταφανώς ανίκανος· ότι έχει καλύψει με ένα πέπλο δυσπιστίας την εκλογική διαδικασία, με όλους τους πιθανούς τρόπους. Αυτό ήταν ιδιαίτερα εύκολο για τους Δημοκρατικούς, επειδή καθεμιά από αυτές τις κατηγορίες ήταν λίγο-πολύ ακριβής.

Η Tammy Duckworth, μία Δημοκρατική γερουσιάστρια από το Ιλινόις, αποκάλεσε τον Τραμπ έναν “coward in chief”[10], που έχει απογοητεύσει τους στρατιώτες των ΗΠΑ με τον ανεπαρκή «γερακισμό»[11] του απέναντι στη Ρωσία. Η ποπ τραγουδίστρια Μπίλι Άιλις (Billie Eilish) ανακοίνωσε ότι «ο Ντόναλντ Τραμπ καταστρέφει τη χώρα μας και όλα εκείνα, για τα οποία νοιαζόμαστε». Ο Άντριου Κουόμο, κυβερνήτης της πολιτείας της

Νέας Υόρκης, επαναλαμβάνοντας τον πολύ γνωστό του ρόλο ως προσωποποίηση της διοικητικής αξιοσύνης,[12] υπονόησε ότι ο Τραμπισμός ο ίδιος είναι κάποιου είδους ιός.

Ο πρώην πρόεδρος Μπαράκ Ομπάμα ήταν καθηγητικός και νηφάλιος, καθώς συνόψιζε τους κινδύνους του Τραμπισμού. Παραδέχτηκε πως περίμενε ότι ο τηλε-δισεκατομμυριούχος θα κατόρθωνε να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις του επαγγέλματος του ύπατου εκτελεστικού άρχοντα, από τη στιγμή που ο Ομπάμα θα του παρέδιδε τη σκυτάλη. «Αλλά ποτέ δεν το έκανε», ανήγγειλε ο Ομπάμα. Ο Τραμπ «δεν έχει δείξει κανένα ενδιαφέρον να κάνει τη δουλειά που απαιτείται. Κανένα ενδιαφέρον να βρει κοινό έδαφος… κανένα ενδιαφέρον να μεταχειριστεί την προεδρία ως οτιδήποτε άλλο από ένα ριάλιτι, που μπορεί να χρησιμοποιήσει, ώστε να πάρει την προσοχή που λαχταράει». Ο Ομπάμα προχώρησε αποδίδοντας στον Τραμπ την ευθύνη για ολόκληρο τον φόρο αίματος του κορονοϊού, όπως επίσης και για την καταστροφή της «περήφανης διεθνούς φήμης» μας, ό,τι κι αν μπορεί να είναι αυτό. Απευθυνόμενος στις δεδηλωμένες ανησυχίες των Ρεπουμπλικάνων για την ακεραιότητα των εκλογικών αποτελεσμάτων, ο Ομπάμα ενίσχυσε τη διπλή πιρουέτα της δεξιάς με μία τριπλή: «Έτσι συρρικνώνεται μία δημοκρατία», απήγγειλε ο Ομπάμα, «Μέχρι που δεν είναι καθόλου δημοκρατία.»

Τι καλό φίλο που έχουμε βρει στο πρόσωπο του Τζο Μπάιντεν: αυτή ήταν η έτερη κεντρική ιδέα που ξεχώρισε στο συνέδριο. Ο Ομπάμα αποκάλεσε των πρώην αντιπρόεδρό του «αδελφό». Ο Μπέρνι Σάντερς χρησιμοποίησε τις λέξεις, «συμπονετικός… ειλικρινής… ευπρεπής». Ελάχιστη συζήτηση έγινε για τη μακρά καριέρα του Μπάιντεν στην Ουάσινγκτον, εν μέρει επειδή το πραγματικό ιστορικό του Μπάιντεν όσον αφορά το εμπόριο και την εγκληματικότητα[13] θα έκανε τους ψηφοφόρους να χτυπιούνται από αηδία, αλλά επίσης και επειδή στην Covid-εποχή όλες οι αντιπαραθέσεις πρέπει εν τέλει να καταλήγουν στο καλό εναντίον του κακού. Ή, όπως το έθεσε ο ίδιος ο Μπάιντεν, στον αγώνα του φωτός να «ξεπεράσει αυτήν την εποχή του σκότους στην Αμερική».

«Όλες οι εκλογές είναι σημαντικές», είπε ο Μπάιντεν στους

θεατές με τον αξιολάτρευτο ατσούμπαλο τρόπο του. «Αλλά το ξέρουμε βαθιά στα κόκκαλά μας ότι οι συγκεκριμένες θα έχουν περισσότερες συνέπειες». Αυτές «θα καθορίσουν πώς θα μοιάζει η Αμερική για ένα μακρύ, μακρύ διάστημα. Ο χαρακτήρας μας είναι στην κάλπη, η συμπόνια είναι στην κάλπη, η ευπρέπεια, η επιστήμη, η δημοκρατία, όλα είναι στην κάλπη». Ο πρώην αντιπρόεδρος πραγματοποίησε και μια σύντομη κατάδυση στο βασίλειο των αληθινών γεγονότων: κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η Αμερική παρουσίασε «με διαφορά τη χειρότερη απόδοση από κάθε άλλο έθνος στη γη». Αλλά, συνολικά, προσπάθησε να διατηρήσει τα πράγματα σε μια πνευματική πτήση, σε έναν τόπο όπου αφηρημένες έννοιες έδιναν μνημειώδεις μάχες: «Είθε η ιστορία να μπορέσει να πει ότι το τέλος αυτού του κεφαλαίου του Αμερικανικού σκοταδιού ξεκίνησε εδώ απόψε, καθώς η αγάπη και η ελπίδα και το φως μπαίνουν στη μάχη για την ψυχή του έθνους».

Που πήγε ο λόγος περί ανισότητας;

Σε περασμένες δεκαετίες, τα συνέδρια των Δημοκρατικών είχαν μία πολύ προβλέψιμη κεντρική ιδέα: αυτό είναι το κόμμα της μεσαίας τάξης, εκείνοι που μεριμνούν για τα οικονομικά σας συμφέροντα και διασφαλίζουν ότι οι ισχυροί θα παίζουν σύμφωνα με τους κανόνες. Καθώς τα χρόνια περνούσαν, το μήνυμα συμμορφωνόταν όλο και λιγότερο με την πραγματικότητα, αλλά αυτή ήταν η ιστορική εικόνα και σφραγίδα του κόμματος, κι έδιναν τη δέουσα προσοχή ώστε να σας το υπενθυμίσουν.

Όχι αυτή τη φορά. Ναι, υπήρξαν αναφορές από δω κι από εκεί στους ανθρώπους που υποφέρουν μέσα στον κατήφορο που δημιούργησε η πανδημία του Τραμπ. Αλλά σε γενικές γραμμές, δεν δόθηκε έμφαση στο μοτίβο της μεσαίας τάξης αυτή τη φορά. Για κάποιον που έχει περάσει τη ζωή του γράφοντας για τις επιχειρήσεις και την εργασία και την απορρύθμιση και την ανισότητα –για τις τάξεις– ήταν λίγο αποπροσανατολιστικό. Τι συνέβη σε όλα εκείνα τα πράγματα που με ενδιέφεραν; Που ήταν οι Δημοκρατικοί που συνήθιζαν να μιλάνε τόσο πειστικά για την ανισότητα; Που πήγε αυτή η ιδέα μέσα στην Covid-εποχή;

Ένα από τα μέρη που πήγε, ήταν το συνέδριο των Ρεπουμπλικάνων, που διενεργήθηκε την επόμενη εβδομάδα.

Πράγματι, η κάποτε κεντρική ιδέα των Δημοκρατικών αναφέρθηκε στην πρώτη-πρώτη ομιλία της πρώτης-πρώτης βραδιάς. Αμέσως μετά τον Όρκο στη Σημαία (Pledge of Allegiance), τη σκηνή κατέλαβε ο νεαρός Charlie Kirk, ιδρυτής μιας ομάδας του κολεγίου που καταγγέλλει αριστερούς καθηγητές, που μας παρότρυναν να στρατολογηθούμε στον ταξικό πόλεμο. «Εδώ και δεκαετίες, οι ηγέτες της κυρίαρχης τάξης και στα δύο κόμματα ξεπούλησαν το μέλλον μας», είπε στους θεατές. «Στην Κίνα. Σε απρόσωπες επιχειρήσεις. Σε αυτο-εξυπηρετούμενους λομπίστες». (Ναι, ένας Ρεπουμπλικάνος αποδοκίμασε τις επιχειρήσεις και τους λομπίστες.) «Το έκαναν για να διατηρήσουν τη δική τους δύναμη. Και για να πλουτίσουν εαυτούς. Και την ίδια στιγμή έστηναν το σύστημα για να κρατήσουν κάτω τους καλούς, αξιοπρεπείς πατριώτες της μεσαίας τάξης, που αγωνίζονται να χτίσουν μία οικογένεια και να αναζητήσουν μία ζωή με αξιοπρέπεια».

Στη συνέχεια, ο επόμενος ομιλητής επιτέθηκε στα σωματεία των δασκάλων.

Ο πανικός είναι η αισθησιακή, στενάχωρη μελωδία τρόμου, που όλοι θέλουν να διεκδικήσουν φέτος για τον εαυτό τους. Κι ενώ οι Δημοκρατικοί προειδοποιούσαν για τον συστημικό ρατσισμό και τον κίνδυνο που έθετε ο Τραμπ προς τους δημοκρατικούς θεσμούς, αντιμετώπισαν την απελπιστική υπεροπλία των αντιπάλων τους στον διαγωνισμό του πανικού. Οι Ρεπουμπλικάνοι είναι μαιτρ του ο-κόσμος-έχει-γυρίσει-ανάποδα εφιάλτη. Και επωφελήθηκαν από την περιρρέουσα αγωνία του 2020, όπως ο Βλαντιμίρ Χόροβιτς πάνω σε κάποιο πιάνο Steinway. Δώστε την εξουσία πίσω σ' αυτούς τους προοδευτικούς, συνέχισαν προειδοποιητικά, και δεν θα λάβετε απλώς μία απειλή προς τη δημοκρατία, αλλά και *το τέλος του ίδιου του πολιτισμού*. θα λάβετε ταραχές, σαν τις ευάριθμες βίαιες διαμαρτυρίες που ξέσπασαν κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Η περιουσία θα καταστραφεί. Αγάλματα θα γκρεμιστούν. Τα εύπορα προάστια θα καταργηθούν νομοθετικά (μια

κλασική ρατσιστική πομφόλυγα). Και τίποτα δεν θα μεταδίδεται δίκαια, επειδή τα ειδησεογραφικά μίντια, όπως και οι κάθε λογής ειδικοί, έχουν υπνωτιστεί απολύτως από την οδυρόμενη κραυγή του αναίσθητου, άναρχου προοδευτισμού.

– Ανάλογα, ο Jim Jordan (ένας Ομοσπονδιακός Βουλευτής από το Οχάιο): «Κοιτάξτε τι συμβαίνει στις αμερικάνικες πόλεις»· «έγκλημα, βία και κυριαρχία του όχλου»· «οι Δημοκρατικοί δεν θα σας αφήσουν να πάτε στη δουλειά σας, αλλά θα σας αφήσουν να κάνετε μπάχαλα.»

– Ανάλογα, ο Mark και η Patty McClosky (ένα εύπορο ζευγάρι από το Σεντ Λούις του Μιζούρι, που έγινε διάσημο επειδή σημάδεψε με όπλα διαδηλωτές): «θέλουν να καταργήσουν ολοσχερώς τα προάστια»· «η οικογένειά σας δεν θα είναι ασφαλής στην Αμερική των ριζοσπαστών Δημοκρατικών»· «ο όχλος, που ξεχύθηκε από τους συμμάχους του στα μίντια, θα προσπαθήσει να σας καταστρέψει.»

– Ανάλογα, η Kimberly Guilfoyle (τηλεοπτική περσόνα και οικεία της οικογένειας Τραμπ, που βρυχήθηκε σαν να μιλούσε σε κάποιο κατάμεστο στάδιο, αντί για ένα άδειο δωμάτιο, κάπου στην πόλη της Ουάσινγκτον): «αυτές οι εκλογές είναι μία μάχη για την ψυχή της Αμερικής»· «θέλουν να καταστρέψουν αυτήν τη χώρα και καθετί, για το οποίο έχουμε πολεμήσει και το οποίο αγαπάμε»· «Αμερική! Διακυβεύονται τα πάντα!»

– Και ανάλογα ο Ντόναλντ Τραμπ τζούνιορ: «Στο παρελθόν, και τα δύο κόμματα πίστευαν στην καλοσύνη της Αμερικής. Αυτήν τη φορά, το άλλο κόμμα επιτίθεται στις ίδιες τις αρχές, πάνω στις οποίες θεσπίστηκε το έθνος μας. Στην ελευθερία της σκέψης. Στην ελευθερία της έκφρασης. Στην ελευθερία της θρησκείας. Στην έννομη τάξη.»

Κι αυτή ήταν μόνο η πρώτη μέρα του συνεδρίου των Ρεπουμπλικάνων, αναγνώστη μου. Άλλα απογεύματα ήταν αφιερωμένα στην κατασκευή μίας παράλληλης πραγματικότητας, εντός της οποίας ο Τραμπ ήταν αθώος σε όλες τις κατηγορίες. Τα είχε πάει τόσο καλά, όσο θα μπορούσε κι ο οποιοσδήποτε με τον Covid,

είπαν οι Ρεπουμπλικάνοι. Κατηγόρησαν την Κίνα για την πανδημία, επέμειναν ότι η οικονομική ανάκαμψη βρίσκεται στο επόμενο στενό και διαβεβαίωσαν ότι ο Τραμπ δεν είναι ρατσιστής, μια αποστολή που ανέλαβε να φέρει εις πέρας μια ακολουθία μαύρων επαγγελματιών αθλητών. Δεν χρειάζεται να το πούμε, αυτές οι παρεμβάσεις δεν ήταν ούτε κατά προσέγγιση τόσο επιτυχημένες, όσο ο παρατεταμένος παιάνας του κόμματος στον πανικό.

«Ο πρόεδρος του λαού»

Για να καταλάβεις πραγματικά τις φετινές εκλογές, ωστόσο, πρέπει πρώτα να καταλάβεις τον τρόπο με τον οποίο τα κυρίαρχα μίντια σ' αυτή τη χώρα ξέχεζαν τον Ντόναλντ Τραμπ εδώ και τέσσερα χρόνια. Η *Washington Post* δημοσιεύει τακτικά τρία ή τέσσερα άρθρα γνώμης την ημέρα θάβοντάς τον με τους σκληρότερους δυνατούς όρους· ειδησεογραφικά κείμενα σε έγκριτα μέσα χαρακτήριζαν τις δηλώσεις του ως αναληθείς ή και ως

ξεκάθαρα ψεύδη. Ο σκοπός ήταν, προφανώς, να καταστραφεί η δημοτικότητα του Τραμπ στο κοινό, αλλά είχε και το ειρωνικό αποτέλεσμα να θέσει αρκετά χαμηλά τον πήχη για τον ίδιο τον Τραμπ. Έχουμε εδώ έναν τύπο, που οι Αμερικάνοι ακούνε, μέρα-μπαίνει μέρα-βγαίνει, να χαρακτηρίζεται ως ανθρώπινο σκουλήκι, ως άνδρας χωρίς αρετές, ως άθλιος της χαμηλότερης κλίμακας, ίσως ακόμα και προδότης. *Τι θα συνέβαινε, όμως, αν οι Ρεπουμπλικάνοι μπορούσαν να κομίσουν αποδείξεις ότι είναι στην πραγματικότητα ένας καλός άνθρωπος, ένας άνθρωπος που νοιάζεται;*

Το δισεκατομμυρίων βολτ ταρακούνημα γνωστικής ασυμφωνίας που κάτι τέτοιο θα προκαλούσε στην παρεγκεφαλίτιδα του έθνους, πρέπει να έμοιαζε σαν επαρκές αντιστάθμισμα, ώστε να καθιστά μια τέτοια απόπειρα άξια να δοκιμαστεί. Κι αυτό εξηγεί τη μία και μοναδική στιγμή αδιαμφισβήτητου θριάμβου στο συνέδριο των Ρεπουμπλικάνων: το μεγάλο φινάλε, όταν η μακρά ακολουθία των βαρετών λέξεων που εκφωνούνταν από ανιαρούς ομιλητές σε ένα άδειο δωμάτιο, έδωσε ξαφνικά τη θέση της σε ένα βίντεο της Ιβάνκα Τραμπ, της κομψής κόρης του προέδρου, η οποία περπατούσε αποφασιστικά βγαίνοντας από τον Λευκό Οίκο ανάμεσα σε σειρές από αμερικάνικες σημαίες, καθώς αποθεώνονταν από ένα πραγματικό, ζωντανό και χωρίς μάσκες κοινό – μία σοκαριστική χειρονομία περιφρόνησης του Covid.

Καθώς ένα απαλό αεράκι ανέμισε τα υπέροχα μαλλιά της κληρονόμου, η Ιβάνκα βημάτισε προς ένα μικρόφωνο που είχε στηθεί στα νότια γρασίδια του Λευκού Οίκου και μας έμπασε σε μια παράλληλη πραγματικότητα, όπου ο Ντόναλντ Τραμπ –ο «πρόεδρος του λαού», ο «υπερασπιστής των Αμερικάνων εργατών», η «φωνή των ξεχασμένων αντρών και γυναικών αυτής της χώρας»– ήταν ένας καλός τύπος και όλοι οι υπόλοιποι στα μίντια και στην πολιτική ήταν οι μαλάκες, οι ψεύτες, οι άθλιοι[14]. Τα εγγόνια του, μας είπε, αγαπάνε πολύ τον πρόεδρο παππού τους. Τον αγαπάνε επίσης «οι στωικοί χειριστές μηχανών και οι μεταλλεργάτες», που δακρύζουν όταν τον συναντούν. Έχει «μια βαθιά συμπόνια για εκείνους που έχουν αντιμετωπίσει την

αδικία», ειδικά τους φυλακισμένους[15]. Θα κάνει το οτιδήποτε, μας είπε, για τους γαλακτοπαραγωγούς αγρότες του Γουϊσκόνσιν. Και φανταστείτε απλά πόσο άσχημα ένιωσε, όταν χρειάστηκε να θυσιάσει «την πιο ισχυρή, την πιο συμπεριληπτική οικονομία που έχουμε ζήσει… και να την κλείσει, προκειμένου να σώσει τις ζωές των Αμερικάνων».

Τότε, ο Ντόναλντ Τραμπ ο ίδιος ανέβηκε στο βήμα και, αφού αποδέχτηκε το χρίσμα από το κόμμα του και διαβεβαίωσε τους θεατές ότι ένιωθε φυσιολογικά ανθρώπινα συναισθήματα, αντέστρεψε τη μανιχαϊστική εικονογραφία του Τζο Μπάιντεν: «Η Αμερική δεν είναι μια χώρα καλυμμένη απ' το σκοτάδι· η Αμερική είναι ο πυρσός που φωτίζει ολόκληρο τον κόσμο». Ο ίδιος ο Μπάιντεν, συνέχισε ο Τραμπ, ήταν ακριβώς αυτό που ο ίδιος ο Τραμπ κατηγορείται ότι είναι: ένας απατεώνας που έχει εξαπατήσει την εργατική τάξη. Αυτός «πήρε τις δωρεές εργατών, τους έδωσε αγκαλιές, ακόμα και φιλιά» –αυτό είναι μια αναφορά στην ευρέως γνωστή συνήθεια του Μπάιντεν να επιδεικνύει ανεπιθύμητη τρυφερότητα προς τις γυναίκες του ακροατηρίου του– «και τους είπε πως ένιωθε τον πόνο τους και μετά πέταξε πίσω στην Ουάσινγκτον και ψήφισε ώστε να σταλθούν οι δουλειές μας στην Κίνα και σε διάφορες άλλες μακρινές χώρες», επιτέθηκε ο πρόεδρος. *Όλα όσα νόμιζες πως ήξερες ήταν λάθος.*

Και η «πολιτική τάξη» της χώρας; Είναι καθάρματα μέχρι τον τελευταίο. «Οι άνθρωποι του κλειστού κυκλώματος της Ουάσινγκτον», (παρίστανε ότι) αφηγούνταν ο Τραμπ, «με παρακαλούσαν να αφήσω την Κίνα να συνεχίσει να κλέβει τις δουλειές μας, γδύνοντας και ληστεύοντας στην ψύχρα τη χώρα μας, αλλά εγώ κράτησα τον λόγο μου απέναντι στον αμερικανικό λαό». Αχ! αυτοί οι κακοί ήταν δαιμονικοί, επικριτικοί, προδοτικοί, ερωτευμένοι με την εξουσία – και θα πραγματοποιούσαν ένα σχέδιο καθαρής τρέλας, αν τους δίνατε την ευκαιρία: θα «αφάνιζαν» τα σύνορα της χώρας («εν μέσω μιας παγκόσμιας πανδημίας»), θα έδιναν στους παράνομους μετανάστες «δωρεάν δικηγόρους, πληρωμένους από τους φορολογούμενους», καθώς θα υποχρηματοδοτούσαν τα αστυνομικά τμήματα,

ενθαρρύνοντας τις ταραχές και απελευθερώνοντας «400.000 εγκληματίες στους δρόμους και τις γειτονιές σας». Αφήστε την παλιά άρχουσα τάξη να κάνει το δικό της και πολύ σύντομα θα έρθει το τέλος του κόσμου, καθώς θα άρχιζαν να στέλνουν χαρούμενοι τους καλούς Αμερικάνους σε λουμπενοποιημένες γειτονιές, ενώ οι ίδιοι θα έλουζαν τον εαυτό τους με ηθικό μεγαλείο. Αυτοί οι προοδευτικοί, επιτέθηκε ο πρόεδρος, «θέλουν να εξαφανίσουν τη σχολική επιλογή[16], την ίδια στιγμή που οι ίδιοι γράφουν τα παιδιά τους στα καλύτερα ιδιωτικά σχολεία της χώρας. θέλουν να ανοίξουν τα σύνορα, την ίδια στιγμή που οι ίδιοι ζουν σε περιτειχισμένα κτιριακά συγκροτήματα και κοινότητες και στις καλύτερες γειτονιές του κόσμου. θέλουν να υποχρηματοδοτήσουν την αστυνομία, την ίδια στιγμή που έχουν ένοπλους φύλακες για τους εαυτούς τους. Αυτόν τον Νοέμβρη, πρέπει να γυρίσουμε μια για πάντα τη σελίδα σε αυτήν την αποτυχημένη πολιτική τάξη».

Μια μικροσκοπική αλήθεια πίσω από τις μαλακίες

Υπάρχει ένας λόγος που δεν απαξιώνω τούτες τις εξωφρενικές ατάκες του Τραμπ ως κενές ψευδολογίες, ως ατεκμηρίωτους ισχυρισμούς, που πρέπει απλά να τις κράξουμε και να τις απορρίψουμε, και ο λόγος είναι ότι πίσω από αυτό το νέφος από μαλακίες υπάρχει ένας μικροσκοπικός σπόρος αλήθειας.

Όλοι γνωρίζουν πως ένα συγκεκριμένο είδος αριστερής πολιτικής είναι ιδιαίτερα της μόδας ανάμεσα στα ανώτερα στρώματα της κοινωνίας· η ριζοσπαστικοποίηση, κατά τα τελευταία χρόνια, των υψηλού κύρους μίντια της Αμερικής και των πιο φανταχτερών πανεπιστημίων της και της αφρόκρεμας των πολιτισμικών ιδρυμάτων της το έχει κάνει σαφές. Ένα εξέχον παράδειγμα των τελευταίων εβδομάδων: ο NPR, ένας ραδιοσταθμός των μορφωμένων, πολύ αγαπητός στη γραφειοκρατική τάξη της Αμερικής, δάνεισε πρόσφατα το γιγαντιαίο του μεγάφωνο στον συγγραφέα ενός βιβλίου που λέγεται *Στην υπεράσπιση του πλιάτσικου* (*In defence of looting*). Ένα άλλο παράδειγμα που είδα με τα ίδια μου τα μάτια πριν από λίγο: ένα πανάκριβο t-shirt υψηλής ραπτικής με τις λέξεις αυτές τυπωμένες πάνω του: «θα έπρεπε όλοι να

είμαστε φεμινιστές» (“We should all be feminists”).

«Αυτοί με κυνηγάνε επειδή πολεμάω για εσάς», είπε ο Τραμπ αποδεχόμενος το χρίσμα. «Αυτό είναι που συμβαίνει».

Αλλά όχι. Ο Τραμπ δεν πολεμάει για εμάς. Όμως, «αυτοί» όντως τον κυνηγάνε: αυτό το κομμάτι αληθεύει. Κι αν «αυτοί» μισούν τον Τραμπ, ε λοιπόν, για πολλούς ανθρώπους αυτό αρκεί. Είναι ο εχθρός του εχθρού τους. Και καλωσορίζουμε κι εμείς το μίσος τους.

Για μεγάλο κομμάτι της Αμερικής, υποψιάζομαι, αυτή είναι η Νούμερο Ένα σύγκρουση αυτών των απαίσιων χρόνων. Όχι το Russiagate. Όχι η διάλυση των κανόνων από τον πρόεδρο ή η ακατάλληλη χρήση του στρατού. Ούτε καν ο απίστευτος τρόπος που τα θαλάσσωσε με την πανδημία του Covid, κατά την οποία η ανικανότητά του μπορεί να μετρηθεί στα δεκάδες χιλιάδες πτώματα.

Όχι, είναι αυτή η αλλόκοτη ταξική σύγκρουση: ο Τραμπ εναντίον των πιο διαφωτισμένων κομματιών των ανώτερων τάξεων της Αμερικής. Τους έχουμε δει να στρέφονται εναντίον του με ένα είδος αλληλεγγύης της ανώτερης τάξης, που οι περισσότεροι από εμάς δεν είχαμε ξαναδεί στο παρελθόν. Το μίσος τους δεν κάνει τον Τραμπ καλό πρόεδρο —είναι αντικειμενικά απαίσιος πρόεδρος—, αλλά βοηθάει στο να κινητοποιούνται άνθρωποι γύρω από αυτόν, άνθρωποι που κανονικά δεν θα είχαν καμία σχέση με έναν ματαιόδοξο βλάκα του φυράματός του.

> *Η περιφρόνηση των ανώτερων τάξεων της Αμερικής είναι, ούτε λίγο ούτε πολύ, το μόνο πράγμα που έχει μείνει στον Τραμπ.*

Η περήφανη, ρωμαλέα οικονομία του είναι τώρα ένα κομμάτι από πυρακτωμένο μέταλλο τυλιγμένο γύρω από ένα δέντρο· οι γενναίοι εργατικοί πολίτες, που συνήθιζε να υμνεί, βλέπουν τώρα τηλεόραση στο υπόγειο, καθώς περιμένουν να τελειώσει μία θανάσιμη πανδημία που άλλες βιομηχανοποιημένες χώρες έχουν θέσει υπό έλεγχο. Ο φόβος των επικριτικών προοδευτικών είναι

κυριολεκτικά το μόνο πράγμα που αυτός ο άνθρωπος έχει ως πλεονέκτημα, καθώς βαδίζει προς την ημέρα των εκλογών.

Γιατί οι Αμερικάνοι απεχθάνονται τους προοδευτικούς; Η απάντηση βρίσκεται μπροστά στα μάτια μας, όλον αυτόν τον καιρό. Οι προοδευτικοί ηγέτες μπορεί να σταμάτησαν να μιλούν για τη μεσαία τάξη, αλλά έχουν γίνει απολύτως ανυποχώρητοι όσον αφορά τη δική τους καλοσύνη· και όσον αφορά την περιφρόνησή τους για τους λιγότερο εκλεπτυσμένους κατωτέρους τους. Το αποτέλεσμα είναι ένας προοδευτισμός της κατάκρισης. Βρίσκεται παντού στην Covid-εποχή. Προβάλλεται συνεχώς σε κάποιο σόσιαλ-μίντια μέσο κοντά σας. Καθώς γράφω αυτό, υπάρχει ένα βίντεο που κυκλοφορεί, στο οποίο μία ορδή διαδηλωτών του Black Lives Matter (έναν αγώνα στον οποίο τυχαίνει να πιστεύω) στριμώχνουν μια γυναίκα που τρώει σε ένα γωνιακό καφέ· τσιρίζουν προς το μέρος της, απαιτώντας να υψώσει τη γροθιά της συμμορφούμενη μαζί τους. Βλέποντάς το, αρχίζει κανείς να καταλαβαίνει πώς πρέπει να έμοιαζε η ζωή στην εποχή του ΜακΚάρθι.[17]

Παρόμοια, αλλά μεγαλύτερα, επεισόδια –μαζικοί κοινωνικοί παροξυσμοί κατηγορίας και καταγγελίας– φαίνονται να κυριεύουν τα σόσιαλ μίντια κάθε μέρα. Τρεις γνωστοί μου –όλοι τους στέκονται αρκετά αριστερότερα του προοδευτισμού– είδαν το όνομά τους να δέχεται επιθέσεις τέτοιου είδους, και για κάθε έναν από αυτούς η δικαστική διαδικασία, μέσω της οποίας κηρύχθηκαν ένοχοι, ήταν εξοργιστικά άδικη. Πιο πολύ παρέπεμπε σε πολιτική δίκη-παρωδία, παρά σε κάποιο συνετό ζύγισμα επιχειρημάτων. Θα διακινδύνευα την εικασία ότι εκατομμύρια άλλοι Αμερικάνοι γνωρίζουν παρόμοιες ιστορίες.

Ομολογουμένως, αυτό δεν έχει πολύ σχέση με τον Τζο Μπάιντεν, που πέρασε τον τελευταίο μήνα προσπαθώντας να προσεγγίσει τους μετριοπαθείς Ρεπουμπλικάνους ψηφοφόρους των προαστίων. Προς τιμήν του Μπάιντεν, φαίνεται να είναι ένα ευπρεπές άτομο, ένα κατάλοιπο μιας κουλτούρας που έβρισκε τον τρόπο να ανέχεται ή να συγχωρεί τα ηθικά παραπτώματα των απλών πολιτών. Υπό κανονικές συνθήκες, ένας τέτοιος άνθρωπος θα νικούσε εύκολα

τον αποτυχημένο ανίκανο, που κάθεται αυτή τη στιγμή στον Λευκό Οίκο. Αλλά η ευρύτερη πολιτική εικόνα κάνει τα πράγματα ελαφρώς πιο αβέβαια.

Το ότι ο προοδευτισμός έχει γίνει πολιτική δολοφονίας χαρακτήρα και bullying στα χέρια της ανώτερης τάξης, είναι μια εντύπωση, που καθημερινά γίνεται όλο και πιο δύσκολο να αποφύγουμε. Το να πούμε ότι οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν αυτή τη μορφή πολιτικής με μίσος και φόβο θα ήταν μια τεράστια ωραιοποίηση. Πανικός, σύγχυση, κατηγορίες, τσιριχτές καταγγελίες: αυτός είναι ο κόσμος προς τον οποίο κατηφορίζουμε, και πολλοί Αμερικάνοι δεν κατηγορούν τον Τραμπ για αυτό. Κατηγορούν τους προοδευτικούς. Κατηγορούν τους πλούσιους. Αναγνώστη μου, κατηγορούν εσένα.

[1] Τ. Φρανκ, «Οι χίπστερ και οι τραπεζίτες θα πρέπει να είναι φίλοι: Η θεωρία της προοδευτικής τάξης», Πρόταγμα 10, Ιούνιος 2017. Βλ. την εισαγωγική υποσημείωση του κειμένου στις σελίδες 127-128.

[2] T. Frank, "America, year 2020: Podcast with George Miller", https://mondediplo.com/2020/10/04usa-podcast, October 2020.

[3] ΣτΜ: Hedge fund ονομάζονται τα αντισταθμιστικά κεφάλαια υψηλού κινδύνου. Πρόκειται για κερδοσκοπικές εταιρείες που κάνουν επενδύσεις «υψηλού κινδύνου», προκειμένου να αποκομίσουν εκ των υστέρων υψηλότερα κέρδη, ενώ υπάγονται σε λιγότερους περιορισμούς σε σχέση με τα πιο παραδοσιακά κεφάλαια. Πολύ συχνά υιοθετούν ως στρατηγική να επενδύουν μαζικά σε επιχειρήσεις που έχουν χαμηλή αποδοτικότητα, προκειμένου να αποκομίσουν εκ των υστέρων μεγαλύτερα κέρδη αφού τις καταστήσουν «αποδοτικές».

[4] Elizabeth Drew, 'Is this Watergate?', *Politico Magazine*, 6/2/2017.

[5] ΣτΜ: Βλ. St. Levitsky, D. Ziblatt, *Πώς πεθαίνουν οι δημοκρατίες*, μτφρ. Α. Παππάς, Αθήνα: Μεταίχμιο, 2018.

[6] ΣτΜ: Ο όρος Russiagate είναι νεολογισμός εμπνεόμενος από το σκάνδαλο Watergate της κυβέρνησης Νίξον κατά τη δεκαετία του ’70. Ουσιαστικά, το προεκλογικό επιτελείο του Τραμπ κατηγορήθηκε ότι συνέργησε με ξένο κράτος, συγκεκριμένα το ρωσικό, ώστε να πλήξει το κόμμα των Δημοκρατικών, κάτι που θα συνιστούσε εσχάτη προδοσία. Η έρευνα του Robert Mueller, που ανέλαβε εκ μέρους του FBI να διερευνήσει το σκάνδαλο, δεν κατέληξε σε παραπομπή του Τραμπ στο Ανώτατο Δικαστήριο και η κεντρική κατηγορία εις βάρος της κυβέρνησής του κατέπεσε. Παρ’ όλα αυτά, αρκετά μέλη του επιτελείου του Τραμπ αντιμετώπισαν κατηγορίες για διαφθορά και αρκετοί από αυτούς φυλακίστηκαν λόγω της έρευνας.

[7] Umair Haque, ‘We Don’t Know How to Warn You Any Harder. America is Dying’, *Eudaimonia*, 30/8/2020.

[8] Michael Anton, ‘The coming coup?’, *The American Mind*, 9/4/2020.

[9] Αυτοί οι φόβοι είναι πολύ παλιότεροι από την παρούσα κυβέρνηση. Πολλοί προοδευτικοί έλεγαν ότι ο Τζορτζ Μπους τζούνιορ «έκλεψε» τις εκλογές του 2004 και ότι προειδοποιούσε το 2008 πως ετοιμαζόταν να το κάνει ξανά. Οι συντηρητικοί, απ’ τη μεριά τους, ανησυχούν εδώ και δεκαετίες για μία κατάληψη της εξουσίας, κατά την οποία οι αριστεροί θα επιβάλουν ένα σταλινικό σύστημα στους ελευθερόφρονες Αμερικάνους. Θυμηθείτε: το 2009 και το 2010 ο Glenn Beck έγινε σούπερσταρ της τηλεόρασης προειδοποιώντας ότι ο πρόεδρος Μπαράκ Ομπάμα ενσάρκωνε αυτήν ακριβώς την απειλή.

[10] ΣτΜ: “Coward in chief” (αρχιδειλός) είναι λογοπαίγνιο πάνω στο “commander in chief” (αρχιστράτηγος), που είναι ένα από τα αξιώματα του προέδρου των ΗΠΑ και σηματοδοτεί τον ρόλο του προέδρου των ΗΠΑ ως αρχηγού των ενόπλων δυνάμεων.

[11] ΣτΜ: Γεράκια (hawks) ονομάζονται στην Αμερική οι δημοσιολόγοι και πολιτικοί, που στηρίζουν πολεμοχαρείς και παρεμβατικές πολιτικές στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ.

[12] Ο Κουόμο χαίρει ευρείας εκτίμησης από τους προοδευτικούς, επειδή στις τηλεοπτικές εμφανίσεις του εμφανιζόταν επιδέξιος και ενημερωμένος κατά τις πρώτες μέρες της επιδημίας. Το πραγματικό ιστορικό του, ωστόσο, είναι πολύ εγγύτερο με εκείνο ενός ανίκανου τραμπικού. Τον Μάρτιο του 2020, ο Κουόμο διέταξε τις εγκαταστάσεις φροντίδας ηλικιωμένων να δεχτούν ασθενείς του κορονοϊού, χωρίς να διενεργήσουν τεστ ούτως ώστε να ελέγξουν αν ήταν ακόμα μεταδοτικοί. Εφόσον μεγάλο κομμάτι του αμερικανικού φόρου αίματος από την ασθένεια ανιχνεύεται στους κατοίκους των γηροκομείων, η σοφία της διαταγής του Κουόμο είναι, μιλώντας μετριοπαθώς, εξαιρετικά συζητήσιμη.

[13] ΣτΜ: Ο Τόμας Φρανκ αναφέρεται εδώ σε δύο νομοθετήματα, στα οποία έβαλε τη σφραγίδα του ο Μπάιντεν κατά τη διάρκεια της μακράς καριέρας του στην Ουάσινγκτον: αφενός στο νομοσχέδιο του 1994 για την εγκληματικότητα, νομοσχέδιο που έμεινε γνωστό και ως Biden Crime Law, και αφετέρου στο νομοσχέδιο του 2005 που άλλαξε τη διαδικασία μέσω της οποίας μπορεί κάποιος να επικαλεστεί τη χρεωκοπία, προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή των χρεών του ή να κάνει κάποιον διακανονισμό (γνωστό και ως New Bankruptcy Code, δηλαδή Νέος Πτωχευτικός Κώδικας). Το νομοσχέδιο για την εγκληματικότητα, που σηματοδοτεί την πρώτη συνεισφορά του Δημοκρατικού κόμματος στις πολιτικές μηδενικής ανοχής απέναντι στο έγκλημα, θεωρείται από πολλούς καταλύτης στη δραματική αύξηση του πληθυσμού των φυλακισμένων στις ΗΠΑ, όσο και στην αύξηση των ποινών για διάφορα αδικήματα που μέχρι τότε είχαν πιο ευνοϊκή μεταχείριση. Μάλιστα, κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων προεδρικών ντιμπέιτ, ο Ντόναλντ Τραμπ επιτέθηκε στον Μπάιντεν για τον τρόπο με τον οποίο το νομοσχέδιο του αυτό έπληξε τις κοινότητες των Αφροαμερικάνων και άλλων μειονοτήτων. Από την άλλη, το πτωχευτικό νομοσχέδιο έκανε δυσκολότερο για πολλούς Αμερικάνους πολίτες και επιχειρήσεις να καταφύγουν στη σχετική νομοθεσία που τους επέτρεπε να επικαλεστούν χρεωκοπία, προκειμένου να κάνουν διακανονισμό ή διαγραφή των χρεών τους. Το νομοσχέδιο κατηγορήθηκε ως ευνοϊκό προς τις εταιρείες πιστωτικών καρτών και ως εχθρικό απέναντι σε ανθρώπους με χρέη

προς τέτοιες εταιρείες, όπως επίσης και απέναντι σε ανθρώπους που αντιμετώπιζαν δυσκολίες με την αποπληρωμή των φοιτητικών τους δανείων (για τα οποία δεν προέβλεπε δυνατότητα διακανονισμού). Πολλοί ισχυρίζονται ότι συνέβαλε καθοριστικά στη ραγδαία αύξηση των χρεωκοπιών στην Αμερική κατά τα τελευταία χρόνια.

[14] ΣτΜ: Ως «άθλιους» ("deplorables") είχε χαρακτηρίσει τους ψηφοφόρους του Τραμπ η Χίλαρι Κλίντον κατά την προεκλογική της εκστρατεία για τις εκλογές του 2016. Η δήλωσή της συγκεκριμένα ήταν: «Μπορείς να βάλεις τους μισούς ψηφοφόρους του Τραμπ σε αυτό που αποκαλώ "καλάθι των αθλίων". Είναι ρατσιστές, σεξιστές, ξενοφοβικοί, ομοφοβικοί, ισλαμοφοβικοί, ό,τι θέλετε. Και δυστυχώς υπάρχουν τέτοιοι άνθρωποι». Η δήλωση αυτή της Κλίντον αξιοποιήθηκε έκτοτε κατά κόρον στην προεκλογική εκστρατεία του Τραμπ, με πολλούς οπαδούς του Τραμπ να φοράνε μπλουζάκια «Είμαι ένας άθλιος» ("I am a deplorable"). Πολλοί αναλυτές πιστεύουν ότι η φράση αυτή συντέλεσε στην ψήφο πολλών αναποφάσιστων μέχρι τότε ψηφοφόρων υπέρ του Τραμπ, ενώ άλλοι (όπως ο ίδιος ο Τόμας Φρανκ) πιστεύουν ότι η φράση αυτή έγινε αντιληπτή από μεγάλη μερίδα ανθρώπων ως έκφραση ταξικής υπεροψίας.

Όπως λέει ο Τόμας Φρανκ στην ίδια συνέντευξη που παραθέσαμε στην εισαγωγή: «Όλοι όσοι άκουσαν αυτή τη φράση ήξεραν ότι μιλάει για τους ίδιους, για τους ανθρώπους της εργατικής τάξης και τους κακούς τους τρόπους και την αγενή συμπεριφορά τους. […] Αυτό που είναι εντυπωσιακό είναι ότι οι προοδευτικοί σχολιαστές […] γαντζώθηκαν πάνω σ' αυτό και με τα δυο τους χέρια και είπαν: "Ακριβώς έτσι είναι τα πράγματα. Είναι όντως άθλιοι." Κι αυτό είναι ο προοδευτισμός στην Αμερική. Είναι μια ποιότητα ανθρώπων που είναι πολύ μορφωμένοι, μια ποιότητα ανθρώπων σαν εμάς, που πήγαν σε καλά σχολεία και που καταλαβαίνουν ότι πρέπει να σέβεσαι την επιστήμη κλπ. Και έχουν υπερθεματίσει σε αυτό, στην αποδοκιμασία απέναντι στις κατώτερες τάξεις. […] Μία πολύ συνηθισμένη κοινοτοπία π.χ. στην Αμερική είναι ότι ένα χαρακτηριστικό της λευκής εργατικής

τάξης είναι ο ρατσισμός. Επιμένουν να ορίζουν τις κατώτερες τάξεις ως άξιες κατάκρισης.»

Η ταξική διάσταση, που μπορούσαν να λάβουν τα λόγια της Κλίντον, δεν ξέφυγε από τον ίδιο τον Τραμπ: «Ενώ οι αντίπαλοί μου σας συκοφαντούν ως άθλιους και αδιόρθωτους, εγώ σας αποκαλώ σκληρά εργαζόμενους Αμερικάνους πατριώτες που αγαπάνε τη χώρα τους». Η ίδια η Χίλαρι Κλίντον έγραψε στο βιβλίο της *Τι συνέβη* (*What happened*) ότι η συγκεκριμένη φράση ήταν ένας από τους βασικούς παράγοντες της ήττας της.

[15] ΣτΜ: Εδώ ο Τόμας Φρανκ αναφέρεται πιθανότατα στην (όχι και τόσο μικρή) λίστα των πρώην συνεργατών του προέδρου Τραμπ που έχουν καταλήξει στη φυλακή με κατηγορίες διαφθοράς διαφόρων ειδών, όπως ο Στιβ Μπάνον, ο Πολ Μάναφορτ, ο Μάικλ Κοέν κ.ά.

[16] ΣτΜ: Το ζήτημα της «σχολικής επιλογής» (school choice) είναι κεντρικό στην εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης Τραμπ. Με λίγα λόγια, οι υπερασπιστές της σχολικής επιλογής υποστηρίζουν ότι πρέπει να υπάρχουν εναλλακτικές απέναντι στα παραδοσιακά δημόσια σχολεία. Η ιδιωτική εκπαίδευση στις ΗΠΑ περιλαμβάνει (εκτός από τα, ενίοτε πανάκριβα, ιδιωτικά σχολεία) και σχολεία επιδοτούμενα από το δημόσιο (τα λεγόμενα charter schools και τα voucher schools). Τα τελευταία θεωρούνται από οπαδούς της σχολικής επιλογής ως διέξοδος από τα «υποβαθμισμένα» δημόσια σχολεία, στα οποία φοιτά περίπου το 80% των Αμερικανών μαθητών. Η υπουργός Παιδείας του Τραμπ και πρώην λομπίστρια υπέρ της σχολικής επιλογής, Betsy DeVos, υποστηρίζει πως οι δημόσιοι πόροι πρέπει να δίνονται και σε τέτοια σχολεία και να μειωθεί η χρηματοδότηση προς το «αδιέξοδο μονοπώλιο» (όπως λέει η ίδια) των δημόσιων σχολείων.

Το ζήτημα περιπλέκεται, αν λάβουμε υπόψη ότι μεγάλο κομμάτι των σχολείων αυτών διοικείται στην πραγματικότητα από χριστιανικές θρησκευτικές οργανώσεις, η δημόσια χρηματοδότηση των οποίων θεωρείται στις ΗΠΑ αντισυνταγματική. Για πολλούς υποστηρικτές της σχολικής επιλογής, ωστόσο, η επιλογή μίας

θρησκευτικής ή χριστιανικής διαπαιδαγώγησης για τα παιδιά τους είναι κομμάτι του αναπόσπαστου δικαιώματός τους στην ελευθερία της γνώμης και του θρησκεύματος.

[17] Βλ. Lauren Victor, 'I was the woman surrounded by BLM protesters at a D.C. restaurant. Here's why I didn't raise my fist', *The Washington Post*, 3/11/2020.

Αμερικανική Άβυσσος: Σερφάροντας στα Κύματα του Αγνώστου

του Franco "Bifo" Berardi

μετάφραση: Στέφανος Μπατσής, επιμέλεια: Μιχάλης Κούλουθρος

πρώτη δημοσίευση στο e-flux

Το καλοκαίρι του 2016, έγραφα τα τελευταία κεφάλαια ενός βιβλίου με τίτλο *Futurability: The Age of Impotence and the Horizon of Possibility*, στο οποίο σκιαγραφούσα το ενδεχόμενο να βρεθούμε μπροστά σε ένα σταυροδρόμι: είτε η κοινωνική αλληλεγγύη και η συνειδητοποιημένη υποκειμενικότητα θα επανασυγκροτούνταν είτε ο κόσμος θα σερνόταν σ' ένα νέο είδος παγκόσμιου φασισμού. Σ' αυτό το συγκείμενο, ήμουν υποχρεωμένος να αντιμετωπίσω τις επικείμενες αμερικανικές εκλογές στις οποίες, δεδομένου του Brexit που έλαβε χώρα τον Ιούνιο της ίδιας χρονιάς, η νίκη του Ντόναλντ Τραμπ είχε γίνει πιθανή. Και τα δύο αυτά γεγονότα υπήρξαν συμπτώματα μιας εκτεταμένης ψύχωσης που εισέβαλε στο πάλκο του παγκοσμίου εγκεφάλου.

Εκείνο το βιβλίο δεν είχε να κάνει ειδικά με την Αμερική, ούτε με τις εκλογές και τον Τραμπ. Παρόλα αυτά, μια περίσκεψη

σχετικά με το αμερικανικό σενάριο των εκλογών ήταν κρίσιμη προκειμένου να κατανοήσουμε τις τάσεις της ανθρώπινης εξέλιξης.

Σήμερα, το καλοκαίρι του 2020, ο Τραμπ μοιάζει να πνίγεται, αλλά είναι δύσκολο να πει κανείς τι θα συμβεί μετά. Ο άνθρωπος έχει πολλά βέλη στη φαρέτρα του, ακόμη κι αν η νίκη του γίνεται λιγότερο πιθανή. Ήδη στέλνει σημάδια της απροθυμίας του να αποδεχτεί τα αποτελέσματα των εκλογών• ήδη υπαινίσσεται μια απάτη του Δημοκρατικού κόμματος• και, πιο επικίνδυνα, έχει παραπέμψει κάμποσες φορές τους οπαδούς του στη Δεύτερη Τροπολογία[1], πράγμα που είναι, με απλά λόγια, μια απειλή να πυροδοτήσει ένα κύμα ένοπλης βίας.

Γνωρίζω πως είναι επικίνδυνο να γράφεις παράλληλα με γεγονότα τα οποία δεν μπορεί κανείς να προβλέψει με ακρίβεια, παρά μόνο να διαισθανθεί αμυδρά. Ωστόσο, ο μόνος τρόπος να φανταστούμε κάτι σχετικά με τη διαμόρφωση της ψυχόσφαιρας είναι να δούμε εκ των προτέρων που οδηγούν οι δυναμικές της καταστροφής. Δουλειά μου δεν είναι να λέω το μέλλον οπότε δεν θα ασχοληθώ με προβλέψεις για τα αποτελέσματα των αμερικανικών εκλογών, αλλά το επιχείρημά μου είναι πως ό, τι κι αν συμβεί τον Νοέμβριο, μια πυρκαγιά έχει πυροδοτηθεί στης ΗΠΑ, η οποία θα επιφέρει αυξημένη βία και, προϊόντος του χρόνου, θα οδηγήσει στην έκρηξη του ομοσπονδιακού κράτους με γεωπολιτικές επιπτώσεις που δεν μπορούμε να φανταστούμε.

Ο Αφανισμός των ΗΠΑ

Θα έλεγα πως το κύριο ιστορικό νήμα των τελευταίων είκοσι χρόνων της παγκόσμιας ιστορίας είναι η, όχι και τόσο αργή, αποσύνθεση των ΗΠΑ. Φυσικά, οι επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου αποτελούν ένα σημείο εκκίνησης αυτής της απίστευτης διαδικασίας. Πρόκειται μακράν για την πιο ισχυρή χώρα στην ιστορία του κόσμου, την πιο οπλισμένη, την πιο επιθετική, τη λιγότερο προσβάσιμη μιας και προστατεύεται από δύο ωκεανούς. Ο μόνος τρόπος για να τη διαλύσεις είναι να στρέψες τον γίγαντα ενάντια στον εαυτό του.

Αυτό ακριβώς είναι που κατάφερε η στρατηγική του Μπιν Λάντεν. Υπό την αστόχαστη διακυβέρνηση των Ντικ Τσέινι και Τζορτζ Μπους, ο γίγαντας μπήκε σε μια διαδικασία αυτοκαταστροφής. Πρώτα το τέλμα του Αφγανιστάν κι έπειτα αυτό του Ιράκ, προκάλεσαν ένα είδος αυτοκαταστροφικής μανίας στον αμερικάνικο εγκέφαλο.

Ο Σαλμάν Ρούσντι αφηγήθηκε με κάποια ανυπομονησία αυτή την αυτοκαταστροφική μανία σ’ ένα βιβλίο του που εκδόθηκε το 2001 με τον τίτλο *Οργή*.

Έπειτα ήρθε η οικονομική κατάρρευση του 2008 και η εκλογή ενός μαύρου προέδρου. Η είσοδος του Μπαράκ Ομπάμα στον Λευκό Οίκο ήταν ένα σοκ για τα ένστικτα της λευκής υπεροχής, τα οποία είναι βαθιά ριζωμένα στην αμερικανική ιστορία και τον ψυχισμό του λευκού Αμερικανού.

Η άνοδος του Τραμπ πρέπει να ιδωθεί ως ένα αποτέλεσμα της λευκής αντίδρασης σε μια μακρά λίστα γεγονότων που προσλαμβάνονται ως εξευτελισμοί: ήττα σε δύο πολέμους, φτωχοποίηση της μεσαίας τάξης στα απόνερα της οικονομικής κρίσης του 2008 και ένας εκλεπτυσμένος, κομψός μαύρος να χορεύει στα δωμάτια του Λευκού Οίκου.

> *Τα τέσσερα χρόνια του Τραμπ έχουν σχεδόν ολοκληρώσει τη διαδικασία αποσύνθεσης των δομών του αμερικανικού κράτους. Το 2020, η διαδικασία αυτή ήταν σχεδόν στο τέλος της, όταν ξέσπασε η πανδημία και σάρωσε τη χώρα.*

Και μετά τι; Προφανώς δεν γνωρίζω, όμως έχω παρατηρήσει πως, μετά από μια σειρά πολιτικών εμποδίων, ο Τραμπ έχει μετατραπεί στον ηγέτη του λαού της Δεύτερης Τροπολογίας. Όταν οι πιο πρόσφατες διαδηλώσεις του Black Lives Matter απλώθηκαν ανά τη χώρα κι όταν, νωρίτερα, μια ομάδα υποστηρικτών του Τραμπ μπούκαραν στο Καπιτώλιο του Μίσιγκαν με τα όπλα στα χέρια, το πιθανό φόντο των επόμενων πέντε χρόνων είχε αποκαλυφθεί.

Ο Τραμπ κάλεσε τον στρατό να συνθλίψει τις ταραχές κι ο στρατός αρνήθηκε, παρακούοντας την εντολή του προέδρου. Στη συνέχεια, έστειλε ομοσπονδιακά στρατεύματα στο Πόρτλαντ, τροφοδοτώντας την οργή και κλιμακώνοντας τα επεισόδια. Στοχεύει άραγε σε μια ολοκληρωτική σύγκρουση ακριβώς πριν από τις εκλογές;

«The Masked Versus the Unmasked», τιτλοφορείται ένα άρθρο του Μάη του 2020, δημοσιευμένο στους Τάιμς της Νέας Υόρκης από έναν φιλελεύθερο, μετριοπαθώς προοδευτικό και πολύ καλλιεργημένο δημοσιογράφο – στην πραγματικότητα τον αγαπημένο μου Αμερικάνο δημοσιογράφο, τον Ρότζερ Κοέν. Ο τίτλος

προοιωνίζεται κάτι αινιγματικό, μα το κείμενο είναι πολύ καθαρό ήδη από τις πρώτες γραμμές:

> *Ένας γείτονας στο Κολοράντο θα μου έλεγε πως είχε έρθει η ώρα για τους φιλελεύθερους να «οπλιστούν». Η άλλη πλευρά ήταν οπλισμένη, επιχειρηματολόγησε, και δεν θα σταματούσε σε τίποτα. Τι θα πούμε στα εγγόνια μας όταν η Ιβάνκα Τραμπ αναλάβει καθήκοντα ως η 46η πρόεδρος των ΗΠΑ το 2025 και ο περιορισμός της προεδρικής θητείας καταργηθεί; Ότι δοκιμάσαμε με τα λόγια, με κάθε είδους λόγια, αλλά εκείνοι είχαν τα τουφέκια;*

Δεν προκαλεί έκπληξη ότι ο Κοέν αμέσως προσθέτει πως διαφωνεί με τον γείτονά του και πως η αμερικανική δημοκρατία δεν έχει τίποτα κοινό με την ουγγρική. Δεν είμαι καθόλου σίγουρος πως η αισιοδοξία του εδράζεται σε γερά θεμέλια.

Ακόμη κι αν ο Βίκτορ Ορμπάν είναι ένας φασίστας και η ουγγρική δημοκρατία βρίσκεται σε κακά χάλια, λυπάμαι που το λέω αλλά η αμερικανική δημοκρατία είναι ακόμη χειρότερη, επειδή αποτελεί την έκφραση του αμερικανικού λαού, ενός προϊόντος αιώνων γενοκτονίας, απελάσεων, δουλειάς και συστηματικής βίας.

Η αμερικανική δημοκρατία ήταν μια απάτη από την αρχή, όταν οι ιδιοκτήτες σκλάβων που έγραψαν τη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας σταμάτησαν για μια στιγμή προκειμένου να αναλογιστούν την πιθανότητα να γράψουν κάτι και για το πρόβλημα της δουλείας, αλλά τελικά αποφάσισαν να αναβάλλουν τις σχετικές συζητήσεις επ’ αόριστον.

Δεν θα πρέπει να σκεφτόμαστε ότι ο Τραμπ είναι μια παρέκκλιση από το αμερικανικό πνεύμα ή η εξαίρεση σε μια χώρα λογικών ανθρώπων• είναι η τέλεια αναπαράσταση του λευκού ασυνείδητου, του βασανισμένου από μια ολέθρια αίσθηση ενοχής για τη γενοκτονία του αυτόχθονος πληθυσμού, για την εξαναγκαστική εισαγωγή εκατομμυρίων Αφρικανών, τη μακροχρόνια καταπίεση των μαύρων δούλων, τη στρατιωτική επιθετικότητα ενάντια σ’ ένα σωρό πληθυσμούς, τον πυρηνικό αφανισμό της Χιροσίμα και του

Ναγκασάκι, τη δολοφονία εκατομμυρίων Βιετναμέζων, την εξόντωση της Χιλιανής δημοκρατίας, τη δολοφονία του Σαλβαντόρ Αλιέντε και τριάντα χιλιάδων ανθρώπων μετά τις 11 Σεπτεμβρίου του 1973. Για να μην αναφέρουμε τις βόμβες φωσφόρου στη Φαλούτζα και τα αμέτρητα θύματα των καταστροφικών πολέμων στο Αφγανιστάν και το Ιράκ.

> *Χάρη στην αμάθεια και την ηθική αχρειότητά του, ο Ντόναλντ Τραμπ αντιπροσωπεύει την αληθινή ψυχή της Αμερικής, την αμετακίνητη ψυχή ενός πληθυσμού διαμορφωμένου από μία ατέλειωτη ακολουθία εκμετάλλευσης, καταπίεσης, εκφοβισμού, εισβολών και αισχρών εγκλημάτων.*

Τίποτα εκτός απ’ αυτό. Δεν υπάρχει μια εναλλακτική Αμερική, όπως πολλοί νόμισαν στις δεκαετίες του 1960 και 1970. Υπάρχουν εκατομμύρια γύναικες και άντρες, οι περισσότεροι εκ των οποίων μη λευκοί, που υπέφεραν από την αμερικανική βία και, ειδικά σ’ ένα συγκεκριμένο σημείο το ’60 και το ’70, πάλεψαν για να αναμορφώσουν την Αμερική ώστε να γίνει πιο ανθρώπινη. Απέτυχαν διότι δεν υπάρχει τρόπος να αναμορφώσεις ένα έθνος μισαλλόδοξων και δολοφόνων.

Σήμερα πιο πολύ από ποτέ, είναι δυνατό να φανταστούμε την ευκαιρία καταστροφής της Αμερικής κι όχι αναμόρφωσής της. Κι αυτό είναι δυνατό, επειδή η Αμερική καταστρέφει τον εαυτό της. Ο Οσάμα Μπιν Λάντεν πέτυχε στην προσπάθειά του να στρέψει τη μεγαλύτερη στρατιωτική δύναμη εναντίον του εαυτού της. Η πρόκληση της 11ης Σεπτεμβρίου πέτυχε στο να σύρει τον γίγαντα σ’ έναν πόλεμο απέναντι στο χάος. Κι αυτοί που κηρύσσουν πόλεμο στο χάος είναι καταδικασμένοι, επειδή το χάος τρέφεται με τον πόλεμο.

Το 1992, όταν ο Τζορτζ Μπους ο πρεσβύτερος δήλωσε στην πρώτη σύνοδο για την κλιματική αλλαγή στο Ρίο ντε Τζανέιρο πως ο τρόπος ζωής των Αμερικανών ήταν αδιαπραγμάτευτος, μάθαμε ότι ο πλανήτης αντιμετωπίζει ένα δίλημμα αναφορικά με το μέλλον του: αν δεν διαλυθεί η Αμερική, το ανθρώπινο είδος δεν θα

επιβιώσει.

Στο αμερικανική λογοτεχνική συνείδηση, μπορούμε να βρούμε αμέτρητα χνάρια αυτής της απαίσιας, ξεκάθαρης μοίρας, και στις επόμενες παραγράφους θέλω να ανατρέξω σε ορισμένα απ' αυτά. Αρχικά σκέφτηκα να γράψω για τα βιβλία της Τζόις Κάρολ Όουτς, ειδικά για τους *Αμερικανούς Μάρτυρες*, ή γι' αυτά της Οκτάβια Μπάτλερ, ειδικά για τον δυστοπικό οιωνό της *Παραβολής του Σπορέα*. Εντούτοις, αποφάσισα να μιλήσω μονάχα για λευκούς άνδρες, ώστε η άβυσσος να μπορέσει να περιγραφεί από τα μέσα: Κόρμακ Μακάρθυ, Τζον Στάινμπεκ, Φίλιπ Ροθ και Τζόναθαν Φράνζεν. Ξέρω ότι είναι μια αμφισβητήσιμη επιλογή και κάποιοι μπορεί να με αποδοκιμάσουν γι' αυτή. Αποδοκιμάζω ο ίδιος τον εαυτό μου γι' αυτή την επιλογή, αλλά με συγχωρώ για έναν πολύ προσωπικό λόγο: είμαι άντρας, είμαι λευκός, είμαι γέρος.

Ξέρω για ποιο πράγμα μιλάω.

Εσώτερο Σκοτάδι

Το δεύτερο μυθιστόρημα του Κόρμακ Μακάρθυ, Outer Dark, που δημοσιεύτηκε το 1968, μπορεί να διαβαστεί σαν ένα μεταφορικό ταξίδι πίσω στην αυθεντική ψυχή της λευκής Αμερικής. Ο χρόνος και ο τόπος της ιστορίας είναι νεφελώδη: ερημότοποι, απουσία ιστορικών αναφορών και μια διάχυτη αίσθηση συσκότισης.

Κάπου στα Απαλάχια, στο γύρισμα του εικοστού αιώνα, μια γυναίκα με το όνομα Rinthy γεννά το παιδί του αδερφού της. Ο αδερφός, ο Culla, αφήνει το νεογέννητο στο δάσος για να πεθάνει και τελικά λέει στην αδερφή του ότι το παιδί πέθανε από φυσικά αίτια. Η γυναίκα δεν τον πιστεύει και φεύγει να ψάξει το παιδί μέσα στο σκοτάδι.

«Οι δε κληρονόμοι της βασιλείας των ουρανών θα εκδιωχθούν και θα ριφθούν στο πυκνότατον σκότος του Άδου. Εκεί θα είναι ο κλαυθμός και το τρίξιμο των οδόντων», διαβάζουμε στο Κατά Μαθαίον Ευαγγέλιο. Η καταπιεστική παρουσία του βιβλικού θεού βρίσκεται στο υπόβαθρο του βιβλίου: οι σκιές της ενοχής κυνηγούν μανιασμένα τους χαρακτήρες του μυθιστορήματος, αλλά καμιά συνειδητοποίηση δεν ξεπροβάλλει ούτε από τις πράξεις τους, ούτε από τα λόγια τους.

Μετά την εγκατάλειψη του παιδιού, ο Culla, περιπλανιέται αναζητώντας μια δουλειά (τι άλλο;), βρίσκει δουλειά και όπλα, σκοτώνει έναν γαιοκτήμονα, μετά βρίσκει μια νέα δουλειά και στη συνέχεια ξεφεύγει από την αστυνομία.

Τίποτα δεν βγάζει νόημα. Οι πράξεις του Culla μοιάζουν σαν θραυσματικές μνήμες ενός εφιάλτη.

Το τελευταίο επεισόδιο του ταξιδιού είναι το πιο παράλογο και το πιο ανατριχιαστικό: ο Culla πέφτει σ’ ένα ποτάμι, σπάει το πόδι του και βγαίνει έξω από το νερό μόνο και μόνο για να συναντήσει τους τρεις άντρες που τον ακολουθούσαν. Αυτοί οι τρεις άντρες κουβαλάνε τον γιο του, το παιδί που ο Culla εγκατέλειψε. Το παιδί είναι φοβερά πληγωμένο μ’ ένα σχισμένο μάτι. Οι άντρες κατηγορούν τον Culla ότι είναι πατέρας του

παιδιού κι ότι το εγκατέλειψε. Τότε ένας απ’ τους τρεις σφάζει το μωρό.

Το τέλος του μυθιστορήματος είναι τυλιγμένο στο σουρεαλιστικό φως της τρέλας: αφού επιβίωσε από τις ανατριχιαστικές του περιπέτειες, ο Culla γίνεται φίλος μ’ έναν τυφλό άντρα. Παρακολουθεί τον τυφλό να περπατά προς έναν βάλτο• βέβαιος θάνατος. Το βιβλίο κλείνει με τον Culla να σκέφτεται: «Κάποιος θα έπρεπε να μιλήσει σ’ ένα τυφλό άντρα, προτού ξεκινήσει σ’ αυτή την κατεύθυνση».

Η κίβδηλη δόξα του αποικισμού της Δύσης εξιστορείται εδώ σαν ένας εφιάλτης, σαν μια ομιχλώδης περιπλάνηση ανάμεσα στη βία, το φόβο και την αχρειότητα.

Οργή

Από τον εφιάλτη του Μακάρθυ στην ιστορική πραγματικότητα του Τζον Στάινμπεκ – θυμήθηκα το πιο σημαντικό αμερικανικό μυθιστόρημα της δεκαετίας του 1930 ενώ διάβαζα ένα άρθρο από ένα ακροδεξιό, φιλελεύθερο (libertarian) οικονομικό μπλογκ, το *Zero Hedge**[2]*, μια ενδιαφέρουσα παραπομπή της λευκής ανωτερότητας.

Σαν αναγνώστης αυτής της αποκρουστικής αλλά χρήσιμης φυλλάδας, μια μέρα η προσοχή μου αιχμαλωτίστηκε από ένα άρθρο με τίτλο «Η Παλιά Αμερική Είναι Νεκρή: Τρία Σενάρια Για Το Επόμενο Βήμα». Γραμμένο από τον Wayne Allenswroth, το άρθρο είχε να κάνει με το μυθιστόρημα του Τζον Στάινμπεκ, *Τα Σταφύλια της Οργής,* και τη μεταφορά του στον κινηματογράφο το 1939 από τον Τζον Φορντ.

Το επίκεντρο του μυθιστορήματος είναι μια κοινότητα αγροτών στην Οκλαχόμα στις μέρες της Μεγάλης Ύφεσης. Εξαιτίας του χρέους και του οικονομικού συγκείμενου το οποίο οι αγρότες είναι ανίκανοι να αντιληφθούν, μια μέρα δέχονται την επίσκεψη των αντρών του γαιοκτήμονα, οι οποίοι τους φέρνουν το μήνυμα πως τους κάνουν έξωση:

Κάποιοι από τους άντρες του ιδιοκτήτη ήταν ευγενικοί επειδή μισούσαν αυτό που έπρεπε να κάνουν και κάποιοι απ' αυτούς ήταν θυμωμένοι επειδή μισούσαν να γίνονται σκληροί… Και όλοι ήταν εγκλωβισμένοι σε κάτι μεγαλύτερο από τους ίδιους. Κάποιοι απ' αυτούς μισούσαν τα μαθηματικά που τους κινούσαν, κάποιοι ήταν φοβισμένοι και κάποιοι λάτρευαν αυτά τα μαθηματικά επειδή τους παρείχαν ένα καταφύγιο από τη σκέψη και το συναίσθημα. Εάν μια τράπεζα ή ένας χρηματοπιστωτικός οργανισμός κατείχε τη γη, είπε ο άντρας του γαιοκτήμονα, η τράπεζα -ή ο οργανισμός- χρειάζεται/θέλει/επιμένει/πρέπει να έχει -λες και η τράπεζα ή ο οργανισμός ήταν ένα τέρας με σκέψεις και συναισθήματα που τους είχε παγιδεύσει… Η τράπεζα, το τέρας, πρέπει να έχει πάντα κέρδη. Δεν μπορεί να περιμένει. Θα πεθάνει.

Ο Στάινμπεκ περιγράφει εδώ, μ' έναν ιδιαιτέρως ζωντανό τρόπο, την ανημποριά που βίωναν οι εργάτες και οι υπάλληλοι, όταν αντιμετώπιζαν το τέρας του χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού. Αλλά το ενδιαφέρον είναι ότι το φιλοτραμπικό *Zero Hedge* ξαναζωντανεύει τώρα τον Στάινμπεκ, καθώς το σενάριο της Ύφεσης επιστρέφει μέσα από τις συνθήκες που πυροδότησε η πανδημία. Ο Στάινμπεκ συνεχίζει:

Επιτέλους, οι άντρες του γαιοκτήμονα έφτασαν στο ζητούμενο. Το σύστημα της ενοικίασης δεν θα λειτουργεί πλέον. Ένας άντρας με τρακτέρ μπορεί να πάρει την έκταση δώδεκα ή δεκατεσσάρων οικογενειών. Τον πληρώνεις ένα μεροκάματο και παίρνεις όλη τη σοδειά. Πρέπει να το κάνουμε. Δεν μας αρέσει που το κάνουμε. Αλλά το τέρας είναι άρρωστο.

Οι ενοικιαστές κάθονται στο έδαφος, ενώ ο δικηγόρος του γαιοκτήμονα τελικά τους λέει:

Πρέπει να φύγετε απ' αυτή τη γη. Το άροτρο θα περάσει μέσα από την αυλή.

Και τώρα οι άντρες που κάθονταν στις φτέρνες, σηκώθηκαν όρθιοι αγριεμένοι. Ο Παππούς κατέλαβε αυτή τη γη κι έπρεπε

να σκοτώσει τους Ινδιάνους και να τους διώξει μακριά. Κι ο Πατέρας γεννήθηκε εδώ και σκότωσε ζιζάνια και φίδια. Ήρθε τότε μια κακή χρονιά κι αναγκάστηκε να δανειστεί λίγα χρήματα. Κι εμείς γεννηθήκαμε εδώ. Κι ο Πατέρας έπρεπε να δανειστεί χρήματα. Η τράπεζα έφτασε τότε να κατέχει τη γη, αλλά μείναμε εδώ και κρατούσαμε ένα μικρό κομμάτι απ' αυτά που καλλιεργούσαμε.

Αλλά οι άντρες του ιδιοκτήτη είναι άκαμπτοι:

Λυπόμαστε. Δεν είμαστε εμείς. Είναι το τέρας, η τράπεζα δεν είναι σαν τον άνθρωπο…

Οι νοικάρηδες άρχισαν να κραυγάζουν, ο Παππούς σκότωσε Ινδιάνους, ο Πατέρας σκότωσε φίδια γι' αυτή τη γη. Ίσως να μπορούμε να σκοτώσουμε τράπεζες – είναι χειρότερες από τους Ινδιάνους και τα φίδια…

Και τώρα οι άντρες του ιδιοκτήτη αγρίεψαν. Πρέπει να φύγετε…

θα πάρουμε τα όπλα, όπως ο Παππούς όταν ήρθαν οι Ινδιάνοι. Τι θα γίνει τότε;

Τότε -πρώτα ο σερίφης και μετά ο στρατός. Εάν προσπαθήσετε να μείνετε, θα είναι σαν να κλέβετε, εάν σκοτώσετε για να μείνετε, θα είστε δολοφόνοι. Το τέρας δεν είναι οι άνθρωποι, αλλά μπορεί να κάνει τους ανθρώπους να πράξουν αυτό που θέλει.

Αυτές οι σελίδες φωτίζουν το αίσθημα και τη μυθολογία που βρίσκεται πίσω από τον Τραμπ και φτιάχνει τη δύναμή του. Οι λευκοί άνθρωποι που απέκτησαν αυτή τη γη σκοτώνοντας Ινδιάνους βρίσκονται υπό απειλή εξαιτίας της φιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης. Ο Τραμπ είναι το όπλο τους ενάντια στην απειλή της παγκοσμιοποίησης. Ο λαός της Δεύτερης Τροπολογίας βρίσκεται μπροστά στην τελευταία του ευκαιρία να περισώσει την κοινωνική του ηγεμονία: αυτή η ευκαιρία είναι ο Τραμπ. Απλώς διαβάστε τι γράφει ο Allenswroth στο *Zero Hedge*:

Οι άνθρωποί μας, η κουλτούρα μας, η ιστορία μας, ό, τι εκτιμούμε και νοιαζόμαστε, βρίσκονται κάτω από μία αμείλικτη επίθεση από τα Μέινστριμ Μίντια, τους πολιτικούς, τούς «ακτιβιστές», τους κριτοκράτορες[3] των δικαστηρίων, που υποβοηθούνται και υποθάλπονται από εσωτερικούς εχθρούς, συχνά δικούς μας συγγενείς και φίλους, οι οποίοι έχουν εσωτερικεύσει τη συκοφαντική αριστερή αφήγηση μιας ανεπανόρθωτα «ρατσιστικής» Αμερικής η οποία πρέπει να ισοπεδωθεί…

Ο εχθρός μας, σ' αυτή την περίπτωση είναι το παγκοσμιοποιημένο Blob[4] και οι μαχητικοί, επίδοξοι Τσε Γκεβάρα και LARPing[5] Λενινιστές, τα MSM[6], η γραφειοκρατία, τα δικαστήρια, οι μεγάλες εταιρείες και το εκπαιδευτικό κατεστημένο. Ακόμη, για το μεγαλύτερο κομμάτι μέχρι πρόσφατα, το Blob δεν έχει αντιμετωπίσει το Ιστορικό Αμερικανικό Έθνος μετωπικά. Το Blob υπήρξε υπομονετικό, δολοφονώντας μας μέσα από τον θάνατο χιλιάδων επιμέρους επιλογών, κερδίζοντας σταθερά έδαφος μέσω της υπονόμευσης, χρησιμοποιώντας προπαγάνδα, παραπληροφόρηση και λογοκρισία με τη βοήθεια των Απολυταρχών της Τεχνολογίας• πρόκειται για μια αργή καταπάτηση, αυτό που ο εκλιπών Sam Francis αποκάλεσε «αναρχοτυραννία», με τη μαζική μετανάστευση («the Great Replacement»[7]) σαν το μαζικής καταστροφής όπλο του. Το Blob είναι άμορφο, ένα γλοιώδες, ελισσόμενο πράγμα που δοκιμάζει και βάζει χέρι στο διάβα του σε οποιαδήποτε κοινωνική, οικονομική, πολιτική ρωγμή μπορεί να εκμεταλλευτεί, καταπίνοντας τελικά το θήραμά του σαν κινούμενη άμμος. Τότε ο Ντόναλντ Τραμπ εκλέχτηκε πρόεδρος. Το Blob ήταν σοκαρισμένο. Ο «Πορτοκαλί Μοχθηρός Άντρας» φαινόταν να απειλεί τα πλάνα του για την καταστροφή του Ιστορικού Αμερικανικού Έθνους. Έτσι, ακόμη και μετά την 8η Νοεμβρίου του 2016, τα MSM συνεχίζουν να εγκλωβίζουν τη χώρα με υστερίες, κατασκευάζοντας τη μία κρίση μετά την άλλη. Τα φέικ νιουζ μέσω των σόσιαλ μίντια, μια υβριδική πολεμική τακτική μπήκε σε ραγδαία λειτουργία: το Russiagate[8], το Ukrainegate[9], ο πανικός με τον κινεζικό

> *ιό και το ακόλουθο λοκντάουν και οικονομικό κραχ και τώρα ο μύθος του Αγίου Τζορτζ Φλόιντ και των μαύρων που είναι «κυνηγημένοι» από τους λευκούς, που λειτούργησε ως καταλύτης για τον όχλο που λεηλάτησε και έκαψε τις αμερικανικές πόλεις. Χρησιμοποιώντας τον κινεζικό ιό και τις ταραχές για τον Φλόιντ ως προπέτασμα, το Blob και η μαχητική του πτέρυγα -οι Αντίφα και το Black Lives Matter- κλιμάκωσαν την αναρχοτυραννία σε νέα ύψη.*

Η αφήγηση αυτή έχει τις ρίζες της στην φυλετική μνήμη και υποστηρίζεται από έναν στρατό λευκών οπλισμένων ανθρώπων, τους οποίους ο Τραμπ έχει ενώσει υπό τον ορισμό «ο λαός της Δεύτερης Τροπολογίας».

Στο τέλος του άρθρου, ο Allenswroth στρέφεται σε μια ανοιχτή πρόσκληση προετοιμασίας για εμφύλιο πόλεμο:

> *Αν βασιστούμε μονάχα στην πολιτική των εκλογών, θα χάσουμε, ειδικά καθώς ο δημογραφικός κλοιός κλείνει. Οι νικητές δεν θα δείξουν κανένα έλεος. Η πολιτική ζωή όπως την γνωρίζαμε στην Αμερική, έχει τελειώσει. Ξαναλέμε, η Αμερική στην οποία μεγαλώσαμε και την οποία αγαπήσαμε, είναι νεκρή. Οι εκλογές είναι στην καλύτερη μια παρελκυστική δραστηριότητα. Φαίνεται εξαιρετικά απίθανο ότι ο Τραμπ (ή οποιοσδήποτε άλλος, εδώ που τα λέμε) μπορεί, για παράδειγμα, να απελάσει και να παροτρύνει σε αυτό-απέλαση τα δεκάδες εκατομμύρια παράνομων μεταναστών, ακόμη κι αν υποθέσουμε πως επιθυμεί κάτι τέτοιο.*

Ο ισχυρισμός είναι πως ο Τραμπ δεν μπορεί να φέρει μόνος του σε πέρας τη δουλειά. «Εμείς» πρέπει να πάρουμε τα όπλα μας και να κάνουμε τη δουλειά: να απελάσουμε δεκάδες εκατομμύρια παράνομων μεταναστών, σωστά; Το κάναμε έναν αιώνα πριν, απελάσαμε τους αυτόχθονες, όταν τους κατασφάξαμε. Και τώρα, συνεχίζει η ρατσιστική λευκή θέση, πρέπει να το κάνουμε ξανά.

Τρέλα; Ναι, αλλά αυτό που οι πολιτικοί αναλυτές δεν μπορούν να αντιληφθούν είναι αυτό: η τρέλα και μόνο η τρέλα κυβερνά

σήμερα έναν κόσμο που βρίσκεται εξ ολοκλήρου εκτός ελέγχου.

Ο Allenswroth αναρωτιέται, «τι θα γίνει εάν ο Τραμπ χάσει τις εκλογές τον Νοέμβριο;».

Κι αυτή είναι η απάντηση του:

> *Ο Τραμπ χάνει και το Blob και οι σύμμαχοί του θριαμβεύουν. Εντούτοις, επειδή σήμερα αυτό δεν είναι ένα έθνος αλλά μία χώρα, που δεν μοιράζεται την αίσθηση της κοινής ταυτότητας και της συμφωνημένης ιστορίας, κουλτούρας, πιστεύω ή γλώσσας, μόνο ένα πλήρως αστυνομικό κράτος μπορεί να τη συγκρατήσει ενωμένη. Ακόμη κι αυτό ίσως να μην μπορεί να εγγυηθεί την τάξη σε μια χαοτική μετα-Αμερική, και ο μειούμενος αριθμός των λευκών σίγουρα δεν θα απολαμβάνει την προστασία του κράτους. Σε κάποιο σημείο στο μέλλον, οι λευκοί Αμερικανοί ίσως ζουν σαν τους λευκούς Νοτιοαφρικάνους, ακόμη και με φόβο για τις ζωές τους. Αν η τάξη διαρραγεί, ομάδες αυτόκλητων τιμωρών, ακόμη και εγκληματικές συμμορίες, θα χωθούν στο δημιουργηθέν κενό, όπως έκαναν κάποτε στο Μεξικό κι όπως έπραξαν οι συμμορίες Λατίνων, για να προστατεύσουν τις γειτονιές τους κατά τη διάρκεια των ταραχών για τον Φλόιντ. Τα καλά νέα: οι λευκοί άντρες τους αντέγραψαν όταν ο όχλος απείλησε τα σπίτια και την ιστορία τους.*

Αυτή η Χώρα είναι Τρομακτική

Από τα χρόνια της Μεγάλης Ύφεσης κάνω ένα άλμα στη δεκαετία του ’60, όταν μια προοδευτική συνειδητοποίηση εξαπλώθηκε μέσα από τις εξεγέρσεις των μαύρων και τα πανεπιστήμια.

Στο *Αμερικανικό Ειδύλλιο*, ο Φίλιπ Ροθ περιγράφει την τραγωδία ενός άντρα που ανατράφηκε με εμπιστοσύνη υπνοβάτη στο Αμερικανικό Όνειρο. Ξαφνικά, αναγκάζεται να αντιμετωπίσει την πραγματικότητα μιας διανοητικής κατάρρευσης που διατρέχει την οικογένειά του, την πόλη του, τη χώρα του και τον κόσμο ως σύνολο. Ονομάζεται Swede (ΣτΜ. Σουηδός), αλλά είναι ένας νέος Εβραίος από το Νιου Τζέρσεϋ. Είναι ψηλός, όμορφος και καλός

παίχτης του μπέιζμπολ. Βρισκόμαστε στη δεκαετία του ’50 κι η ζωή μοιάζει γι’ αυτόν χαρούμενη και φωτεινή. Παντρεύεται τη μις Νιου Τζέρσεϋ κι αποκτούν ένα παιδί, τη Μέρεντιθ, ή αλλιώς Μαίρη. Η Μαίρη προσβάλλεται από τραυλισμό στην προφορά της. Δεν υπάρχει τρόπος να ιαθεί αυτό το ελάττωμα, αυτός ο μικρός λεκές στην εικόνα μιας τέλειας αμερικανικής ευφορίας στις αρχές της δεκαετίας του ’60.

Τότε ο Κένεντι δολοφονείται και μια μέρα, ενώ η Μαίρη παρακολουθεί τηλεόραση, σοκάρεται από την εικόνα ένα Βιετναμέζου ιερέα, ντυμένου στα βαθυκίτρινα, που αυτοπυρπολείται και μένει ακίνητος μέχρι τη στιγμή που πέφτει, μια ανθρώπινη κόλαση φωτιάς. Για τη Μαίρη, αυτή είναι η αρχή μιας τερατώδους μετάλλαξης. Αναπηδά απ’ αυτή την εικόνα, κλαίει, παραληρεί. Ύστερα, ακόμη περισσότεροι Βιετναμέζοι ιερείς αυτοκτονούν και το μυαλό του κοριτσιού διαλύεται για πάντα.

Η νέα αμερικανική πραγματικότητα ανοίγει μια τρύπα στον περιφραγμένο κήπο που στέγαζε το Αμερικανικό Όνειρο του Swede. Οι εξεγέρσεις των μαύρων ξεσπούν: το Watts φλέγεται, το Νιούαρκ φλέγεται. Ο Swede προστατεύει το εργοστάσιο που του κληροδότησε ο πατέρας του. Μα όλα τριγύρω αλλάζουν. Το πιο σημαντικό, η Μαίρη έχει τρελαθεί: δεν επιστρέφει σπίτι τα βράδια περνώντας τις νύχτες της με κομμουνιστές και αναρχικούς.

Και τότε έρχεται η τραγωδία, η ανεπανόρθωτη τραγωδία. Η Μαίρη γίνεται μία δολοφόνος, μία τρομοκράτισσα: βάζει μία βόμβα που σκοτώνει έναν αθώο περαστικό. Η Μαίρη είναι κυνηγημένη, δεν θα ξαναγυρίσει πίσω, η μητέρα της παθαίνει νευρικό κλονισμό. Τότε η Μαίρη συναντιέται κρυφά με τον πατέρα της, αλλά είναι λεπτή σαν τσουγκράνα, είναι βρώμικη, είναι κατεστραμμένη. Η Μαίρη έχει βιαστεί.

Ο κόσμος του Swede έχει καταρρεύσει, αλλά πρέπει να αντισταθεί, το εργοστάσιο πρέπει να συνεχίσει, η γυναίκα του έχει τρελαθεί• πηδιέται με τον αποτρόπαιο γείτονα, έναν

διανοούμενο. Ο Swede καλεί τον αδερφό του, τον κυνικό αδερφό του, και του λέει πως τίποτα δεν έχει απομείνει από τον κόσμο του. Ο αδερφός του απαντάει:

> *«Νομίζεις ότι ξέρεις τι είναι αυτή η χώρα; Δεν έχει ιδέα τι είναι αυτή χώρα… Αυτή η χώρα είναι τρομακτική. Φυσικά και τη βίασαν. Τι είδους παρέες νομίζεις ότι είχε; Φυσικά κι εκεί έξω επρόκειτο να τη βιάσουν… Μπαίνει σ' αυτόν τον κόσμο, αυτόν τον παλαβιάρικο κόσμο εκεί έξω, με όλα αυτά που γίνονται εκεί έξω – τι περιμένεις;»*

Προηγουμένως, στο ίδιο κεφάλαιο, ο Ροθ γράφει:

> *Ναι, στην ηλικία των σαρανταέξι, το 1973, σχεδόν στα τρία-τέταρτα της διαδρομής του αιώνα που χωρίς καμία έγνοια για τις ευγένειες της ταφής, διέσπειρε τα πτώματα ακρωτηριασμένων παιδιών και των ακρωτηριασμένων γονιών τους παντού τριγύρω, ο Swede ανακάλυψε ότι βρισκόμαστε όλοι υπό την επήρεια μιας παραφροσύνης. Είναι απλώς θέμα χρόνου, ασπρουλιάρη. Όλοι εκεί είμαστε!*

Είναι απλώς θέμα χρόνου, γράφει ο Ροθ. Βρισκόμαστε όλοι υπό την επήρεια μιας παραφροσύνης.

Τώρα αυτός ο χρόνος έφτασε, υποθέτω.

Κανείς δεν θα μπορούσε ποτέ να χωνέψει ότι η Αμερική –η σπουδαιότερη χώρα στον κόσμο με τη «σπουδαιότερη οικονομία που υπήρξε ποτέ»- θα μπορούσε να βρίσκεται στην κόψη ενός ακόμη εμφυλίου πολέμου. Σήμερα, μετά τους περισσότερους από εκατόν εβδομήντα χιλιάδες νεκρούς της μεγαλύτερης ανείπωτης σφαγής που διέπραξε το αμερικανικό σύστημα υγείας, μετά τη δολοφονία του Τζορτζ Φλόιντ και την έκρηξη των διαδηλώσεων με τη συνεχιζόμενη κλιμάκωση της αστυνομικής βίας, μετά τις προειδοποιήσεις του Τραμπ για την επικείμενη εκλογική απάτη των Δημοκρατικών, μετά το κάλεσμα στα όπλα που απηύθυνε στον λαό της Δεύτερης Τροπολογίας, μετά τις ουρές των ανθρώπων που αγόραζαν όπλα στις πρώτες μέρες της πανδημίας, μετά τον ένοπλο όχλο που διαδήλωνε ενάντια στο λόκνταουν, νομίζω πως ο

εμφύλιος πόλεμος είναι η πιο πιθανή προοπτική γι’ αυτή τη χώρα που αποτελεί τη θανατηφόρο ασθένεια του ανθρώπινου είδους.

Άνοια

> *Η τρέλα ενός φθινοπωρινού ψυχρού μετώπου που ερχόταν απ’ το λιβάδι. Μπορούσες να το αισθανθείς: κάτι φριχτό επρόκειτο να συμβεί. Ο ήλιος χαμηλά στον ουρανό, ένα αμυδρό φως, ένα παγωμένο αστέρι. Ριπή τη ριπή του ανέμου, μια αναταραχή. Τα δέντρα ανήσυχα, η θερμοκρασία σε πτώση, το σύνολο της βόρειας πίστης των πραγμάτων να φτάνει σ’ ένα τέλος.*

Έτσι ανοίγουν οι *Διορθώσεις*, το μυθιστόρημα του 2001 του Τζόναθαν Φράνζεν που σηματοδοτεί το πέρασμα στον νέο αιώνα- έναν αιώνα γοργής αποσύνθεσης, που ξεκινάει με την αποσύνθεση του ανθρώπινου μυαλού:

> *Ο Άλφρεντ δεν διέθετε το πρέπον νευρολογικό έρμα. Οι οργισμένες κραυγές του Άλφρεντ όταν ανακάλυπτε πράξεις ανταρταπόλεμου – μια σακούλα από το Nordstrom πεσμένη μέρα μεσημέρι στη σκάλα του υπογείου που παραλίγο να επιτάχυνε ένα κουτρουβάλημα- ήταν οι κραυγές μιας κυβέρνησης ανήμπορης πλέον να κυβερνήσει.*

Ο Άλφρεντ Λάμπερτ είναι ένα ηλικιωμένος πατέρας τριών παιδιών και σύζυγος της Ένιντ. Η οικογένεια Λάμπερτ είναι η πρωταγωνίστρια του μυθιστορήματος.

Πράγματι, οι *Διορθώσεις* αποτελούν μια καταγραφή της αποσύνθεσης του αμερικανικού εγκεφάλου, μέσα από την ιστορία ενός ζευγαριού ηλικιωμένων: η Ένιντ, μια γυναίκα στα πρόθυρα της κατάθλιψης που ανακαλύπτει τη μαγεία των ψυχοφαρμάκων, και ο Άλφρεντ που περιπλανιέται στα όρια του Αλτσχάιμερ.

Όχι μόνο εξαιτίας του νευροχημικού εκφυλισμού αλλά και εξαιτίας του μετασχηματισμού του διανοητικού περιβάλλοντος, η πραγματικότητα έχει γίνει ακατανόητη για έναν γέρικο εγκέφαλο:

> *Ένας μαύρος άντρας να κάνει στοματικό έρωτα σ’ έναν λευκό,*

η κάμερα να στοχεύει πάνω απ' τον αριστερό γοφό εξήντα μοίρες πίσω απ' το πλήρες προφίλ, ένα μισοφέγγαρο υψηλών αξιών να καμπυλώνεται πάνω απ' τα οπίσθια, οι αρθρώσεις μαύρων δαχτύλων αμυδρά ορατές καθώς εξερευνούν στη σκοτεινή πλευρά αυτού του φεγγαριού. Κατέβασε αυτή τη φωτογραφία και την κοίταξε σε υψηλή ανάλυση. Ήταν 65 ετών και δεν είχε ξαναδεί ποτέ μια σκηνή σαν αυτή. Έφτιαχνε εικόνες για ολόκληρη της ζωή της και ποτέ δεν είχε εκτιμήσει το μυστήριό τους. Όλο αυτό το εμπόριο των bits και bytes, αυτές οι μονάδες και τα μηδενικά να ρέουν μέσω των σέρβερ σε κάποιο μεσοδυτικό πανεπιστήμιο. Τόση οφθαλμοφανής μετακίνηση δεδομένων που κατέληγε σ' ένα οφθαλμοφανές τίποτα. Ένας λαός κολλημένος σε οθόνες και περιοδικά.

Η κατάπληξη, η θλίψη κι ο παραλογισμός εξαπλώνονται παντού.

Υπήρχε όμως ακόμη μία πολύ σημαντική ερώτηση την οποία ήθελε ακόμη να απαντήσει. Τα παιδιά του έρχονταν, ο Γκάρι και η Ντενίζ, ίσως ακόμη και ο Τσιπ, ο πνευματικός του γιος. Ήταν πιθανό εάν ερχόταν ο Τσιπ, να μπορούσε να απαντήσει εκείνη την πολύ σημαντική ερώτηση. Κι η ερώτηση ήταν. Η ερώτηση ήταν.

Χρησιμοποιώ τη λέξη «άνοια» για να αναφερθώ σε μια συνθήκη ακραίας αποσύνδεσης ανάμεσα στην εγκεφαλική ροή και το περιβάλλον• συμβαίνει όταν ο εγκέφαλος χάνει την απαρτίωση του νευρικού συστήματος, η οποία είναι απαραίτητη ώστε να αναλύει με σταθερό τρόπο τόσο σημειωτικά, όσο και βιολογικά ερεθίσματα. Συνεπώς, η άνοια είναι μια ατομική κατάσταση η οποία μπορεί να αποδοθεί περιληπτικά ως μια μπερδεμένη κατάσταση ενός ηλικιωμένου μυαλού. Αλλά η επεκτεινόμενη παρουσία ηλικιωμένων ανθρώπων, εξαπλώνει αυτή την κατάσταση πολύ πέρα από το όριο μιας περιθωριακής παθολογίας. Πολλά σημάδια στην παρούσα συνθήκη της Αμερικής υποδεικνύουν μία πολιτική διάγνωση: ο αμερικανικός εγκέφαλος είναι αναντίστρεπτα σάπιος.

Αλλά πριν την πολιτική άνοια, υπάρχει η ψυχολογική άνοια. Και

πριν γίνει ψυχολογική, είναι μια νευρολογική δυσλειτουργία.

Η σύγχρονη, ευρέως διαδεδομένη αντίληψη ενός αποκαλυπτικού βέρτιγκο δεν γεννιέται μόνο ως ένα ξεκαθάρισμα με τη μακρά ιστορία της φυλετικής βίας, της βιομηχανικής ρύπανσης και της οικονομικής υπερεκμετάλλευσης. Είναι, επίσης, το αποτέλεσμα μιας εκτεταμένης νευρολογικής κατάπτωσης και της ανικανότητας του αμερικανικού μυαλού να συμβιβαστεί με την άνοια και την ανημποριά.

Στην ταινία *Νεμπράσκα* του Αλεξάντερ Πέιν, ένας αστυνομικός ανακαλύπτει τον Γούντι Γκραντ να περπατά στη λεωφόρο. Τότε ο γιος του Γούντι, ο Ντέιβιντ, μαζεύει τον πατέρα του και μαθαίνει πως ο εκείνος επιθυμεί να πάει στο Λίνκολν της Νεμπράσκα για να εξαργυρώσει ένα λαχείο ενός εκατομμυρίου δολαρίων που πιστεύει ότι έχει κερδίσει. Όταν ο Ντέιβιντ βλέπει το γράμμα που πληροφορεί για το έπαθλο, καταλαβαίνει αμέσως ότι πρόκειται για μια απάτη μέσω ταχυδρομείου, σχεδιασμένη να κάνει εύπιστους ανθρώπους να αγοράζουν συνδρομές σε περιοδικά. Ο Ντέιβιντ φέρνει τον πατέρα του στο σπίτι, όπου η μητέρα του, η Κέιτ, ενοχλείται όλο και περισσότερο με την επιμονή του Γούντι να θέλει να πάρει το χρηματικό έπαθλο.

Πρόκειται για μια συγκινητική ιστορία, την ιστορία ανθρώπων (κυρίως λευκών Αμερικανών) που ανατράφηκαν με ψεύτικες μυθολογίες και τράφηκαν με άθλιο φαγητό (και σε σωματικό και σε πνευματικό επίπεδο) και τώρα υπνοβατούν προς το βάλτο, πιστεύοντας ωστόσο ακόμη στην υπεροχή τους.

Αντιαμερικάνος Κιχώτης

Στο σουρεαλιστικό, μπαρόκ μυθιστόρημα *Κιχώτης*, ο Σαλμάν Ρούσντι αφηγείται την ιστορία ενός γεννημένου στην Ινδία συγγραφέα, που ζει στην Αμερική, δουλεύει για μια φαρμακευτική εταιρεία οπιοειδών (τους παραγωγούς του Oxycontin ειρήσθω εν παρόδω) και ερωτεύεται μια σταρ της τηλεόρασης, επίσης γεννημένη στην Ινδία. Ταξιδεύει από την Καλιφόρνια στη Νέα

Υόρκη μαζί τον μυθοπλαστικό γιο του, τον Σάντσο Πάντσα, και έρχεται αντιμέτωπος με αναρίθμητες πράξεις ρατσιστικής απόρριψης και επιθετικότητας από τους αληθινούς, λευκούς Αμερικανούς οι οποίοι δεν γουστάρουν το καστανό δίδυμο.

> *«θέλω να μιλήσουμε ο ένας στον άλλον σ' εκείνη τη γλώσσα, ειδικά δημόσια, για να αψηφήσουμε τα καθίκια που μας μισούν επειδή έχουμε άλλη γλώσσα.»*

Αυτός είναι ο καλύτερος ορισμός των Αμερικανών: εκείνα τα καθίκια που μας μισούν επειδή έχουμε άλλη γλώσσα (κι επίσης, και πρέπει να ειπωθεί, επειδή μιλάμε καλύτερα αγγλικά από τους ίδιους).

Η άγνοια είναι το θεμέλιο της αμερικανικής ανωτερότητας. Δεν ξέρουν τίποτα για τον κόσμο, για τις αναρίθμητες και απείρως διαφορετικές χώρες του κόσμου, δεν μιλάνε καμία γλώσσα εκτός από μία φτωχική εκδοχή των αγγλικών• δεν γνωρίζουν και προστατεύουν την άγνοιά τους σαν να 'ναι η πηγή της δύναμής τους. Κι έχουν κάποιον λόγο γι' αυτό, επειδή η άγνοια έχει γίνει η δύναμη αυτών που δεν θέλουν να αποσπάται η προσοχή τους προς την ομορφιά, το απρόβλεπτο, την πολυπλοκότητα, ούτως ώστε να μπορούν να επικεντρώνονται στο να κερδίζουν το μίζερο παιχνίδι του ανταγωνισμού, του κέρδους, της συσσώρευσης.

Αυτή υπήρξε η δύναμη του αμερικανικού λαού κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο αιώνων. Αλλά σήμερα;

Ας μην ξεχνάμε ότι υπάρχει κι άλλη μία πλευρά της αμερικανικής ισχύος, η οποία είναι αντίθετη της άγνοιας: η γνώση. Τα αμερικανικά πανεπιστήμια και άλλοι πολιτισμικοί οργανισμοί είναι τα μέρη όπου η γνώση αποθηκεύεται, επεξεργάζεται, μετασχηματίζεται, δημιουργείται. Από ποιον; Από ανθρώπους που έρχονται από την Ινδία, την Ιαπωνία, την Ιταλία, την Κίνα και πολλές άλλες χώρες. Η Σίλικον Βάλλεϊ δεν θα ήταν τίποτα χωρίς τον Σύριο Στηβ Τζομπς και τον Ινδό Ταμίλ Σουντάρ Πιχάι, αλλά και τους απειράριθμους μηχανικούς και σχεδιαστές που έρχονται απ' όλον τον κόσμο. Η βιομηχανία του κινηματογράφου δεν θα

ήταν τίποτα χωρίς τους Ιταλούς και τους Εβραίους. Και πάει λέγοντας.

> *Η αμφίσημη σπουδαιότητα της Αμερικής έχει υπάρξει το αποτέλεσμα του γάμου μεταξύ της αγγλοσαξονικής αγριότητας (και άγνοιας) και της κοσμοπολίτικης περιέργειας.*

Σήμερα, για πρώτη φορά στην ιστορία, το πάντρεμα αυτών των δύο πολιτισμικών συστατικών διαλύεται. Οι αντιδράσεις ενάντια στην παγκοσμιοποίηση θέλουν να εκδιώξουν, να απαγορεύσουν, να απορρίψουν, να χτίσουν τείχη, να διαγράψουν την πολλαπλότητα και να απομειώσουν την πολυπλοκότητα.

Ο πυρήνας αυτής της διαδικασίας αποσύνθεσης βρίσκεται στο εξής: στην κοινωνική μομφή που περικυκλώνει την εξυπνάδα, την ειρωνεία, τη συνειδητοποίηση και τη φαντασία.

Πάρα πολλά κι όχι αρκετά

Έπειτα διάβασα το βιβλίο (όχι όλο, για όνομα του θεού) που η Μαίρη Τραμπ αφιέρωσε σ' ένα ψυχαναλυτικό πορτραίτο του θείου της. Το *Too Much and Never Enough: How My Family Created the World's Most Dangerous Man* είναι ένα χρήσιμο βιβλίο, γραμμένο με κάποια κατανόηση του ψυχαναλυτικού υποβάθρου της παρούσας καταστροφικής συνθήκης. Η συγγραφέας δεν είναι μόνο μια επαγγελματίας ψυχολόγος αλλά, επίσης, η ανιψιά αυτού του απαίσιου άντρα, ο οποίος είναι επίσης ένας φουκαράς του οποίου η ζωή είναι άθλια, όπως συμβαίνει συχνά με ανθρώπους οι οποίοι είναι αναγκασμένοι να υπερασπίζονται μια αυτοεικόνα βαθιά ψεύτικη.

Σύμφωνα με τη Μαίρη Τραμπ, ο πατέρας του Τραμπ, ο Φρεντ, ήταν ένας υψηλού βαθμού λειτουργικός κοινωνιοπαθής. Αφότου περιέγραψε τη φιλοσοφία που μετέδωσε ο πατέρας στον γιο, η Μαίρη σχολιάζει: «Τα θεμελιώδη πιστεύω του Φρεντ σχετικά με το πώς λειτουργεί ο κόσμος -πως στη ζωή μπορεί να υπάρχει μόνο ένας νικητής κι όλοι οι άλλοι είναι αποτυχημένοι (μια ιδέα που ουσιαστικά αποκλείει την ικανότητα να μοιράζεσαι) και πως η

καλοσύνη συνιστά αδυναμία- είναι ξεκάθαρα.»

Έπειτα, η Μαίρη αφηγείται ορισμένα οικογενειακά ανέκδοτα. Αφού του πέταξαν ένα μπολ με λιωμένες πατάτες στο κεφάλι, ο Ντόναλντ Τραμπ αισθάνεται ταπεινωμένος:

> *Όλοι γέλασαν, δεν μπορούσαν να σταματήσουν να γελάνε. Και γελούσαν εις βάρος του Ντόναλντ. Ήταν η πρώτη φορά που ο Ντόναλντ γελοιοποιούνταν από κάποιον που ακόμα και τότε θεωρούσε κατώτερό του. Δεν είχε αντιληφθεί πως η γελοιοποίηση ήταν ένα όπλο που σε μια μάχη θα μπορούσε να βρίσκεται στα χέρια μόνο ενός προσώπου. Το ότι ο Φρέντι, απ' όλους τους ανθρώπους, μπορούσε να τον παρασύρει σ' έναν κόσμο όπου η γελοιοποίηση μπορούσε να συμβεί εις βάρος του το έκανε πολύ χειρότερο. Από τότε και στο εξής, δεν θα επέτρεπε στον εαυτό του να ξανανιώσει αυτό το συναίσθημα. Από τότε και στο εξής, αυτός θα κατείχε αυτό το όπλο, δεν θα βρισκόταν ποτέ στην κοφτερή πλευρά του.*

Κατά την άποψη της Μαίρη, ο Ντόναλντ έχει ένα διπλό πρόβλημα: είχε υπερβολικά πολλά, αλλά όχι αρκετά. Υπερβολικά μεγάλο εγώ, ένα πικρόχολο εγώ, θρεμμένο από έναν πατέρα ανίκανο να προσφέρει στοργή. Κι όχι αρκετή αγάπη, διότι η μητέρα του ήταν άρρωστη, απούσα και ψυχολογικά εξαρτημένη από τον κοινωνιοπαθή.

Μοιάζει με μια καλή εισαγωγή στην ψυχογένεση του προέδρου των ΗΠΑ. Αλλά, επίσης, υποθέτω, είναι μια καλή εισαγωγή στην ψυχογένεση των Αμερικανών λευκών αντρών και της Αμερικής της ίδιας: στην ψυχογένεση της αμερικανικής αβύσσου.

[1] (ΣτΜ.) Η Δεύτερη Τροπολογία του αμερικανικού Συντάγματος υιοθετήθηκε το 1791 και ρυθμίζει το δικαίωμα της οπλοκατοχής και της συγκρότησης πολιτοφυλακών.

[2] (ΣτΜ) Το φιλοτραμπικό *Zero Hedge* είναι από τα πιο δημοφιλή οικονομικά μπλογκ στις ΗΠΑ.

[3] (ΣτΜ) Κριταρχία (kritarchy) καλείται η εξουσία των δικαστών στο Τανάκ, την εβραϊκή Βίβλο. Χρησιμοποιείται σκωπτικά για να υποδηλώσει ένα δικαστικό κράτος.

[4] (ΣτΜ) Ο όρος blob, εκ του (άμορφη) μάζα, χρησιμοποιήθηκε αρχικά από τον σύμβουλο του Μπαράκ Ομπάμα, Ben Rhodes, για να περιγράψει το, σχετιζόμενο με την εξωτερική πολιτική, βαθύ αμερικανικό κράτος. Έκτοτε χρησιμοποιείται και ευρύτερα για να χαρακτηρίσει το γραφειοκρατικό «κατεστημένο» της Ουάσινγκτον ή των δυνάμεων της παγκοσμιοποίησης.

[5] (ΣτΜ) LARP (live action role-playing game), δηλαδή ένα ζωντανό παιχνίδι ρόλων στο οποίο οι συμμετέχοντες απεικονίζουν φυσικά τους χαρακτήρες τους κι επιδιώκουν την επικράτηση.

[6] (ΣτΜ) MSM (mainstream media), όρος που χρησιμοποιείται ευρέως από τους οπαδούς του Τραμπ.

[7] (ΣτΜ) Πρόκειται για εθνικιστική, ρατσιστική θεωρία συνωμοσίας σύμφωνα με την οποία ο λευκός ευρωπαϊκός πληθυσμός θα αντικατασταθεί από μη-Ευρωπαίους με τη βοήθεια συγκεκριμένων σκοτεινών ελίτ. (Σχετικά) δημοφιλής στη Γαλλία και στις ΗΠΑ.

[8] (ΣτΜ) Αναφέρεται στην υπό διερεύνηση ρωσική εμπλοκή στις αμερικανικές εκλογές του 2016 εις βάρος της Χίλαρι Κλίντον.

[9] (ΣτΜ) Η προσπάθεια του Τραμπ να επηρεάσει τον ηγέτη της Ουκρανίας ώστε (ο τελευταίος) να δημιουργήσει μια αρνητική αφήγηση εις βάρος του υποψηφίου των Δημοκρατικών, Τζο Μπάιντεν.

Το Κράτος δίωξε την Χ.Α., ο Αντιφασισμός την καταδίκασε

του Νίκου Μαρκετάκη

Κάνει τρομερή -και μάλιστα αλγεινή- εντύπωση ότι τόσοι πολλοί άνθρωποι από τη μπάντα του αντιφασισμού δεν εννοούν ότι και μόνο η καταδίκη της ηγεσίας της Χρυσής Αυγής ως εγκληματικής οργάνωσης είναι από μόνη της μια κοσμογονία. Αποδεικνύουν ότι δεν έχουν επίγνωση σε τι τόπο ζουν, ποιος και πόσο πραγματικά κάνει κουμάντο.

Παρά την ορθή πλην αυτονόητη επιφύλαξή τους σχετικά με το ποιόν της αστικής δικαιοσύνης προ της ιστορικής αυτής απόφασης, η αδυναμία τους να εκτιμήσουν πόσο σπουδαία είναι αυτή για εμάς και το ρίξιμο στην ψιλικατζίδικη ποινολογία αμέσως μετά την ανακοίνωσή της, καθιστούν τη στάση τους μια ιδιοσυγκρασιακή κλάψα και όχι μια πραγματιστική οπτική. Κατ' αρχήν, όλος ο κόσμος της πολιτικής από τα κάτω γνωρίζει -βιωματικά κιόλας- τι εστί αστική δικαιοσύνη, και συνιστούσε ούτως ή άλλως αριστερίστικη κουτοπονηριά ο ισχυρισμός ορισμένων ότι γνωρίζουν κάτι παραπάνω επειδή επιφυλάσσονται πιο φωναχτά από τους υπόλοιπους. Το ότι συνεχίζουν και κλαψουρίζουν μετά από την απόφαση της Τετάρτης, δηλώνει μονάχα το μικροαστικό ντεφετισμό τους κι όχι μια ανεπτυγμένη συνείδηση του πώς λειτουργεί το σύστημα.

Τι, λοιπόν, πραγματικά συνέβη και γιατί αυτό είναι κάτι μοναδικό; Τμήμα (όπως λέμε division) του βαθέος κράτους (Δικαιοσύνη) δίωξε ένα άλλο τμήμα του (Χ.Α.) για λογαριασμό ενός άλλου (Ακροδεξιά). Όμως η καταδίκη αυτή, ύστερα από χρόνια που οργανωτικά η ΧΑ είναι πλέον επί της ουσίας παρελθόν, συνιστά μια Παιδοκτονία, η οποία θα πρέπει να πιστωθεί στον κόσμο του Αντιφασισμού. Αυτά τα πράγματα δεν γίνονται σε μιλιταριστικά κράτη όπως η Ελλάδα, η οποία έχει δομηθεί θεσμικά για να εξασφαλιστεί το αδιατάραχτο γκουβέρνο

των νικητών ενός εμφυλίου, μάλιστα με νωπό ακόμα για το βαθύ κράτος το 2008 και το 2011.

Η καταδίκη της ηγεσίας της ΧΑ ως εγκληματικής οργάνωσης είναι από αυτά που δεν γίνονται, και δεν έχει πλέον την παραμικρή σημασία αν αυτό μεταφραστεί σε μεγάλες ή μικρές ποινές φυλάκισης. Είναι σαν να λέμε ότι ένα πρωί το ελληνικό κράτος καταργεί τις διατάξεις της ιθαγένειας που διέπονται από το δίκαιο του αίματος ή τα βρίσκει με την Τουρκία στο Αιγαίο ή χωρίζεται από την Εκκλησία. (Το πιάσατε το υπονοούμενο, έτσι; Αυτά που πρόχειρα παρατίθενται ως παράδειγμα του τι δεν μπορεί να γίνει στην Ελλάδα διότι αφορούν την καρδιά της αναπαραγωγής του βαθέος κράτους, είναι όλως τυχαίως αυτά που η αριστερή διακυβέρνηση δεν έκανε κι ας θεωρούνταν πρώτης προτεραιότητας απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις από τους αριστερούς ψηφοφόρους της).

Εδώ κάπου οφείλουμε μια παραδοχή. Τι προηγήθηκε της καταδίκης των Ναζί; Η δίωξή τους από το βαθύ κράτος. Και τί όμως προηγήθηκε αυτής; Το ότι η εκλογική τους εκτίναξη απεκάλυψε πως επρόκειτο όντως για ναζί. Όχι σε μας προφανώς, αλλά στους υπόλοιπους του βαθέος κράτους. Και τι σημαίνει Ναζί; Σημαίνει ότι στο 6% δέρνουν τους εκπρόσωπους της κυβέρνησης στο χουντομνημόσυνο του Μελιγαλά -όπου για πρώτη φορά επί Σαμαρά στάλθηκαν τέτοιοι, με τιμές και ταρατατζούμ- και ότι τραμπουκίζουν μεγαλοϋπουργό του Σαμαρά εντός του κοινοβουλίου (τον Δένδια). Σημαίνει ότι στο 12% θα δέρνουν τον ίδιο τον Σαμαρά μέσα στη βουλή. Και ότι ως αξιωματική αντιπολίτευση θα ελέγχουν πλήρως την Αστυνομία και μερικώς τον Στρατό. Και μετά… τέλος. Τέρμα τα δίφραγκα. Εμείς στη Σουηδία, στη Μακρόνησο και στο χώμα, και οι Σαμαράδες και οι Δένδιες σε κατ’ οίκον περιορισμό.

Αυτό έφερε τη δίωξή τους, και η δολοφονία Φύσσα ήταν η αφορμή. Η δίωξή τους έφερε τη διάλυση ουσιαστικά της ΧΑ. Η καταδίκη τους όμως ήταν δική μας δουλειά. Γενικώς μιλώντας, διότι προφανώς κάποιοι/ες μόχθησαν ιδιαιτέρως για να καταλήξουμε σε αυτήν, έξω στους δρόμους και μέσα στο δικαστήριο. Δεν ήθελε

κανείς Σαμαράς ή δικαστής να προχωρήσει στην καταδίκη, πόσο μάλλον υπό την ασφυκτική πίεση τη δική μας. Αυτό είναι και το λεπτό σημείο.

Για αυτό το λόγο ήταν τεράστιας ιστορικής σημασίας το πλήθος των δεκάδων χιλιάδων έξω από τα δικαστήρια εκείνη την ημέρα. Η σημασία του έγκειται στην πρόσληψη της απόφασης. Ο εθνικός κορμός είχε αποδεχτεί την αναγκαιότητα της Παιδοκτονίας, αλλά η μεγαλειώδης παρουσία μας εκεί χάλασε τη σούπα. Είναι άλλο να καταδικαστούν οι Ναζί επειδή το θέλει ο Σαμαράς, και άλλο επειδή το απαιτεί ο «εχθρός λαός», ήτοι ο εσωτερικός εχθρός. Από αυτό πηγάζει η κεκαλυμμένη λύσσα των Πορτοσάλτηδων στα κανάλια. Θυμηθείτε την αφόρητη δυσφορία τους για το πλήθος έξω από το δικαστήριο, τις απεγνωσμένες τους εκκλήσεις περί μη πολιτικοποίησης μιας ποινικής κατά τ' άλλα δίκης.

Η πρόσληψη τελικά της απόφασης περί εγκληματικής οργάνωσης είναι το μεγάλο επίδικο, πολύ μεγαλύτερο κι από το πού θα κάτσει η μπίλια όσον αφορά τις ποινές. Το βαθύ κράτος (βλ. ο εγχώριος μιλιταρισμός) προσπαθεί να εμφανιστεί είτε ως Κράτος Δικαίου (Ελληνική Δικαιοσύνη) είτε ως Τείχος της Δημοκρατίας (το Πολιτικό Σύστημα, γενικώς) που βάζει τα πράγματα στη θέση τους: **οι Εγκληματίες στη Φυλακή**. Ο κόσμος της αντίστασης και του αγώνα οφείλει να προσλάβει και να επικοινωνήσει το ότι στον συνεχή του πόλεμο ενάντια στον εκφασισμό, μία μάχη ήταν να μπουν **οι Ναζί στη Φυλακή**, όχι οι εγκληματίες γενικώς και αορίστως. Και η μάχη αυτή κερδήθηκε, ανεξαρτήτως ποινών. Σας κερδίσαμε -ναι- και τώρα πάμε γι' άλλα, ο πόλεμος συνεχίζεται αφού.

ΥΓ.1: Άλλωστε δεν μας συμφέρει η ποινολογία. Κάθε τι που θα μπορούσε να αλλάξει επί το αυστηρότερο στον Ποινικό Κώδικα έτσι ώστε να καταλογιστούν βαρύτερες ποινές στους ήδη ενόχους χρυσαυγίτες, θα επιβαρύνει και άλλους, ποινικούς και πολιτικούς κρατουμένους ή υπόδικους. Δεν είναι δουλειά μας αυτή. Εμείς θέλουμε τους Ναζί στη φυλακή επειδή είναι Ναζί, και αυτό είναι πολιτική στάση όχι δικαϊκή.

ΥΓ.2: Παρεμπιπτόντως, πού είναι ο Μητσοτάκης; Προσέξατε ότι αυτές τις μέρες ο Μητσοτάκης δεν υπήρχε ως πρωθυπουργός, ούτε καν ως φάμπιουλους αστήρ που διακοπάρει μετά της ακόμα πιο φάμπιουλους συζύγου του; Δεν υπήρχε διότι μαινόταν μια κεντρικότατη μάχη, η πρόσληψη της καταδίκης, και κατά την οποίαν ο αρχηγός του ενός στρατοπέδου δεν ήταν ο Μητσοτάκης, αλλά ο Σαμαράς. Εδώ βέβαια μπορούμε και να γελάσουμε λιγάκι που το βαθύ κράτος έχει για μπροστινό του μια τέτοια φαιδρή προσωπικότητα, όταν κάποτε είχε βασιλείς, Παπάγους και εθνάρχες τύπου Καραμανλή. Πάντως για αυτό και μιλάμε τόσο πολύ για τον Σαμαρά. Αυτόν έχουνε για αρχηγό οι μιλιταριστές που ελέγχουν Ένοπλες Δυνάμεις, Αστυνομία, Δικαιοσύνη, Διπλωματικό Σώμα και Εκκλησία• τον σκληρό πυρήνα του Κράτους, το Βαθύ Κράτος. Και αυτό είναι που ηττήθηκε με την συγκέντρωση των 60.000 αντιφασιστών εκείνο το πρωινό έξω από το δικαστήριο που καταδίκασε τους Ναζί.

Βιβλιοπαρουσίαση: “Είμαι όσα έχω ξεχάσει”

του Νώντα Σκυφτούλη

Πατέρες και γιοί. Τα έχει όλα: και Αγρίνιο και Παναιτωλικό, και Ζήνα και Καραπαπά, και κομμουνισμό και εμφύλιο. Το «Είμαι όσα έχω ξεχάσει» είναι πέρα από την κοινοτοπία του καλού-κακού και ακόμα πιο πέρα από την φενακισμένη διάσταση Αριστεράς – Δεξιάς. Ακόμα και λάθος να διαβαστεί εξαιτίας προκαταλήψεων, δηλαδή να «κολλήσει» κάποιος στο περιεχόμενο, ο αναγνώστης θα το ευχαριστηθεί λογοτεχνικά, απλώς δεν θα χει εντοπίσει μια νέα ερμηνευτική που αναδύεται και είναι αυτή της γενικευμένης αυτοαναίρεσης όλων ανεξαιρέτως των ταραχών και των φονικών ή ειρηνικών σχέσεων του δημόσιου χώρου – σε αυτό σκοπεύω να

αναφερθώ και θα συμπληρώσω λίγα από αυτά που «δεν ξέχασε». Καλύτερα δυο φορές διάβασμα, εγώ το διαβάζω ακόμα. Ο συγγραφέας σπουδαίος και παιδί του Κώστα Μαγκλίνη, ποδοσφαιριστή του Παναιτωλικού που έγινε αεροπόρος και μόνο έτσι είναι γνωστός στους συγκαιρινούς του και όχι για την «παρωνυχίδα» που είχε στο κόρφο του.

Είμαι όσα έχω ξεχάσει

Ένας πυροβολισμός πιο πάνω από το Ζαχαροπλαστείο του Ζήνα και κοντά στο μανάβικο του Χατζή, στις 23 Γενάρη του 1944, στάθηκε αφορμή για να γραφτεί ένα από τα αντιπροσωπευτικότερα βιβλία μιας νέας άποψης για την ιστορία που κυκλοφορεί τα τελευταία χρόνια και έχει εκνευρίσει την Αριστερά σε όλες τις εκδοχές της. Έργο που δημιουργεί ένα μικρό τράνταγμα για το συμβάν αλλά και ένα μεγάλο γιγανταιώρημα για την ερμηνευτική. Έχει στοιχεία αναθεωρητισμού της ιστορίας στην ερμηνεία και όχι τόσο στο περιεχόμενο, αλλά αυτό που αναιρεί εντελώς είναι ο δημόσιος χώρος. Οπωσδήποτε, όμως, είναι ένα βιβλίο-μαχαιριά στην πολιτική θεολογία η οποία πνέει τα λοίσθια έστω κι αν προέρχεται από τη σκοπιά του παθητικού μηδενισμού του υπάρχοντος. Του ακραίου πολιτικού φιλελευθερισμού, για να το κάνω φραγκοδίφραγκα. Αλλά δεν θα στεναχωρηθούμε κιόλας. Είναι η εποχή που πρέπει να διαβάζουμε με ψυχραιμία, να στοχαζόμαστε με ψυχραιμία και να απαντάμε με νέα εργαλεία και αν δεν μπορούμε με νέα, υπάρχει και η σιωπή η οποία είναι και αυτή μια σπουδαία στρατηγική.

Το βιβλίο είναι στην εποχή του για την εποχή του κι ας επικαλείται σαν «πρόσχημα» το παρελθόν, την ιστορία, τον ιστορικό άνθρωπο. Το κάνει αυτό όχι για να δικαιώσει κάτι από το παρελθόν, αλλά για να το σβήσει μαζί με το μέλλον. Να μοιάζει ο χρόνος σαν ένα άστρο που έχει ζήσει κάποια έτη φωτός πριν και δεν το βλέπουμε και όχι σαν εκείνα που βλέπουμε, ενώ έχουν σβήσει.

Ο συγγραφέας για παράδειγμα αποκαλεί δολοφόνο τον εκτελεστή του Νίκου (παππούς), όπως περίπου «δολοφόνο» αποκαλεί και τον

ίδιο το Νίκο για τα συμβάντα στη μικρασιατική εκστρατεία και είμαι σίγουρος ότι και τον Κολοκοτρώνη έτσι θα αποκαλούσε για την Τριπολιτσά.

Αν, αν που λέμε, «Οι Πατέρες και Γιοί» του Τουργκένιεφ μας εισήγαγαν στην πολιτική θεολογία, αυτό εδώ το έργο είναι από αυτά που μας εισάγουν στον αισθητό κόσμο.

Νταλαγιώργος – Νταλαγιάννης και οι άλλοι

Ας πάρουμε όμως μια ανάσα αέρα από Αγρίνιο, Παναιτωλικό, Νταλαγιώργο άντε και για τον κυρ Βασίλη, Θανάση, Χρήστο, Κίτσο. Για την ελίτ Καραπαπά, Κακογιάννη και άλλους «δικούς μας» θα διαβάσετε αρκετά και από μέσα.

Λοιπόν, ο προσωπικά άγνωστός μου αλλά πολύ γνωστός συγγραφέας και γνωστός στα εκδοτικά στέκια των Εξαρχείων, λόγω της άψογης και αντικειμενικής επιμέλειας στο πολιτιστικό της Καθημερινής, Ηλίας Μαγκλίνης, μας έκανε να ξαναπεράσουμε από το σπίτι του Κώστα (πατέρας του συγγραφέα), του ποδοσφαιριστή του Παναιτωλικού -και σαν τέτοιος ανήκει σε όλους μας- που έγινε αεροπόρος, απέναντι από το καφενείο του Αϋφαντόπουλου, και αυτό ο συγγραφέας το λέει Μελεάγρου 4!

Με το Μελεάγρου 4 μπέρδεψε ακόμα και τη Δώρα (πρωτοθειά) που έμεινε εκεί και η οποία το μπέρδεμα το είχε τρόπο ζωής. Τέλος πάντων Μελεάγρου 4 – ούτε καν 6 για να του κάνουμε το χατίρι. Ο Κώστας αξιωματικός μετά τη μπάλα, πάντοτε ευγενής απέναντι στους Αριστερούς γειτόνους κατά τον Μπουκουβάλα αλλά και από κοντινότερη μαρτυρία που ζούσε εκείνη την εποχή.

Ο Κώστας ποτέ δεν μίλησε γι αυτό το συμβάν σε όσους τον ήξεραν και ήταν πολλοί αυτοί, παρόλο που όλοι κάτι είχαν ακούσει ότι συνέβη στο σπίτι αυτό. Το λέω αυτό διότι ζητάει ο συγγραφέας από τον πατέρα του τον Κώστα να του πει, να του πει, να του πει, λες και τα λόγια είναι μόνο λόγια…

Πήγαμε και στη Γέφυρα κάτω από την οποία ο Νικολάκης και η παρέα του -ταγματασφαλίτες της εποχής- σακάτευσαν τον

Κουτρουμπούση στο ξύλο. Και ο Κουτρουμπούσης σερνόμενος κατέληξε στο σπίτι της μάνας μου η οποία τον περιέθαλψε μαζί με την αδερφή της (και γι' αυτό έμεινε έτσι) και το υπόλοιπο της νύχτας ψάχνανε κάτω από τη γέφυρα ένα δακτυλίδι και ένα ρολόι τα οποία χάθηκαν κατά τη διάρκεια του ξυλοδαρμού.

Σε αυτή τη γέφυρα, 8 ή 9 ετών, είδα πεταμένη την ταμπέλα των Λαμπράκηδων την παραμονή συγκέντρωσης της ΕΡΕ. Είδα επίσης και έναν γείτονα να πέφτει τρεκλίζοντας από τα πλαϊνά της γέφυρας και να γεμίζει το πρόσωπο του με αίμα και εγώ πάνω στη γέφυρα να κλαίω γιατί αγαπούσα τους μεθυσμένους. Πάνω στη γέφυρα!

Μα και ο Κώστας πάνω έκατσε και χρεώθηκε από τον συγγραφέα, πόσο μάλλον να κατέβαινε.

Όλες αυτές οι ιστορίες, κάτω από τις γέφυρες του Αγρινίου, θάφτηκαν οριστικά με το κλείσιμο των ρεμάτων που έβαλε τον ρου του ρέματος σε μια συγκεκριμένη κατεύθυνση και όταν καταπιέζεται να μας πλημμυρίζει. Αν και το περπάτησα και κλειστό πολλές φορές είχε χαθεί η χάρη του. Κατέληξα ότι δεν έχουμε καμιά δουλειά εκεί.

Και ο δευτερότοκος συγγραφέας ακόμη ρωτάει τον Κώστα γιατί δεν κατέβηκε, στη γέφυρα, σαν συνιστώσα του μεγάλου ερωτήματος ποιος σκότωσε τον Νίκο (Παππούς). Γεμάτοι ερωτήματα πάντα οι δευτερότοκοι σαν τους αναπληρωματικούς. Έχω ρωτήσει και εγώ τη μάνα μου ποιος την κούρεψε στη φυλακή και την έκανε Βουλγάρα. Ποτέ δεν μου είπε διώχνοντας με πάντα από κοντά της. Σε αυτούς που ρωτάνε, κάποιος πρέπει να τους πει ότι οι άνθρωποι που παράγουν ιστορία δεν την αναπαράγουν, διότι η ιστορία σαν βιωμένη ατομική υπόθεση είναι το ίδιο το ανείπωτο.

Ποιος εκτέλεσε τον Νίκο αναρωτιέται ο συγγραφέας σε ένα απαντημένο ερώτημα από την ιστορία. Αυτός: ένας νέος που βγήκε στο δημόσιο χώρο να συμμετέχει στην αντίσταση με τη θέλησή του και όχι επιστρατευμένος και μπροστά στα μάτια όλης της κοινωνίας και στο κέντρο του «χωριού» και όχι στο δάσος, εκτέλεσε τον Νίκο σαν προδότη της πατρίδας και μετά κάθισε 25

χρόνια φυλακή και πέθανε φτωχός και δεν εξαργύρωσε ούτε αυτός ούτε η οικογένεια του, διότι ηττήθηκε. Μα δεν κρύφτηκαν ποτέ αυτοί ούτε έτρεμαν. Όπως ο Νταλαγιώργος. Εδώ ο Καραπαπάς αλλά και ο κυρ Βασίλης (θανάσης όχι ο Χρήστος και ο άλλος στη Μπουρλέσα) ο Κίτσος έζησαν τα τελευταία τους χρόνια σαν προδότες της εργατικής τάξης λόγω ΕΔΑ ΚΑΙ ΚΚΕ ΕΣ., ο Νίκος γιατί να μην ήταν της Πατρίδας. Πάντως αν ήξερε για το φόνο του Νίκου, ο Κίτσος από τη Μπουρλέσα εγώ ειμαι αστροναύτης. Ο γραμματέας της Νομαρχιακής μόνο και ο «Φάνης» Μπαρτζιώτας ο κομισάριος εσωτερικών. Ας αναφέρουμε και το παρακάτω μην τα ισοπεδώνουμε όλα.

Πιο κάτω πάλι κοντά στη Παπαστράτου απέναντι από το ΠΑΤΡΑΙ (όπου ο φασίστας, κατά δική του δήλωση σε μένα, receptionist, αυτόπτης, δεν τόλμησε να καρφώσει) ο νεαρός Νταλαγιώργος ξαπλώνει τον Νταλαγιάννη του Τολιόπουλου πρωτοπαλίκαρο -που είχε την κακιά συνήθεια να κατουράει στα κουρεία μέσα στα καπέλα των πελατών- και έπεσε με το κοκορέτσι στο στόμα. Γερμανοί-Γερμανοί, φωνές και μετά Ελαιόφυτο και μετά Σπολάιτα.

Άνθρωποι της θεϊκής βίας που λέει και ο Μπένγιαμιν πριν προλάβουν να γίνουν της κρατικής. Οπότε οι νεκροί με τους νεκρούς και οι ζωντανοί με τους θεολογικούς.

Όταν ανοίξαμε το αναρχικό βιβλιοπωλείο (1980) και κάναμε τις πρώτες διαδηλώσεις στο Αγρίνιο, ήρθε ο Ζησιμόπουλος και άλλα γεροντάκια του Αρχείου να βρουν σε μας τη δυνατότητα δικαίωσης και δεν έπεσαν έξω. Δημοσιοποιήσαμε τα πρώτα ονόματα που αργότερα έγιναν βιβλίο από το Γιάννη. Ήταν όλοι τους προδότες που μέσα από τα τανκς των Γερμανών κατέδιδαν τους πατριώτες, μας είπε ο υπέργηρος πλέον, τότε γραμματέας της ΕΠΟΝ, τον οποίο έφερε ο πατέρας μου, για να μη τολμήσουμε να βγάλουμε ονόματα προς τα έξω και με σφάξει σαν κατσίκι. Μάλιστα! Λίγα τα ψωμιά μας στο Αγρίνιο αλλά όμως τα βγάλαμε. Κατά την έρευνα οι οικογένειες των θυμάτων ντρέπονταν να μιλήσουν, διότι πίστευαν ότι ήταν οικογένεια που είχε έναν προδότη νεκρό στο σπίτι. Μεγαλείο να υπομένεις χωρίς ελπίδα. Να πάνε να κάνουν παράπονα στον Τολιόπουλο ούτε για αστείο. Η Δώρα πήγε και

νομιμοποίησε τον νεαρό εκτελεστή.

Ο συγγραφέας τη δίνει τη Δώρα, όχι για να σχετικοποιήσει τους ταγματασφαλίτες -κάθε άλλο- ούτε για να φανεί ουδέτερος αλλά για να μη δώσει σε κανέναν ηθικό πλεονέκτημα, υπονομεύοντας όλη αυτή την ιστορική περίοδο και τη συμμετοχή του ανθρώπου στο δημόσιο χώρο. Ακόμα και τον Νίκο δεν τον αγιογραφεί. Αντιθέτως τον εγκαλεί για επιπολαιότητα επικαλούμενος τον Αννίβα αλλά και για τα τεκταινόμενα στον Σαγγάριο.

Και συνεχίζει: «Πολύ σύντομα θα οργανωθεί η αντίσταση κατά των κατακτητών (πόσο βαρύγδουπη διατύπωση αλήθεια: ο στόμφος παντρεύει αρμονικά εθνικισμούς και κομμουνισμούς-αλλιώς τι στόμφος θα ήταν» σελ 78.

Σωστά, αλλά οργανώθηκε η αντίσταση και η κοινωνία συμμετείχε και αυτό γιατί υπήρχε ακόμα ο δημόσιος χώρος και όσο αυτός υπάρχει, η αντίσταση θα εξακολουθεί να παράγεται. Ξέρω, θα πει κάποιος ότι πάλευαν για την κατάκτηση της εξουσίας, αλλά ας μην πάλευαν γι’ αυτό, τι να κάνουμε, ή ας έκαναν και οι άλλοι αντάρτικο. Το να μην πάλευαν καν θα ήταν προβληματικό. Κάποιοι μπορούν να ζουν σε τέτοιες συνθήκες υποταγής, και κάποιοι δεν μπορούν. θα υποστεί ο ένας τον άλλον. Αυτό δεν γίνεται πάντα; Εκτός βέβαια από τον Άγιο Γεώργιο κάτω.

Από την αρχή μέχρι το τέλος η ίδια ένταση ήθους έτσι ώστε να επιβεβαιώνεται το ήθος της έντασης και παράλληλα μια γραφή απόλυτα συνεπής με το σίγουρο και επεξεργασμένο φαντασιακό του.

Ο συγγραφέας, είπαμε, είναι άνθρωπος της εποχής και τα ερμηνεύει με όρους του σήμερα και είναι σαν να εύχεται αυτός ο χαρακτήρας της ερμηνείας να μείνει για πάντα και θα μείνει όσο δεν παράγεται ιστορία στο δημόσιο χώρο και το άτομο τεμαχισμένο και εξατομικευμένο δεν τολμά την έξοδο.

Η έξοδος του ανθρώπου από το σπίτι του και η διαβούλευση στο δημόσιο χώρο εγκυμονεί πάντα την αρχή ενός εμφυλίου. Και δεν εννοούμε φυσικά μεταξύ δεξιάς και αριστεράς -οι οποίοι τα

έχουν πει όλα εκτός από το λόγο της σύγκρουσης που είναι η εξουσιαστική μανία- διότι έκλεισε οριστικά αυτή η διάσταση από το 195,0 και όχι αργότερα που λένε οι άσχετοι. Μια γνώμη που θα ειπωθεί στην Πλατεία Μπέλλου ή ένας βιασμός ή ένα I will breathe μπορεί να είναι η αρχή μιας χιονοστιβάδας και αυτή κανένας δεν μπορεί να την αποδιοργανώσει. Και η ιστορία συνεχίζεται. Ο δημόσιος χώρος είναι σε κατάσταση αναμονής.

Ο αγώνας στις φαβέλες και η αρπαγή της γης: συνέντευξη με τη βραζιλιάνικη συλλογικότητα ADEP

Τη συνέντευξη, για λογαριασμό της Βαβυλωνίας, πήρε ο Κυριάκος Σπυρίδης στο Ρίο Ντε Τζανέιρο από την Καμίλα Ζουρδάν της βραζιλιάνικης συλλογικότητας ADEP.*

μετάφραση του Θεόφιλου Βανδώρου

Βαβυλωνία: Με ποιό τρόπο επέλεξε να αντιμετωπίσει ο πρόεδρος Μπολσονάρο την Πανδημία ?

ADEP: Ο Μπολσονάρο, από την αρχή, ακολουθεί μία πολιτική άρνησης σχετικά με την πανδημία. Ήδη έχει διατυπώσει απόψεις όπως: «είναι απλά μία ασήμαντη γρίπη» και «ορισμένοι θα πεθάνουν, αλλά και τί να γίνει;», ή ακόμα «πάρτε χλωροκίνη να τελειώνουμε». Στην πραγματικότητα ο μόνος φόβος του είναι πως η οικονομική κρίση που σίγουρα θα επακολουθήσει, θα επηρεάσει την κυβέρνησή του, ενώ επιδιώκει την διατήρηση του στην εξουσία. Επομένως, εναντιώνεται στην κοινωνική αποστασιοποίηση, έτσι ώστε, όσο μπορεί, να καθυστερήσει την

οικονομική ύφεση ακόμα και αν κάτι τέτοιο θα οδηγήσει στο να χαθούν ζωές χιλιάδων ανθρώπων. Η στάση του επακόλουθα, κάνει σαφή την αντίφαση ανάμεσα στο καπιταλιστικό σύστημα και τη διατήρηση της ζωής, ανάμεσα στην υπεράσπιση της οικονομικής δραστηριότητας και την προστασία του πληθυσμού. Εκφράζει μάλιστα αυτή την αντίφαση, όταν λέει πως ενδιαφέρεται περισσότερο για τις εταιρείες από ότι για τα άτομα («CNPJs vs CPFs»).[1] Ο λόγος είναι πως, κατά την άποψη του, η διαβίωση των τελευταίων εξαρτάται από τις πρώτες και όχι το αντίθετο.

Δεν αποτελεί έκπληξη που υπερασπίζεται όσα υπερασπίζεται· ο Μπολσονάρο εκφράζει αντιεπιστημονικές απόψεις, εξελέγη εκθειάζοντας τα βασανιστήρια του στρατιωτικού καθεστώτος και απεχθάνεται τις ζωές των ανθρώπων. Είναι ένας «Τραμπ» σε χειρότερη έκδοση· συγκεντρώνει όλα τα χαρακτηριστικά της λεγόμενης «νέας δεξιάς» που προάγει τους αποκλεισμούς, τον μισογυνισμό και τον ρατσισμό. Με τον Μπολσονάρο γίνεται προφανές ενάντια σε τι αγωνιζόμαστε, χωρίς να υπάρχει η κάλυψη της θεσμικότητας που προέβαλαν τα υποτιθέμενα δημοκρατικά καθεστώτα στη δεκαετία του ‘90 και στις αρχές του 2000.

Β: Πώς αντιδρούν οι Βραζιλιάνοι σε αυτή τη συγκεκριμένη στάση του προέδρου;

ADEP: Να μία καλή ερώτηση: γιατί οι άνθρωποι υποστηρίζουν, τουλάχιστον ένας μεγάλος αριθμός, τις παράλογες θέσεις του προέδρου; Ε, λοιπόν, από τη μία μεριά πρόκειται για τον εκφασισμό της κοινωνίας που πάντα καραδοκούσε αλλά τώρα βγήκε στο φως. Η αλήθεια είναι πως η κοινωνία της Βραζιλίας είναι εξαιρετικά συντηρητική, ρατσιστική, σεξιστική, ομοφοβική… Δεν υπήρξε ποτέ κάποια αλλαγή από τα κάτω σε σχέση με αυτές τις «αξίες» που διαπερνούν την κοινωνία. Ένα σχέδιο μιας βαθιάς μεταστροφής αυτών των αντιλήψεων δεν εκτιμήθηκε ποτέ. Δεν μπορούμε ούτε καν να πούμε πως ένας τέτοιος σχεδιασμός απέτυχε, επειδή πολύ απλά δεν υπήρξε ποτέ, δεν ενδιέφερε ποτέ εκείνους που κατέχουν την εξουσία. Έτσι ο Μπολσονάρο έχει συγκεντρώσει αυτά τα στοιχεία προς όφελος του. Αναπτύσσεται μέσα σε ένα σκοτεινό περιβάλλον που όλοι μας υποκρινόμαστε πως

δεν μας αφορά.

Από την άλλη μεριά, μία άλλη ερώτηση είναι το πώς η νέα δεξιά κατάφερε να οικειοποιηθεί τα αντισυστημικά κοινωνικά στοιχεία με έναν τρόπο που αρνήθηκε η συστημική αριστερά. Τώρα έχουμε μία κυβέρνηση που κουρελιάζει το ομοσπονδιακό σύνταγμα και μία αντιπολίτευση που ολοφύρεται πάνω από το κουφάρι της δημοκρατίας, που πέθανε πριν προλάβει να ζήσει. Η ονομαζόμενη κρίση της αντιπροσώπευσης κατέληξε χειραγωγούμενη από αυτή τη νέα δεξιά που διατείνεται πως είναι αντισυστημική, όμως στην πραγματικότητα πρόκειται για το ίδιο το σύστημα που ντρέπεται να κάνει την εμφάνισή του. Οι δυνάμεις που έρχονται στην επιφάνεια με την κυβέρνηση του Μπολσονάρο είναι οι πολιτικές δυνάμεις που υπήρχαν ήδη στις σκιές: οι συνταγματάρχες, οι παρακρατικοί, οι μεγαλο-ιδιοκτήτες γης, όλοι όσοι δεν αποδέχθηκαν το τέλος της στρατιωτικής δικτατορίας… Η συστημική αριστερά ευθύνεται για την άνοδο του νεοφασισμού, επειδή ποτέ δεν εφάρμοσε ένα αληθινό σχέδιο για την αλλαγή της κοινωνίας. Ευθύνεται επειδή υπήρξε πάντα μια ταξικά συμφιλιωτική και αμήχανη παράταξη, πάντα απασχολημένη με το πώς θα διατηρήσει ένα κομμάτι της εξουσίας αντί να αναμορφώσει από τα κάτω την κοινωνία. Όλα αυτά οδηγούν στην δύναμη που μπορεί να αποκτήσει ο αναρχισμός ως μία εναλλακτική πρόταση δράσης.

Το αφήγημα του Μπολσονάρο καταλήγει να απευθύνεται μόνο σε ένα μέρος του λαού, επειδή ο λαός είναι εκπαιδευμένος στην αξιοκρατία, στην εργασιακή ηθική… Ποιος μπορεί να ζήσει με ένα επίδομα 100 δολαρίων από την κυβέρνηση, που τις περισσότερες φορές δεν φτάνει σε εκείνους που το έχουν περισσότερο ανάγκη; Φυσικά οι άνθρωποι θέλουν να πηγαίνουν για δουλειά, έχουν διδαχθεί πως αν δεν δουλέψεις δεν έχεις δικαίωμα να επιβιώσεις και αρκετοί από αυτούς βρίσκονται σε πραγματική ανάγκη, οπότε θεωρούν πως είναι λογικό να διακινδυνεύουν τις ίδιες τους τις ζωές για να εξασφαλίσουν κέρδος για τα αφεντικά τους, εφόσον η πείνα θα τους οδηγούσε στο θάνατο. Τα συμπονετικά λόγια δεν αγγίζουν τους ανθρώπους, το «μείνε σπίτι και πείνασε» δεν έπεισε ποτέ κανένα. Θα σου απαντήσουν: σου είναι εύκολο να

μιλάς! Τους φαίνεται περισσότερο πειστικό πως ο Μπολσονάρο υπερασπίζεται την ελευθερία όταν προτρέπει τον κόσμο να βγει έξω. Εκείνο που πρέπει να τους αντιπαρατεθεί είναι πως η ζωή η ίδια είναι μία αξία που πρέπει να προστατευθεί – και όχι η οικονομία.

Συνεπώς το ερώτημα που πρέπει να τεθεί σοβαρά είναι το εξής: τι έχει αυταξία; Το καπιταλιστικό σύστημα ή η επιβίωση; Κάποιοι υποστηρίζουν πως ο καπιταλισμός είναι σε θέση να υπερασπιστεί την κοινωνική αποστασιοποίηση (και είναι οι μετριοπαθείς δυνάμεις με το φιλελεύθερο αφήγημα όπως το τηλεοπτικό δίκτυο Γκλόμπο για παράδειγμα) αλλά μόνο για την επιστροφή στην κανονικότητα. Εκείνο που έχουμε εμείς να δηλώσουμε είναι πως δεν επιζητούμε την κανονικότητα, είναι ακριβώς αυτή που τα προκάλεσε όλα και τα πράγματα θα γίνουν χειρότερα. Αν δεν θα είναι ο ιός θα επέλθει κάποια άλλη τραγωδία· αυτός είναι ο καπιταλισμός, η Ζωή είναι κάτι άλλο και είναι αναγκαίο να την υπερασπισθούμε πάνω απ’ όλα. Είναι ακριβώς τούτο το «άλμα του αιλουροειδούς» που φοβούνται περισσότερο από όλα οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι. Ο φόβος πως οι άνθρωποι θα αντιληφθούν τελικά πως η ίδια η ζωή κινδυνεύει, και τότε θα εξεγερθούν. Όσο η αριστερά αρνείται να υιοθετήσει ένα ριζοσπαστικό αφήγημα και συνεχίζει να εστιάζει στις εκλογές, ενώ ταυτόχρονα συνεργεί στη διατήρηση ενός μη βιώσιμου status quo, ο Μπολσονάρο θα προσεγγίζει όλο και περισσότερο τις μάζες, αντίθετα με το δικό μας λόγο. Πιστεύω πως μόνο οι αναρχικοί είναι έτοιμοι να προτάξουν ένα ουσιαστικό αφήγημα, καθώς πάντοτε είχαν το θάρρος να επισημαίνουν ανάλογες αντιφάσεις.

Β: Γιατί υπάρχει τόσο μεγάλη φτώχεια στη Βραζιλία;

ADEP: Η Βραζιλία είναι μία χώρα με ακραία κοινωνική ανισότητα, δεν είχαμε ποτέ μία αγροτική μεταρρύθμιση και δεν έγινε ποτέ μία λαϊκή επανάσταση. Από την εποχή της αποικιοκρατίας μία ελίτ κατέχει τον πλούτο και κυβερνά στοχεύοντας στη διατήρηση των προνομίων της. Όλες οι κοινωνικές αλλαγές είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας να αποφευχθεί η επανάσταση με συμφωνίες και συμβιβασμούς. Αλλά και με δολοφονίες, διωγμούς και βασανιστήρια όλων όσων αντιδρούσαν. Κάτι που πρέπει να δηλωθεί είναι πως η Βραζιλία είναι η χώρα των σφαγών, της γενοκτονίας των μαύρων και αυτοχθόνων πληθυσμών. Είμαστε φτωχοί έτσι ώστε κάποιοι άλλοι να γίνονται πλούσιοι. Δεν πρόκειται για κάτι που συνέβη στο παρελθόν, είναι μία διαρκής διαδικασία σήμερα, σταθερά και καθημερινά.

Β.: Ποια είναι η άποψή σας για τον νόμο αρπαγής της γης;

ADEP: Είναι ένας νόμος που ρυθμίζει την αρπαγή της γης και αφοπλίζει τα κινήματα της υπαίθρου ανοίγοντας ακόμα περισσότερο το δρόμο για την περιβαλλοντική καταστροφή, εφόσον αναγνωρίζει την αποψίλωση των δασών στη διαδικασία απόδειξης

του ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Είναι ένας νόμος που ευνοεί τους μεγαλο-ιδιοκτήτες γής. Ε, λοιπόν, ο υπουργός περιβάλλοντος, αντι-περιβάλλοντος καλύτερα, είπε ξεκάθαρα στο αμφιλεγόμενο υπουργικό συμβούλιο, που βγήκε στο φώς της δημοσιότητας πρόσφατα, πως «θα εκμεταλλευτούμε την κρίση του κορωνοϊού για να περάσουμε όλους τους νόμους που θέλουμε ώστε να μην γίνουν γνωστοί. Ακριβέστερα, με τη δική του ορολογία, «τώρα που βρήκαμε παπά να θάψουμε πέντε-έξη». Όμως πρόκειται για ένα παλιό σχέδιο, δεν ξεκίνησε τώρα, έρχεται από πολύ παλιά. Εάν δούμε την ιστορία αυτού του νόμου έρχεται από τα διατάγματα του 2009, του 2014 και 2016 όπου το Κράτος αποσύρθηκε από την αγροτική μεταρρύθμιση. Τώρα έχει χειροτερέψει η κατάσταση με τον αποκλεισμό των κινημάτων της υπαίθρου και η στόχευση είναι για ένα επαρχιακό σχέδιο πρός όφελος των μεγαλο-ιδιοκτητών. Ο αγώνας στην ύπαιθρο της Βραζιλίας είναι πολύ άγριος και αιματηρός, δεν ξεκίνησε τώρα. Στην ύπαιθρο εξολοθρεύουν μακριά από τη δημοσιότητα των αστικών κέντρων κι όλο και περισσότερο η πάλη στην επαρχία έχει για αντικείμενο την επιβίωση. Δεν περιμένουμε τίποτα από τα θεσμικά όργανα.

Β.: Υπάρχει η δυνατότητα για μια ριζοσπαστική αλλαγή στη Βραζιλία; Υπάρχουν οργανώσεις που κινούνται σε αυτή την κατεύθυνση;

ADEP: Αναλογίζομαι πώς καταφέραμε να κινηθούμε ως εδώ σε πρόσφατες περιόδους και πως τώρα οπισθοχωρούμε. Τι είναι εκείνο που λείπει ώστε όλα αυτά να αναδειχθούν; Επειδή σαφέστατα έχουμε ένα μεγάλο όγκο κοινωνικών αγώνων. Όμως τώρα μοιάζει να έχουμε υποχωρήσει τόσο πολύ… σε σημείο ώστε είναι πολύ εύκολο να καταλήγουμε στην απαισιοδοξία και να νομίζουμε πως κάθε συστημική ελεημοσύνη είναι κάποιο επίτευγμα. Παρόλα αυτά η διαδικασία της κοινωνικής αλλαγής σίγουρα δεν είναι γραμμική και προοδευτική. Υπάρχουν πισωγυρίσματα και αντιδράσεις. Νομίζω πως η φυσιολογική λειτουργία των θεσμών -η «κανονικότητα»- δεν πρόκειται να έρθει αυτή την περίοδο, ακριβώς επειδή βρισκόμαστε σε μία αντιεξεγερτική εποχή στον πλανήτη, όπου η εξαίρεση έχει γίνει ο κανόνας για τη διατήρηση

της καπιταλιστικής ευταξίας. Αν συνεχίσουμε να ποντάρουμε στον συστημικό, ρεφορμιστικό δρόμο, ως τη μοναδική διέξοδο, που έχει αποδειχθεί ελαττωματική, δεν θα μπορέσουμε να χαράξουμε πραγματικά νέες δυνατότητες για το καινούργιο. Πρέπει να εκτρέψουμε την εξαίρεση προς όφελός μας, για να δομήσουμε βιώσιμες εναλλακτικές εκεί που βρισκόμαστε. Ταυτόχρονα όμως θα είναι και ριζοσπαστικό να υποστηρίξουμε τη βάση, τις καθημερινές δομές, τις μικρές κολεκτίβες και επιτροπές, την πολιτική σε μοριακό επίπεδο και όχι συνολικά τις μεγάλες οργανώσεις. Πάντα υπάρχει η πιθανότητα της μεταμόρφωσης, πρέπει να στοιχηματισουμε στο απρόβλεπτο. Υπάρχουν πολλές μορφές ζωής στη Βραζιλία ακόμα και αν είναι αόρατες.

Β.: Πώς οργανώνεται ο αγώνας στις φαβέλες ενάντια στη διαχείριση της πανδημίας, την κρατική βία και την πείνα;

ADEP: Οι περισσότερες πρωτοβουλίες στις φαβέλες του Ριο ντε Τζανέιρο σήμερα ξεκινούν από τις ίδιες τις φαβέλες. Αυτόνομες πρωτοβουλίες από κατοίκους που οργανώνουν διανομή τροφίμων και ειδών υγιεινής, προσφέρουν οδηγίες πρόληψης και κάνουν διανομή σε γάντια και μάσκες. Αυτές οι πρωτοβουλίες σήμερα

υποστηρίζονται από δίκτυα, δέχονται από κοινού προσφορές και ανταλλάσουν πληροφορίες. Πρόκειται για ένα ξεκάθαρο παράδειγμα λαϊκής και αυθόρμητης οργάνωσης που λειτουργεί. Λειτουργεί μάλιστα χωρίς ανάγκη για αντιπροσώπευση (ανάθεση). Κάτι που ξεμπροστιάζει την ανεπάρκεια του Κράτους. Οι συλλογικότητες λένε «nos para nos» -που σημαίνει «εμείς για εμάς»- και αυτό είναι πανίσχυρο, είναι πολύ δυνατό, είναι ριζοσπαστικό. Την ώρα των μεγαλύτερων δυσκολιών τη στιγμή που το Κράτος εμφανίζεται όπως πραγματικά είναι, μία μηχανή που σφαγιάζει τη διαφορετικότητα εκείνο που προκύπτει δεν είναι ο διαβόητος «πόλεμος όλων εναντίον όλων», όπως ήταν αναμενόμενο, αλλά παρουσιάζονται δομές αλληλεγγύης, πρωτόγνωρες δομές αμοιβαίας βοήθειας και νέες δυνατότητες για οργάνωση.

Το Κράτος καταφθάνει στη φαβέλα μόνο για να φέρει θάνατο• σε αυτές τις πολιορκημένες περιοχές η θανατοπολιτική καθιερώνεται με έναν ωμό και προφανή τρόπο. Σε τέτοιο σημείο μάλιστα που οι τελευταίοι θάνατοι προκλήθηκαν κατά τη διάρκεια διανομής τροφίμων και αυτό συνιστά μία εξαιρετικά δειλή τακτική, επειδή το Κράτος, όχι μόνο σταμάτησε τις διανομές αλλά επιδιώκει και να εμποδίσει τη συνέχιση τους. Οι δεξιές πολιτοφυλακές δεν επιθυμούν τις αυτόνομες πρωτοβουλίες• βρίσκονται εκεί για να τις αποτρέψουν ούτως ώστε οι φαβέλες να μη γίνουν αυτόνομες περιοχές μέσα στο Κράτος, αυτός είναι ο λόγος που εισβάλλουν πυροβολώντας. Γίνεται ξεκάθαρο πως οι δολοφονίες φτωχών και μαύρων αποτελούν τμήμα ενός σχεδιασμού, όταν οι αστυνομικές επιχειρήσεις συνεχίζονται κατά τη διάρκεια της πανδημίας σκοτώνοντας μικρά παιδιά στα σπίτια τους.

Αυτή είναι η κατάσταση: όποιος δεν πεθάνει από τον ιό, θα πεθάνει από την πείνα ή θα πέσει νεκρός από μία σφαίρα. Ολόκληρη η πολιτική του υποτιθέμενου πολέμου που παρακολουθούμε χρόνια τώρα δημιουργήθηκε για να δώσει τη δυνατότητα της εξολόθρευσης, δεν έχει να κάνει σε τίποτα με τον πόλεμο ενάντια στο εμπόριο ναρκωτικών, πρόκειται για μία αβάσιμη δικαιολογία, δεν υπάρχει καμία λογική σε ένα πόλεμο ενάντια στα ναρκωτικά που προκαλεί περισσότερα θύματα από τα

ίδια τα ναρκωτικά. Είναι μία πρόφαση ενός εχθρού ικανού να δικαιολογήσει τις μεγαλύτερες αγριότητες. Το Κράτος προωθεί το εμπόριο ναρκωτικών, κρατάει τα όπλα, κάνει οτιδήποτε για να δικαιολογήσει τις βίαιες επιδρομές που σκοπός τους είναι η θανάτωση των φτωχότερων και η διατήρηση πολιορκημένων περιοχών και πληθυσμών που διαβιούν σε συνθήκες διαρκούς τρόμου. Η Βία είναι ένα προϊόν και ο Witzel (στμ. πρόκειται για τον κυβερνήτη του Ρίο ντε Τζανέιρο) εξελέγη πουλώντας αυτό ακριβώς το προϊόν. Για τη φασιστική μεσοαστική τάξη παρουσιάζεται ως ένας αγώνας κατά του εγκλήματος. Για τους φτωχούς σημαίνει πως οι ζωές τους βρίσκονται στο στόχαστρο. Είναι απαραίτητο να στραφούμε προς αυτό το ζήτημα ως πρωταρχικό και επείγον θέμα. Πρόκειται για μία αβάσταχτη κατάσταση. Πρέπει να σταματήσει η γενοκτονία στις φαβέλες.

*Αναρχική αγωνίστρια, μέλος της συλλογικότητας ADEP (Ação Direta em Educação Popular).

[1] CNPJ (Cadastro Nacional da Pessoa Jurídica) είναι το Εθνικό Μητρώο Νομικών Προσώπων, δηλαδή εταιρείες κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ενώ CPF (Cadastro de Pessoas Físicas) είναι το Αρχείο Φορολογουμένων (Φυσικών Προσώπων).

Η υπόθεση της Αποανάπτυξης τον καιρό της πανδημίας

Οι καιροί είναι ώριμοι για μας ώστε να επανεστιάσουμε σε αυτό που πραγματικά έχει σημασία: όχι στο ΑΕΠ αλλά στην υγεία και την ευημερία των ανθρώπων και του πλανήτη.

των Giorgos Kallis, Susan Paulson, Giacomo D’ Alisa, Federico Demaria

μετάφραση: Σοφία Παπαγιαννάκη

Η πανδημία ξεγύμνωσε την ευθραυστότητα των υπαρχόντων οικονομικών συστημάτων. Τα πλούσια έθνη έχουν περισσότερους από αρκετούς πόρους για να καλύψουν την δημόσια υγεία και τις βασικές ανάγκες κατά τη διάρκεια της κρίσης και θα μπορούσαν να κάνουν μειώσεις σε όχι ουσιώδεις τομείς της οικονομίας ανακατανέμοντας δουλειά και πόρους σε ουσιώδεις. Ο τρόπος που τα οικονομικά συστήματα είναι οργανωμένα γύρω από τη διαρκή κυκλοφορία, κάνει κάθε μείωση στη δραστηριότητα της αγοράς να προκαλεί γενική ανεργία και φτωχοποίηση.

Όμως, δεν χρειάζεται να είναι έτσι. Για να είμαστε πιο ανθεκτικοί στις κρίσεις -πανδημία, κλιματική, οικονομική ή πολιτική- χρειάζεται να οικοδομήσουμε συστήματα ικανά να μειώνουν την παραγωγή με τρόπους που να μην προκαλούν απώλειες στο βιοπορισμό και τη ζωή.

Ας επιχειρηματολογήσουμε για την υπόθεση της αποανάπτυξης.

Συντηρητικές πηγές όπως το Forbes, οι Financial Times, ή ο Spectator, έχουν δηλώσει ότι η κρίση του κορωνοϊού αποκαλύπτει «τη μιζέρια της αποανάπτυξης». Αλλά αυτό που συμβαίνει κατά τη διάρκεια της πανδημίας δεν είναι αποανάπτυξη. Η αποανάπτυξη είναι το σχέδιο του να ζει κανείς γεμάτος νόημα, να απολαμβάνει τις απλές χαρές, να ασχολείται με τα κοινά, να διαμοιράζεται και να σχετίζεται με τους άλλους, δουλεύοντας λιγότερο και σε πιο δίκαιες κοινωνίες. Ο σκοπός της αποανάπτυξης είναι να επιβραδύνουμε τα πράγματα ηθελημένα ώστε να μικρύνουμε τη ζημία στα ανθρώπινα και στα γήινα συστήματα και να περιορίσουμε την εκμετάλλευση.

Η τρέχουσα κατάσταση είναι τρομερή, όχι επειδή οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα μειώνονται, το οποίο είναι καλό, αλλά επειδή πολλές ζωές χάθηκαν. Είναι τρομερό όχι επειδή τα ΑΕΠ μειώνονται, το οποίο μας είναι αδιάφορο, αλλά επειδή οι υπάρχουσες διαδικασίες για την προστασία του βιοπορισμού, τη στιγμή που η ανάπτυξη παραπαίει, είναι ανεπαρκείς και άδικες.

θα θέλαμε να δούμε κοινωνίες να επιβραδύνουν από σχεδιασμό κι όχι από κάποια καταστροφή. Αυτή η πανδημία είναι μια μια καταστροφή που έχει προκληθεί από την ανάπτυξη· προάγγελος του τι θα ακολουθήσει. Το κίνητρο για ανάπτυξη έχει επιταχύνει τις παγκόσμιες ροές υλικών και χρημάτων, ανοίγοντας το δρόμο για την αστραπιαία κυκλοφορία σωμάτων και ασθενειών. Οι πολιτικές στο πεδίο της οικονομίας και οι κοινωνικές διευθετήσεις που προτείνονται από την αποανάπτυξη, προσφέρουν τρόπους να κάνουμε τέτοιες περιστάσεις πιο βιώσιμες και δίκαιες, να αναδυθούμε δυνατότεροι και καλύτεροι μετά την κρίση, και να επανακατευθύνουμε τις πρακτικές και τις πολιτικές προς την πλευρά της φροντίδας και της κοινωνικής αλληλεγγύης.

Το τέλος της ανάπτυξης δεν περιλαμβάνει απαραίτητα μια ήπια μετάβαση. Μπορεί να μην είναι σχεδιασμένο, μη-επιθυμητό, χαοτικό, με όρους που δεν τους έχουμε επιλέξει. Συνθήκες σαν αυτές που ζούμε τώρα. Η ιστορία συχνά εξελίσσεται με παύσεις· περίοδοι φαινομενικής παράλυσης μπορούν να οδηγήσουν σε ένα σημείο ανατροπής, όταν μη αναμενόμενα γεγονότα ανοίγουν νέες δυνατότητες και βίαια κλείνουν άλλα. Η πανδημία του κορωνοϊού είναι ένα τέτοιο γεγονός. Ξαφνικά, τα πράγματα παίρνουν ριζικά νέες κατευθύνσεις, και το αδιανόητο γίνεται εφικτό, για καλό ή για κακό. Η σοβαρή οικονομική ύφεση οδήγησε στη νέα τάξη πραγμάτων του Ρούσβελτ και επίσης στο Τρίτο Ράιχ του Χίτλερ. Ποιες είναι η δυνατότητες και οι κίνδυνοι σήμερα;

Εν μέσω αυτής της πανδημίας, πολλές επιστημονικές, πολιτικές και ηθικές αρχές εκπέμπουν το μήνυμα ότι η φροντίδα για την υγεία και την ευημερία των ανθρώπων πρέπει να είναι πάνω από τα κέρδη, κι αυτό είναι κάτι το εξαιρετικό. Η αναβίωση μιας ηθικής φροντίδας που υποστηρίζουμε στο προσεχές μας βιβλίο Η υπόθεση της Αποανάπτυξης είναι έκδηλη στην επιθυμία των ανθρώπων να μείνουν σπίτι και να προστατέψουν τους μεγαλύτερους, και στο πνεύμα του καθήκοντος και της θυσίας των επαγγελματιών υγείας. Φυσικά, πολλοί μένουν σπίτι γιατί φοβούνται τον ιό και ανησυχούν για τους εαυτούς τους, ή για την αποφυγή των προστίμων. Πολλοί εργαζόμενοι παροχής

φροντίδας πηγαίνουν στη δουλεία, γιατί πρέπει να κερδίσουν τα προς το ζην. Το να ενεργούμε συλλογικά ενάντια στις κρίσεις, τις πανδημίες, ή στην κλιματική αλλαγή, απαιτεί τέτοιους συνδυασμούς θυσίας και αλληλεγγύης, ατομικού και συλλογικού συμφέροντος, κρατικών παρεμβάσεων και συμμετοχής των πολιτών.

Βαθιές ανισότητες μπαίνουν στο παιχνίδι με νέους τρόπους. Κάτοικοι μερικών χωρών υποφέρουν διαφορετικές, και μερικές φορές πιο σοβαρές, κακουχίες από άλλους, όπως αυτοί που στερούνται πλήρη δικαιώματα στις φυλακές, στα στρατόπεδα εργασίας μεταναστών και στους καταυλισμούς προσφύγων. Σε κάθε χώρα, παράγοντες που διαφοροποιούνται από το φύλο, τη φυλή, την κοινωνικοοικονομική και εργασιακή θέση, έχουν διαφορετικά τρωτά σημεία έναντι της νόσου και της οικονομικής ύφεσης που ακολουθεί. Δεδομένα από χώρες ανά τον κόσμο δείχνουν ότι ο ιός τείνει να είναι πιο επικίνδυνος και θανάσιμος για τους άντρες παρά για τις γυναίκες. Τα κέντρα ελέγχου και πρόληψης στις ΗΠΑ δείχνουν ένα δυσανάλογο βάρος της ασθένειας σε φυλετικά και εθνικά μειονοτικές ομάδες. Υγειονομικό προσωπικό, βοηθοί υγείας, και οικιακοί βοηθοί, θέσεις στις οποίες οι γυναίκες επικρατούν, είναι ιδιαίτερα ευπαθείς στη μόλυνση. Όπως και εκατομμύρια άντρες δουλεύουν σε βασικές δουλειές συμπεριλαμβανομένου της συλλογή απορριμμάτων, τις μεταφορές, τα ταξί και την συσκευασία κρέατος. Αυτές οι δουλείες, που σε μεγάλη πλειοψηφία γίνονται από άντρες, ήταν ήδη ανάμεσα στα πιο επικίνδυνα επαγγέλματα πριν την πρόσθετη έκθεση στον κορωνοϊό. Ενώ μερικοί έχουν την πολυτέλεια να βρίσκουν καταφύγιο στο σπίτι, άλλοι πρέπει να διαλέξουν ανάμεσα στην ανεργία χωρίς ένα επαρκές δίκτυο προστασίας και το να δουλεύουν σε δουλειές που τους εκθέτουν στον ιό. Ωστόσο, εκτός εάν προστατεύονται ολόκληροι πληθυσμοί, ούτε καν οι πλουσιότεροι δεν είναι πλήρως ασφαλείς από τη μετάδοση.

Σε αυτή την κρίση, όπως και σε άλλες προηγούμενες, οι άνθρωποι κινητοποιήθηκαν και αυτό-οργανώθηκαν όπου οι εταιρίες και οι κυβερνήσεις απέτυχαν να καλύψουν τις ανάγκες τους – από ομάδες αλληλοβοήθειας που διένειμαν φαγητό και φάρμακα σε

ηλικιωμένους, ομάδες γιατρών, μηχανικών και χακερς που συνεργάστηκαν για να εκτυπώσουν ψηφιακά αναπνευστήρες, έως μαθητές που φύλαγαν τα παιδιά των γιατρών και των νοσοκόμων. Ο πολλαπλασιασμός των εγχειρημάτων φροντίδας και αλληλεγγύης, που αποτελούν το θεμέλιο των κοινωνιών της αποανάπτυξης που οραματιζόμαστε, είναι ακόμη πιο αξιέπαινη δεδομένης της μεταδοτικής φύσης του ιού. Όταν η πανδημία θα τελειώσει και ο δρόμος της οικονομικής ανοικοδόμησης θα ξεκινήσει, αυτός ο αναδυόμενος δυναμισμός θα είναι ζωτικής σημασίας.

Οι θετικές παρορμήσεις και δίκτυα από τα κάτω είναι απαραίτητα αλλά όχι επαρκή για μια βιώσιμη αλλαγή. Πρέπει οι κυβερνήσεις θα διασφαλίσουν την υγεία όλων, να προστατέψουν το περιβάλλον και να παρέχουν οικονομικά δίκτυα ασφάλειας. Οι τακτικές υποστήριξης της αποανάπτυξης που προωθούμε ήταν απαραίτητες πριν την πανδημία, και είναι περισσότερο κατά τη διάρκειά της και μετά: ένα καινούριο Νιου Ντιλ και ένα πρόγραμμα δημόσιας επένδυσης, διαμοιρασμού εργασιών, βασικό εισόδημα, δημόσιες υπηρεσίες για όλους, και υποστήριξη για τις οικονομίες της κοινότητας. Έτσι θα μπορούσε να είναι η αναδιοργάνωση των δημοσίων οικονομικών μέσω μέτρων συμπεριλαμβανομένων προστίμων για το διοξείδιο του άνθρακα, ανώτατο όριο για τον πλούτο, φορολόγηση για τη χρήση φυσικών πόρων και τη μόλυνση.

Ενώ οι συζητήσεις για την αποανάπτυξη έχουν παραδοσιακά εστιάσει στην αποστράτευση των απαιτητικών σε φυσικούς πόρους και οικολογικά επιζήμιων πτυχών των τρεχουσών οικονομιών, η αντιμετώπιση της πανδημίας έχει να κάνει με την αποστράτευση αυτών των πτυχών που δεν είναι άμεσα απαραίτητες για τη διατήρηση της ζωής. Ταυτιζόμαστε στην αντιμετώπιση της θεμελιώδης πρόκλησης να διαχειριστούμε οικονομίες χωρίς ανάπτυξη κατά τη διάρκεια και μετά την πανδημία: πώς να αποστρατεύσουμε μέρη της καπιταλιστικής οικονομίας εξασφαλίζοντας την προμήθεια βασικών αγαθών και υπηρεσιών, πειραματιζόμενοι με τρόπους μη απαιτητικούς σε πόρους να απολαύσουμε τις ζωές μας, και να ανακαλύψουμε τα συλλογικά νοήματα της ζωής.

Ριζοσπαστικές προτάσεις ήδη εξετάζονται και επιλεκτικά έχουν υιοθετηθεί σε όλο το πολιτικό φάσμα καθώς προσφέρουν συγκεκριμένες λύσεις στην πανδημία. Εταιρίες και κυβερνήσεις έχουν μειώσει τις ώρες εργασίας και εφαρμόζουν διαμοιρασμό της εργασίας· διαφορετικές μορφές βασικού εισοδήματος εξετάζονται και στοιχειώδη οικονομικά μέτρα έχουν θεσπιστεί για να ενισχύσουν τους εργαζόμενους την περίοδο της καραντίνας ύστερα από το κλείσιμο των επιχειρήσεων· μια διεθνής καμπάνια για εισόδημα φροντίδας έχει ξεκινήσει, ενώ ορισμένες κυβερνήσεις ασχολούνται με την παραγωγή εξοπλισμού για τη διασφάλιση των ζωτικών προμηθειών και υπηρεσιών και εξετάζονται αναστολές στην αποπληρωμή ενοικίων, δανείων και υποθηκών. Υπάρχει μια αυξανόμενη κατανόηση ότι θα χρειαστούν τεράστιες δαπάνες από τις κυβερνήσεις.

Ο κόσμος θα αλλάξει μετά την πανδημία, και θα υπάρξουν αγώνες για το ποια μονοπάτια θα ακολουθήσουμε. Οι άνθρωποι πρέπει να αγωνιστούν να κατευθύνουν την αλλαγή προς πιο δίκαιες και ανθεκτικές κοινωνίες που να έχουν λιγότερο αντίκτυπο στους ανθρώπους και στα φυσικά περιβάλλοντα. Οι ισχυροί θα προσπαθήσουν να ανασυστήσουν το κατεστημένο και να μετατοπίσουν τα κόστη στους λιγότερο ισχυρούς. Χρειάζεται οργάνωση και συμβολή δυνάμεων και καταστάσεων για να διασφαλίσουμε ότι δεν θα είναι το περιβάλλον ούτε οι εργάτες που θα πληρώσουν τον λογαριασμό, αλλά αυτοί που επωφελήθηκαν περισσότερο από την ανάπτυξη που προηγήθηκε αυτής της καταστροφής.

Η αποανάπτυξη δεν είναι επιβολή στερήσεων, αλλά ένας στόχος για να εξασφαλίσουμε αρκετά για όλους ώστε να ζουν με αξιοπρέπεια και χωρίς φόβο· να βιώσουμε τη φιλία, την αγάπη και να έχουμε υγεία, να απολαύσουμε τον ελεύθερο χρόνο και τη φύση και να «νομιμοποιήσουμε» μια ζωή που είναι ταυτόχρονα μια εμπειρία αλληλεξάρτησης και ευπάθειας. Αυτός ο σκοπός δεν θα επιτευχθεί επιχορηγώντας εταιρίες ορυκτών καυσίμων, αεροπορικές, κρουαζιέρες, ξενοδοχειακές και τουριστικές μεγάλο-επιχειρήσεις. Αντίθετα, τα κράτη πρέπει να επενδύσουν

σε πράσινες πολιτικές και να επανα-οικοδομήσουν τις υποδομές υγείας και φροντίδας τους, να δημιουργήσουν δουλειές με τη μετατόπιση σε οικονομίες που είναι λιγότερο περιβαλλοντικά επιζήμιες. Καθώς οι τιμές του πετρελαίου πέφτουν, τα ορυκτά καύσιμα πρέπει να φορολογηθούν βαριά, να αυξηθεί η χρηματοδότηση σε πράσινες και κοινωνικές επενδύσεις, και υπάρξουν φορολογικές απαλλαγές και μερίσματα στους εργαζομένους. Αντί να χρησιμοποιήσουμε το δημόσιο χρήμα για τη διάσωση επιχειρήσεων και τραπεζών, απαιτούμε τον καθορισμό βασικού εισοδήματος που θα επιτρέψει στους ανθρώπους και στις κοινότητες να ανοικοδομήσουν τις ζωές τους. Αυτά τα βασικά ερωτήματα που σχετίζονται με τις στρατηγικές για κοινωνικό-οικολογική μεταμόρφωση θα είναι στο επίκεντρο του διεθνούς συνεδρίου για την αποανάπτυξη στη Βιέννη που θα γίνει διαδικτυακά στα τέλη Μάη του 2020. Μια καλή αφετηρία είναι οι αξίες για την ανάκαμψη της οικονομίας και η βάση για τη δημιουργία μιας δίκαιης κοινωνίας, που περιλαμβάνονται στο ανοιχτό γράμμα ‘Αποανάπτυξη: νέες βάσεις για την οικονομία’.

Αυτή η κρίση αναμφίβολα δημιουργεί περισσότερους κινδύνους παρά ευκαιρίες. Ανησυχούμε για τις πολιτικές φόβου που η σπέρνει η πανδημία, την εντατικοποίηση της παρακολούθησης και του ελέγχου των πολιτών, την ξενοφοβία και ρίξιμο του φταιξίματος σε άλλους, καθώς και για την απομόνωση στο σπίτι που παρεμποδίζει τις από κοινού διαδικασίες και την πολιτική οργάνωση. Από τη στιγμή που παίρνονται μέτρα όπως η απαγόρευση κυκλοφορίας, οι καραντίνες, η θέσπιση κανόνων μέσω διαταγμάτων, οι έλεγχοι συνόρων και αναβολή εκλογών, μπορεί εύκολα να γίνουν μέρος του οπλοστασίου της πολιτικής επιβολής, ανοίγοντας δυστοπικούς ορίζοντες.

Για να αντιμετωπίσουμε αυτούς τους κινδύνους, η αποανάπτυξη δίνει τα κίνητρα και μας οδηγεί στην επανίδρυση κοινωνιών των κοινών, της αλληλοβοήθειας, μετατοπίζοντας τις συλλογικές επιδιώξεις από την ανάπτυξη προς την ισότητα και την ευημερία. Αυτά δεν είναι μόνο υψηλοί στόχοι. Στο υπό έκδοση βιβλίο Η υπόθεση της Αποανάπτυξης αναδεικνύουμε καθημερινές πρακτικές

και κανόνες, για να ξεκινήσουμε να οικοδομούμε τον κόσμο που θέλουμε σήμερα, μαζί με πολιτικές στρατηγικές που στηρίζουν την σύμπραξη αυτών των προσπαθειών για τη δημιουργία δίκαιων και μικρού αντίκτυπου κοινωνιών. Αυτό το βιβλίο είναι διαφορετικό από κάθε άλλο σχετικά με την αποανάπτυξη, διότι είναι το πρώτο που προσπαθεί να απαντήσει το δύσκολο ερώτημα του «πώς» στην τρέχουσα πολιτική συγκυρία.

Πριν την πανδημία, έπρεπε να πείσουμε τους ανθρώπους για την αποανάπτυξη. Η δουλειά μας μπορεί να είναι κάπως πιο εύκολη τώρα, έχοντας τόσο απτά στοιχεία ότι το τρέχον σύστημα καταρρέει από το ίδιο βάρος του. Καθώς εισερχόμαστε σε μια δεύτερη μεγάλη οικονομική κρίση για πολλά χρόνια, ίσως κάποιοι από εμάς επιθυμούν να θεωρούν δεδομένη τη σοφία της παραγωγής και του καταναλωτισμού, μόνο και μόνο για να διατηρηθεί το σύστημα. Οι καιροί είναι ώριμοι για εμάς να εστιάσουμε σε αυτά που πραγματικά αξίζουν: όχι το ΑΕΠ, αλλά την υγεία και την ευημερία των ανθρώπων και του πλανήτη. Με μια λέξη: στην αποανάπτυξη.

Υγεία πάνω απ’ όλα

του Μπάμπη Βλάχου *

Επιτέλους, ένας άρρωστος πολιτισμός σε παραλυσία! Κανένα τρομο-κρατικό χτύπημα δεν θα είχε τέτοια επιτυχία. Και το επέφεραν «υγιείς» κυβερνήσεις.

Γιατί θυμόμαστε (;) βέβαια τις επιδημίες της μακραίωνης Ιστορίας και περιπέτειας του είδους, που επανεκκινούν τον «ανθρωπισμό» μας, τους αρχαίους λοιμούς και την πανώλη, την πανούκλα και την ισπανική γρίπη…, επιδημίες θεόσταλτες όπως πίστευαν σχεδόν όλοι τότε, αλλά αυτές που εξολόθρευσαν τα δεκάδες εκατομμύρια αυτοχθόνων της νεοανακαλυφθείσας Αμερικής

(με πολύ περισσότερα θύματα από τα θύματα του Μεγάλου Πολέμου και του Ολοκαυτώματος…) περιέργως τις παραβλέπουμε· ενθυμούμενοι, ευτυχώς, τη φαιά πανούκλα του φασισμού και τα εργαστήρια των Άουσβιτς, ξεχνάμε το πείραμα της Χιροσίμα και τις ζητωκραυγές των ατομικών φυσικών.

Και τουλάχιστον, απ' ό, τι φαίνεται, σήμερα τις πανδημίες -εκτός από τη νυχτερίδα- τις παράγει όχι ο αναμάρτητος θεός αλλά παραδόξως η εξέλιξή του: η επιστήμη/τεχνολογία και τα εργαστήριά της. Οι μεθοδικοί ιερωμένοι της. Κάτι είναι κι αυτό.

*

Όταν ο Ορέστης πήρε το κεφάλι της μάνας του, της Κλυταιμνήστρας, αγρύπνησε όλο το βράδυ στον τάφο της για να μην τον συλήσουν. Και τότε, κατέφθασαν οι Ερινύες. Είχαν φιδίσια μαλλιά, κεφάλι σκύλου και… φτερά νυχτερίδας, πλαταγίζοντας τα μαστίγια. Κρύφτηκε κι αυτός μπρούμυτα στον μανδύα του καλύπτοντας το κεφάλι, μπας και το αδειάσει από τον ανυπόφορο εφιάλτη με τις κατάμαυρες θεές.

Πράγματι, η φαντασία της ανθρώπινης ψυχής, η στόφα της, έπαιρνε και παίρνει ανέκαθεν μορφή όχι μόνο κατεξοχήν σωματική αλλά και εξόχως δημιουργική. Μόνο που, ανάλογα με τον πολιτισμό που βρίσκεσαι, το να είσαι «δημιουργικός», όπως οι τωρινοί τεχνο-επιστήμονες προκαλεί εδώ και πολλές δεκαετίες, συχνά δεινά και καταστροφές περισσότερες από τη «σωτηρία» που υποτίθεται ότι προσφέρουν (βλέπε Τσερνόμπιλ, αλλά και τις αμφιλεγόμενες εφαρμογές από το γονιδιακό πλιάτσικο στα τροπικά οικοσυστήματα, αγαπημένα των μεγάλων φαρμακευτικών εταιρειών) μέσα στον ίλιγγο του πρωταθλητισμού τους. Άλλο να φοράς τα παπούτσια του Air, κι άλλο να «φοράς» κάποια γονίδια του Jordan – θα γίνει κι αυτό σου υπόσχονται! Από τον θρίαμβο στη συντριβή. Αυτό δεν συνέβαινε πάντοτε; Κι αφήνοντας πίσω βέβαια πλέον, στη σκόνη, τη μάνα-γη άλλων πολιτισμών. Το τεχνητό εναντίον του φυσικού. Το αντίγραφο να περιφρονεί το πρωτότυπο. Το ψηφιακό πιο οικείο από την παρουσία. Γιατί τα όρια της

βιοτεχνολογίας, η αμφισημία της, ξεχειλώνουν, λες και πρόκειται για τη συνεχή μετατόπιση των συνόρων, παρανοϊκή, του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Πολιτισμός που δεν ενδιαφέρεται και πολύ, εδώ που τα λέμε, για το τι εστί πλέον φύση ή φυσικό (το διαπραγματεύεται ως ένα *βάναυσο*/ακατέργαστο εμπόρευμα) ή για την «αλήθεια» (όπως κάποτε, προλάβαινε, ένας Νεύτωνας ή ο Δημόκριτος), *αλλά για το αποτέλεσμα και μόνο*: την προχειρότητά του. Και δεν εννοούμε μόνο την αξία χρήσης κάθε μεγάλου επιτεύγματος, που είναι βέβαια πρωτίστως συνυφασμένο με τη στρατιωτικοποίηση της τεχνο-επιστήμης (όπως ξεκίνησε και το Ίντερνετ, πριν το δώσουν στις τράπεζες, την πελατεία και το «κοινό»), ούτε πώς πέφτουν απ' τα σύννεφα, πλάι στα χάιτεκ οπλικά συστήματα, τα βιο-όπλα της γενετικής, η χαρτογράφηση από την Γκουγκλ, του ανθρώπινου γονιδιώματος για καλούς σκοπούς, και… Ποιος θα σταματήσει ποιον; Γιατί και «απλώς» να εκμεταλλεύεσαι και να καταστρέφεις συστηματικά για λόγους Ανάπτυξης τη φύση, τα ξέρετε, μοναδική πρωτοτυπία, του παρόντος πολιτισμού, το βιασμένο κλίμα το νερό και τον αέρα, και βέβαια αυτά που τρώμε (λες και… στον Άρη ή κάποιο εξωπλανήτη θα είναι και εφικτά και καλύτερα – άλλη μεγάλη ονειραπάτη κι αυτή), κι ύστερα ως διεστραμμένος να βάζεις τα εργαστήρια να ψάχνουν αντίδοτα για τις αναπόφευκτες «παράπλευρες απώλειες» και τις ολοκαίνουριες ασθένειες, ε αυτό καταντάει ανωμαλία του πάλαι ποτέ ενστίκτου της επιβίωσης. Που ακόμα κι έτσι, φαίνεται, καλά κρατεί. Εκτός εάν ήδη είναι στο στάδιο των κλινικών δοκιμών, το… αντίδοτο στην πολύτιμη θνητότητά μας. Στον μοναδικό μας θάνατο. Ή τουλάχιστον στον φόβο του. Δεν θα πάρουμε.

*

Ο Ορέστης πάντως, εκδικούμενος τη δολοφονία του πατέρα του, καθιερώνοντας την πατριαρχία αντί της μέχρι τότε μητριαρχίας, στην Αργολίδα κατακρατούσε τις Ερινύες κι όχι στη Wuhan. Ενώ κατά μία ειρωνεία της συγκυρίας, στο γαλλικών προδιαγραφών ύψιστης βιο-ασφάλειας (και με επιπλέον αμερικανική χρηματοδότηση – το αν ετηρούντο τα μέτρα και από ποιους θα μας

το δείξει [;] ή όχι ο νέος «ψυχρός πόλεμος») Ινστιτούτο Ιολογίας της Κίνας, με τη μεγαλύτερη τράπεζα ιών της Ασίας και την υψηλότερη εξειδίκευση τουλάχιστον στον SARS, και οι δυο πρωταγωνίστριες είναι γυναίκες. Και η διευθύντρια, και κυρίως η αναπληρώτριά της, που την φώναξαν εσπευσμένα από ταξίδι κι αφού είχε ξεσπάσει το πρόβλημα, η διάσημη στην επιστημονική κοινότητα ως τοπ «Bat Woman» Σι Ζενγκλί, και η οποία μας έδωσε πρώτη το γονιδίωμα του SARS–CoV-2 και μετά… αυτο«φιμώθηκε». Δηλαδή αυτοί που επινόησαν εργαστηριακά, επιστήμονες μάλλον καλοήθεις -αν και κακοήθεις να ήσαν λίγο μας ενδιαφέρει εδώ-, αυτόν τον ιό, και… τύψεις να είχαν, τις φίμωσαν. Όπως τύψεις βέβαια δεν είχαν και οι Αμερικανοί (κι οι Ελβετοί, εκτός απ' τους Κινέζους) που ήδη από τον Νοέμβριο του 2015, όπως έχει δημοσιευθεί, πέτυχαν να κατασκευάσουν μετάλλαξη του SARS για επιστημονικούς ή άλλους λόγους. Είτε δηλαδή ψοφάς για μια «φυσική» σούπα νυχτερίδας (δεν βρέθηκε ακόμη το ενδιάμεσο ζώο-ξενιστής) είτε κατασκευάζεις τον ιό εργαστηριακά και σου ξεφεύγει, το τωρινό επακόλουθο λίγο αλλάζει. Η λογική όμως λέει ότι *ο ιός και ξέφυγε και μεταλλάχτηκε στη συνέχεια (στην Ιταλία)*… Πρώτη φορά δηλαδή το αρχικά συνωμοσιολογικό, το α-φύσικο, είναι και το πλέον λογικό.

Μόνο που η όποια «συνωμοσιολογία», κατά τη γνώμη μας δεν αρχίζει, αλλά τελειώνει εδώ. Ο ίδιος ο τερατώδης πολιτισμός μας, ο πρώτος και ο μόνος με μονοθεϊσμό του την Οικονομία, ήδη εκμεταλλεύεται *ευκαιρίας δοθείσης* τις ίδιες του τις αδυναμίες, μαθαίνει να αναδιαρθρώνεται πιο βρώμικα κι από τους νόστιμους ιούς των «άγριων» ζώων – μεταλλασσόμενος εξίσου τάχιστα. Αλλά να εξηγούμαστε πρώτα:

Το DNA του SARS–CoV-2 είναι νυχτερίδας (θυμηθείτε τον… Δράκουλα, αλλά και τον Έμπολα στην *αποψιλωμένη* Αφρική) και έχει στη θέση του γονιδίου για την πρωτεΐνη Spike την ακολουθία του γνωστού SARS που «δένεται» στα ανθρώπινα κύτταρα… (Wu at al. (2020), Nature, Vol. 579, σ. 265, αρχές Φεβρουαρίου). Παρατήρησαν, ήδη λοιπόν, ότι η ακολουθία της Spike, και μπροστά και πίσω (στο γονιδίωμα), έχει προστεθεί τ

ε χ ν η τ ά (δεν θα σας μπλέξουμε με την «περίεργη» ανάγνωση άλλων papers άλλων επιστημόνων, ακόμα και του MIT, αλλά το συμπέρασμα σχεδόν δεν αμφισβητείται). Και ότι επιπλέον, μέσα στην ίδια περιοχή υπάρχει μια μικρή ακολουθία (δεν υπήρχε στον SARS, 4 αμινοξέα) που αναγνωρίζεται από μια άλλη πρωτεΐνη, την furin, και «δένει» τον ιό και σε πολλά άλλα κύτταρα πλην αυτών της αναπνευστικής οδού (Wang et al, Virologica Sinica, μέσα Μαρτίου)… Δηλαδή, ήδη κατά τους πλέον ενήμερους ερευνητές-επιστήμονες, δεν εννοώ τύπου Ιωαννίδη ή Δασκαλάκη, η πιθανότητα να είναι ο ιός αποτέλεσμα φυσικών γεγονότων είναι σχεδόν μηδενική. Πράγμα που το υποπτευόμασταν άλλωστε οι περισσότεροι.

Και αυτό το γνωρίζουν και οι Αμερικανοί και οι Κινέζοι, ακόμα και ο Μητσοτάκης και ίσως όλες οι κυβερνήσεις του κόσμου.

*

Εξ ου και τα δρακόντεια μέτρα του κινεζικού κράτους πάραυτα (παραήταν σύμπτωση να βρίσκεται στη Wuhan το αρμόδιο Ινστιτούτο Ιολογίας), μια και κανείς δεν ήξερε ακόμη στην πραγματική ζωή -ούτε οι Κινέζοι, που ετοίμαζαν την πρωτοχρονιά τους- τον βαθμό επικινδυνότητας του κατασκευασμένου ιού – ούτε τη μεταδοτικότητά του. Και πάντως, είτε οι Κινέζοι είτε οι Υπηρεσίες άλλων χωρών, το έστειλαν το μήνυμα σε κάποιες κυβερνήσεις, μάλλον και στη δική μας.

Έτσι, στην Ελλάδα ο Μητσοτάκης αντέδρασε γρήγορα και άμεσα, κυρίως γιατί γνώριζε βέβαια το ξεχαρβάλωμα και την υποβάθμιση -που ο ίδιος είχε προπαγανδίσει- του Κρατικού Συστήματος Υγείας και δεν ήθελε να χρεωθεί ένα νέο «Μάτι» εις τη νιοστή (αποφασιστικό στις προηγούμενες εκλογές), αλλά και γιατί έτυχε η χώρα εκτός απ’ το να συνορεύει με την Ιταλία να διαθέτει και εξαιρετικούς γιατρούς του είδους.

*

Κι εδώ αρχίζει το πανηγύρι των μονοθεματικών και τρομολάγνων ΜΜΕ (άλλη σπουδαία τεχνο-επιστημονική πρόοδος αυτή, που

καταργεί τη μέρα και τη νύχτα), αλλά και του προαναγγελθέντος χρονικού μιας μεγάλης ύφεσης -χειρότερη αν η πανδημία απλωνόταν ανεξέλεγκτα-, που ευκαιρίας δοθείσης πλέον προεξοφλήθηκε γιγάντια – θα δούμε. (Σίγουρα και για να προκαταλάβουν κάποιοι για τη μισοτιμής εργασία που επιδιώκουν, τη «μερική κανονικότητα» που διακηρύσσουν.)

Από τη μια, λοιπόν, το «εκτάκτως» (του έγινε φαίνεται συνήθεια) πατερναλιστικό/ολοκληρωτικό Κράτος – πρόκειται άλλωστε περί πλεονασμού, περί ταυτολογίας… (ποιο κράτος θέλει άρρωστους τους εργαζόμενούς του και κορωνοκοινωνίες;). Κι από την άλλη ο διασυνδεδεμένος πληθυσμός: σε αναγκαστική αυτο-πειθαρχία, αποκλεισμένος ο ένας από τον Άλλο. Έμπλεοι ενός πάλαι ποτέ, κατά συνθήκη Ανθρωπισμού (γιατί και πεζοδρόμιο αλλάζουμε, κι ούτε δεχόμαστε επισκέψεις), τον Διαφωτισμό τον έχουν αναλάβει τα κανάλια. Όσο και η καταιγιστική ολοκληρωτικού τύπου προπαγάνδα – στην άγνωστη αναδιάρθρωση που επίκειται, ιδίως του φόβου. (Γνώριμος στον νεοέλληνα, αν μη τι άλλο λόγω της προηγηθείσης κρίσεως, και των πολλών φαρμάκων…). Κι ενώ το 1957 όπως και το καλοκαίρι του ’68 -όλα ξεχνιούνται, ως γνωστόν!- οι επιδημίες της λεγόμενης τότε «ασιατικής γρίπης» (από την Κίνα και το Χονγκ Κονγκ), και πολλαπλάσια απ’ ό, τι σήμερα θύματα είχαν και δεν επιβλήθηκε η τωρινή ευγένεια της απόστασης. Άλλοι καιροί… Αλλά φαίνεται ο καπιταλισμός δεν είχε τότε τόση ανάγκη όσο σήμερα να πάει για λίγο διακοπές.

Επ’ ευκαιρία, καλό είναι να θυμόμαστε πότε-πότε ότι κατ’ ουσίαν δεν υπάρχουν «άτομα» και ανεξάρτητα «Εγώ», όπως κομπάζει ο δυτικός πολιτισμός· σε καμιά κοινωνία δεν υπήρχαν (δεν συνυπάρχουν έτσι, κατά αυτόν τον τρόπο οι «ψυχές»). Άλλωστε ούτε καν στυλίτες ή Ροβινσώνες δεν υπάρχουν τη σήμερον ημέρα, ούτε καν υπερπλούσιοι που «κάνουν ό, τι θέλουν», αλλά όλοι είναι εξόχως εργαλειοποιημένοι και επιστημο-εξαρτώμενοι: συναλλασσόμενοι με την Κοινότητα. Δεν «γλυτώνει» εύκολα κανείς. Ακόμη και ένας άστεγος, ένας ναρκομανής ή ο ένας και μόνο ψυχοπαθής στην πραγματικότητα την επηρεάζει.

Κοινότητα, που εδώ και καιρό τείνει έτσι κι αλλιώς να γίνει

αποκλειστικά διαδικτυακή και διασυνδεδεμένη. Και καλά η τηλεργασία. Προεξοφλείται μισοπληρωμένη ήδη. Όμως την απλήρωτη εργασία-«επικοινωνία» (τη διαφήμιση του εαυτού μας), *γιατί δεν υπάρχουν άεργοι τη σήμερον ημέρα*, που εκμεταλλεύονται καθημερινά οι μεγαλύτερες εταιρείες του πλανήτη πουλώντας τα data μας (οι ίδιες που προωθούν τη γνωστή εφαρμογή ιχνηλάτησης και εντοπισμού «του ιού»), πού τη βάζεις;

Από την άλλη, εν μέσω της ψευδούς απραξίας και της χωρίς κοινωνικές εντάσεις πλεύσης που είχαμε αυτές τις μέρες απομακρυνόμενοι από τον κορωνοϊό -και διαταξικός και υπερεθνικός-, τα περιοριστικά μέτρα πέτυχαν πράγματι και έφεραν (ως επιπλέον σπάνια ασθένεια) τη γλυκιά και προσωρινή αίσθηση της κοινότητας. Με το *μίασμα* απλώς να μετατοπίζεται από το εξ ορισμού ανήθικο Κράτος στο «ανεύθυνο Άτομο».

*

Ο μεταπολεμικός καπιταλισμός (καταχρηστικά ονομάζουμε έτσι τη μετεξέλιξη του [δυτικού] Χριστιανισμού – και πάντως αυτές οι δυο θρησκείες συναποτελούν την επικράτεια του παρόντος πολιτισμού), είτε «ιδιωτικός» είτε «κρατικός», αφότου ανακάλυψε τα θέλγητρα του Ολοκληρωτισμού δεν τα πρόδωσε ποτέ. Σε Ανατολή και Δύση. Και ας αποκαλεί το πολίτευμά του δημοκρατία (ολιγαρχία καραμπινάτη βέβαια -αν ρωτούσες τον Αριστοτέλη- η «αντιπροσώπευση»). Κυρίως, γιατί αφότου επετεύχθη για πρώτη φορά στην ιστορία ο ολοκληρωτισμός της Οικονομίας, στο πολίτευμα και για το ποιος αποφασίζει για ποιον, θα κώλωνε τώρα;

Κι η αλήθεια είναι ότι η ακατάσχετη επικυριαρχία, επιβολή και αναβάπτιση της οικονομίας σε φανατική θρησκεία, μεταδόθηκε και μεταδίδεται πλέον όπως ένας άκρως παθογόνος/επικίνδυνος ιός. Και τουλάχιστον όσο θα μιλάμε για «παρασιτικές» οικονομίες παρεμπιπτόντως, τόσο θα επισφραγίζουμε ότι ο «νόμος του οίκου» απεδείχθη ένα υπερενεργητικό, αλλά και λανθάνον και υπεραιωνόβιο παράσιτο.

Μέσω ενός ξενιστή κάθε φορά. Γιατί προσδένεται ως παράσιτο στα κύτταρά μας. Κι ο ξενιστής αυτός, εκτός από τις θαυμαστές τεχνο-μόδες των ημερών μας, συνήθως εξακολουθεί να είναι το νεότερο Κράτος. (Η μεγάλη επιδημία της πανώλης λίγους αιώνες πριν, του εξασφάλισε την καλύτερη πρόσβαση/πρόσδεση από τότε.) Αυτό που ήδη παίρνει πάλι στις πλάτες του, όπως και το 2008, την αναδιάρθρωση μέσω πανδημίας.

Κι όχι διότι ο οργανισμός μας ήταν κανένας παρθένος (στους φυσικούς κι αφύσικους ιούς) αλλά γιατί έτσι έμαθε να τρέφεται η ανθρώπινη αρρώστια. Κυρίως δια της εθελοδουλείας, αναθέτοντας την τεχνική μας υπεράσπιση στους επιτήδειους (λες κι είναι όλα το ίδιο). Παρότι και λίγη καταστολή πότε-πότε δεν βλάπτει. Παράλληλη προφανώς με την εσωτερίκευση του κράτους, του κατεξοχήν αδηφάγου τόπου εξουσίας, που πολλαπλασιάζεται ασύστολα προς όφελός του (χρησιμοποιώντας και μεταστρέφοντας το δικό μας γονιδίωμα). Κι ακολουθεί η τηλε-επιτήρηση κι η αυτο-επιτήρηση.

Και επειδή ορισμένοι μιλούν για *αυτοπεριορισμό*, όπως είχαμε στην Αθήνα των αρχαίων τραγικών ας πούμε, και δεν εννοούν, να υποθέσουμε, την τωρινή παραίτηση από τα ουκ ολίγα βασικά της ύπαρξης – … *καμία σχέση*. Όπως και δεν έχει σχέση η πετυχημένη κατάργηση του Δημόσιου Χώρου στον δυτικό κόσμο (κατακτημένος από το κράτος και τα μήντια), που τώρα με την αναγκαστική καραντίνα ξαναβγαίνει γυμνή στο σκληρό φως. Άλλο ο οίκος στους Αθηναίους τότε και τελείως άλλο στους ιδιώτες/δυτικούς σήμερα, που βέβαια αυτούς τους τρεις Χώρους *της πόλεως* «δανείστηκαν»: τον οίκο, την αγορά (<αγορεύειν – όχι… markets) και την εκκλησία (την αποφασιστική λαϊκή συνέλευση!, τότε) – και είδαμε πώς τους κάνανε, τους κάνουν, σαν τα μούτρα τους, αφανίζοντας τον Δημόσιο. Γιατί άλλο το κράτος κι άλλο το δημόσιο, βέβαια.

*

Και να που φθάσαμε επιτέλους στο μέλλον.

Έτσι κι αλλιώς «κανονικότητα» με τέως κανόνες μέχρι το εμβόλιο (εάν βρεθεί) δεν μπορεί να υπάρξει. Κι η εκ των πραγμάτων αναδιάταξη, ήδη εξύψωσε την Υγεία -ως κατεξοχήν τεχνικό ζήτημα!- στο βάθρο του νικητή. Γιατί εκτός των άλλων σχετίζεται (αρχαιόθεν) καλύτερα με τον φόβο, το πλέον πρόσφορο προς διαχείριση εργαλείο Ισχύος. Κι η εξουσία *των αλγορίθμων* προφανώς θα αναβαθμίσει κι άλλο τον υγειονομικό φόβο – ως τον πλέον προνομιούχο στο άμεσο μέλλον.

Με μεγάλη χαμένη την ελευθερία. Και ίσως τρίτο το καταϊδρωμένο διαδικτυακό… φλερτ – η τέταρτη μεγάλη αξία, το περί δικαίου αίσθημα, δεν φαίνεται να ενδιαφέρει για την ώρα… Οι αξίες σίγουρα αλλάζουν.

Κάπως όπως και τα futures, το διαρκώς μετατοπιζόμενο όριο του συστήματος. Γιατί από πότε ένα σύγχρονο κράτος, το αμερικανικό, το κινεζικό, το ελληνικό, ενδιαφέρεται τόσο πολύ για την υγεία των Ξενιστών που χρησιμοποιεί, των εργαλείων του; (Και όχι μόνο γιατί προτιμά βέβαια τους «υγιείς» για εργαζόμενους, αυτό στην Γερμανία είναι νομοθετημένο – η «παραγωγή» δεν είναι η δουλειά του;) Από το 1648 πάντως, τη συνθήκη της Βεστφαλίας, ή τη Γαλλική Επανάσταση που καθιέρωσε τα σύγχρονα έθνη-κράτη, δεν το ‘χαμε ξαναδεί. Και αν κρίνουμε κι απ’ την αυτοχειρία, που ανέκαθεν απαγορευόταν (η ζωή ανήκε στον θεό ή στον Βασιλιά) και τύγχανε και τιμωρίας (κατάσχεση περιουσίας, για παράδειγμα), μάλλον αυτή η τρομερή νεωτερική Μηχανή (που βέβαια, η εξουσία καθεαυτή είναι η δουλειά της) προκειμένου να προλάβει τα ιικώς χειρότερα -ακόμη και την επιδημική απελπισία του πληθυσμού- αναλαμβάνει πλέον τις ευθύνες της: εδώ κυριολεκτούμε. Αυτή και θα κηρύσσει με διαγγέλματα το Δικαίωμά της στη ζωή και τον θάνατο των υπηκόων, θα απαγγέλλει τις ελευθερίες τους («πρόκειται για πόλεμο» είπαμε), και θα ολοκληρώνει τσάτρα-πάτρα τον εργασιακό/τεχνικό τους προορισμό. Γιατί εκεί που ο θάνατος και η θνητότητα για τις θρησκείες ήταν ένα λάφυρο, σήμερα για την τεχνο-επιστήμη αποτελεί *απλώς τεχνικό ζήτημα*. Που οφείλει να επιλύεται. Και χωρίς καν να προνοεί κανείς πρώτα για τη

σύγχυση παραλογισμού και αρρώστιας. Ή έστω μηχανικής υπερβολής ενός πολιτισμού ολόκληρου.

Οπότε το μέλλον του Κράτους, ελλείψει άλλου θεσμού (μην ξεχνάμε ότι ούτε η τεχνητή νοημοσύνη ούτε οι γνωστές πέντε Tech Giants θεσμίζονται), διαγράφεται εκ νέου λαμπρό. Ακόμη και η εργαλειοποιημένη παγκοσμιοποίηση («ο αμερικανικός 20ός αιώνας» κατά Κλίντον) τηρεί στάση αναμονής στη συμπληρωματική βέβαια επέλασή του.

Αυτό δεν θα κόψει -με τις περίεργες κεντρικές τράπεζες- το νέο «άπειρο» χρήμα, μετά το θεόσταλτο ξεφούσκωμα; Αυτό και θα το μοιράσει στους ημέτερους. Αυτό δεν θα επανεκκινήσει τα νέα, γιατί περί αυτού πρόκειται, Χρέη; Από τη μελλοντική! –reset στην κακοπληρωμένη- εργασία πάλι, προφανώς.

Τα φέρετρα κι οι αναπνευστήρες δηλαδή, κι ακόμη περισσότερο η εικονοποίηση του θανάτου, του(ς) άνοιξαν την όρεξη.

*

Ναι αλλά σε ένα *υπερχρεωμένο* στη σκοτεινή ύλη μέλλον, ποια θα είναι η ζήτηση μετά την ουρανοκατέβατη, παγκόσμια καραντίνα που επέφερε η Covid-19; Θα «ξέρουν» τα χρηματιστήρια να την προεξοφλούν ή ο ρόλος τους δεν θα είναι πια ο ίδιος; Αυτά και άλλα ερωτήματα, μας κάνουν να πιστεύουμε το αντίθετο από αυτά που «προβλέπουν» οι συνωμοσιολόγοι, οι ντετερμινιστές κι οι θεολόγοι. *Γιατί όσο οπορτουνιστής είναι ο SARS–CoV-2, και είναι, τόσο οπορτουνιστική είναι και θα είναι και η Οικονομία*.

Γιατί μπορεί καλύτερη ευκαιρία για ορισμένους (αλλά αυτό συμβαίνει πάντοτε) από την εκμετάλλευση μιας πανδημίας για το 2020 να μην διαφαινόταν… Μια και η αθεράπευτη κρίση υπερσυσσώρευσης συνεχίζει ακάθεκτη (δεν αρκούσε να επαναληφθεί το 2008), και τα ποσοστά κέρδους κάποιων πολλών έγλειφαν πάτο (αντίθετα οι Λάρρυ Πέιτζ μέχρι πού να φτάσουν τον δείκτη;), και επιπλέον το εμπόρευμα/χρήμα εδώ και μια διετία διαπραγματεύεται με αρνητικά επιτόκια και πρόσημα… Οπότε με ένα ξεφούσκωμα και μια ιού θέλοντος *καταστροφή και χρεών και*

κεφαλαίου και εργασίας, θα γίνει reset χωρίς πολλά-πολλά. Απλώς ο καπιταλισμός δεν μας είχε συνηθίσει να ζητάει λίγες διακοπές πρώτα. (Κι έρχονται σίγουρα κι άλλες επιδημίες – η μπίζνα αυτή έχει μέλλον). Ιδίως εξαιτίας ενός τόσο δα «αόρατου» και άγνωστου μη έμβιου όντος, με μάλλον μέτρια επικινδυνότητα.

*

Μέχρι να ορθοποδήσει η «μερική κανονικότητα», η καχυποψία για τον μολυσμένο διπλανό, η ψιλοαπαγόρευση για ομαδοποιήσεις και πλήθη, επιβάλλεται. Θα είναι παρούσα.

Γιατί και πού να τα βάλεις με τον συνεχώς μεταλλασσόμενο κορωνοϊό, ενός εξ αποστάσεως διαδικτυακού καπιταλισμού; Την ακατάσχετη οπτικοποίησή του.

Εδώ όμως φθάσαμε σε μια μικρή αλήθεια. Που αφαιρεί όλα τα επιχειρήματα όχι μόνο από τους ντετερμινιστές αλλά κι από τους παραζαλισμένους απ' τον εργαλειοποιημένο φόβο θανάτου. Ποια «Μπίλντερμπεργκ» και ποιο «Νταβός» θα ρίσκαρε ποτέ, για μια επείγουσα έστω αναδιάρθρωση, τη γενίκευση ενός πιθανού ανεξέλεγκτου διαλόγου (σε ζητήματα «ζωής και θανάτου» – κι όχι κατ' ανάγκη με τα κέντρα εξουσίας), στα restart και τα reset της επόμενης μέρας;

Ιδίως τώρα που οι οικόσιτοι έχουν επιτέλους χρόνο – ακόμη και για να σκέπτονται.

*

Βέβαια, οπωσδήποτε εξακολουθούν να υπάρχουν γύρω μας πολλά και χειρότερα δεινά από αυτά της Covid-19. Δεν άλλαξε ο κόσμος σε δυο μήνες. Σίγουρα και σωματικά, και σπλαγχνικά.

Από όλα τα «*δεινά*» όμως, το *δεινότερον* ήταν και είναι ο άνθρωπος. Οι ίδιες του οι κατασκευές-τιμωροί. Οι κατασκευές του οι θεοί. Η αχώνευτη θνητότητά του. Η αναίδεια κι η απληστία του απέναντι στη φύση, κι η ακόμα πιο αχώνευτη φθορά

του.

Κι όπως ο δούλος έτρεμε κάποτε μπροστά στον θάνατο, έτσι και ο δυνάμει ελεύθερος θα έχει να δώσει καινούριες μάχες τους επόμενους καιρούς: ευκαιρίας δοθείσης.

Μήπως και καθιερώσει τον δικό του δημόσιο χώρο.

Αθήνα, 30 Απριλίου 2020

* Τελευταίο του βιβλίο το «ΟΜΟΚΕΝΤΡΑ και Εφαπτόμενα» (εκδ. Βιβλιοπέλαγος, 2019).

Εβίβα, Περικλή…

του Νίκου Κατσιαούνη

Μια παλιά ιστορία μας αφηγείται πως, όταν κάποτε μια μαινόμενη πυρκαγιά έκαιγε τη ζούγκλα, όλα τα ζώα έτρεχαν κακήν κακώς πανικόβλητα για να σωθούν από τις θανατηφόρες φλόγες. Όμως ένα μικρό πουλί, ατρόμητο μπροστά στον κίνδυνο, ένα μικρό κολιμπρί, μετέφερε με το μικροσκοπικό του ράμφος λίγο νερό και το έριχνε στη φωτιά. Όταν τα άλλα ζώα, παραξενεμένα από την αυταπάρνηση και το μάταιο του αγώνα του, του μήνυσαν ότι δεν ωφελούσε σε τίποτα αυτό που έκανε, η απάντηση που τους έδωσε ήταν ότι έπραττε αυτό που του αναλογούσε. Αυτή ήταν η δική του συνεισφορά, η δική του αντίσταση. Ένα τέτοιο κολιμπρί, όμοιο με αυτό της ιστορίας, είναι και ο Περικλής Κοροβέσης για την εποχή μας. Ένα κολιμπρί που μετέφερε τη δική του αλήθεια και αποπειράθηκε να την επικοινωνήσει και να τη συνδιαμορφώσει με όλους εμάς.

Ο Περικλής Κοροβέσης ανήκε στην πλευρά των αιρετικών της ιστορίας, με το μέρος εκείνων που πάντα έβλεπαν με κακό μάτι τις εξουσίες. Όλες τις εξουσίες – ανεξαρτήτως είδους, χρώματος

ή απόχρωσης. Από τα μικράτα του ακόμη πήρε διαζύγιο με καθετί που καταδυναστεύει τον άνθρωπο. Από τότε που η μνήμη της παιδικής του ηλικίας μάτωσε από την εικόνα των κομμένων κεφαλιών των ανταρτών που οι αλαλάζοντες νικητές περιφέραν στην πλατεία του Αργοστολίου, ο Κοροβέσης αφαίρεσε τη λέξη εξουσία απ' το γλωσσάρι του. Και αυτή δεν λησμόνησε να του δείξει το φριχτότερο πρόσωπό της. Δεν είναι μόνο αυτά που μας αφηγήθηκε στους τυραννοκτόνους Ανθρωποφύλακές του. Υπάρχουν και άλλα…

Όμως, ο ίδιος αποφάσισε διαφορετικά για τον εαυτό του. Εκ φύσεως και πεποιθήσεως αντιεξουσιαστής, υπήρξε γαλαντόμος σε ό,τι έκανε. Στους φίλους του, στις γυναίκες, στα κείμενά του, στα βιβλία του, στους αγώνες, στους συντρόφους, στους αντιπάλους και τους εχθρούς του. Κι όταν μπούκωνε από τη συνάφεια του κόσμου και των συναναστροφών την καθημερινή ανοησία, τότε απομονωνόταν με τους δικούς του ήρωες, αυτούς που ανακάλυπτε στα βιβλία του, στις αφηγήσεις των μεγάλων παραμυθάδων και στα οράματα των φιλοσόφων. Υπήρξε δεινός και απαιτητικός αναγνώστης, με ευρεία παιδεία και καλλιέργεια, και με μια ακριβή και σπανίως λαθεύουσα μνήμη. Συνήθιζε να λέει ότι η βιβλιοθήκη του συμβόλιζε τον οβολό της ανθρωπότητας στον ίδιο, το κληροδότημά της για να γίνει καλύτερος άνθρωπος.

Η ενασχόληση με τα κοινά για τον Κοροβέση μετουσιωνόταν σε καθημερινό βίωμα και εμπειρία.Οι ιδέες που πρέσβευε ήθελε να περνούν τις εξετάσεις της εφαρμογής τους στο εδώ και τώρα, να γίνονται έργα και δράση. Αυτές αποτελούσαν το έρμα του, τον οδοδείκτη στο πράττειν του βίου του. Δύσκολα θα τον τσάκωνες να κοροϊδεύει με αυτά. Η ουτοπία θα πρέπει να χτίσει τα οχυρά της στο εντεύθεν της πραγματικότητας, στον παρόντα χρόνο, για να μπορέσει να την υπερβεί. Και ο Περικλής το ήξερε αυτό. Και ήταν πάντα παρών. Ποτέ δεν έλειψε. Από διαφορετικά μετερίζια κάθε φορά, με το σώμα και την πένα του, και πάντα με την ίδια ορμή και σθένος. «Αν ενεργείς σε μια κοινωνία, τότε γίνεται δικιά σου», είπε κάποτε.

Και ο ίδιος ήθελε να δρα με τους ανθρώπους, να παλεύει και να

οργίζεται μαζί τους, να τσατίζεται και να αγανακτεί, να ερωτεύεται και να χωρίζει, να οσμίζεται την ανθρωπίλα και να αφουγκράζεται προς τα πού πνέει ο άνεμος.

Έτσι επικοινωνούσε ο Κοροβέσης. Τα υπόλοιπα είναι για τους ψοφοδεείς πολιτικάντηδες της κακιάς ώρας. Επέμενε να στηρίζει και να αναδεικνύει όσα ξέφευγαν του κανόνα, όσα ξεβόλευαν από το χασμουρητό της κοινωνικής νηνεμίας. Και στήριζε εμπράκτως, όχι μόνο με τα λόγια. Και πολλάκις με προσωπικό κόστος. Όπου διέκρινε μια εστία ανυπακοής, έσπευδε κι ο ίδιος να σηκώσει γροθιά, να δηλώσει παρών. Κι ας μη συμφωνούσε σε όλα. Του αρκούσε που έβλεπε τη φλόγα αναμμένη. Οι σπόροι υπάρχουν, πρέπει να τους καλλιεργήσουμε για να φυτρώσουν και να αποδώσουν καρπούς. Υπήρξε ζηλωτής σε αυτό. Στις μικρές νησίδες, στις μικρές κοινότητες που με νύχια και με δόντια και σε πείσμα των καιρών κρατούν την ιδέα της ελευθερίας ψηλά, σε αυτό ήλπιζε ο Κοροβέσης. Εκεί έπαιζε τα ρέστα του.

Ο Περικλής ούτε παρασημοφορήσεις ήθελε, ούτε τιμές, μήτε γαλόνια. Με αυτά είχε ξεμπερδέψει προ πολλού. Καταλάβαινε τη ματαιότητά τους. Και βουλευτής, όταν εξελέγη, έβγαλε τη γλώσσα ουκ ολίγες φορές στον καθωσπρεπισμό των βουλευτικών εδράνων. Εξάλλου δεν εισήλθε του κοινοβουλίου για να αλλάξει τον κόσμο. Ήξερε ότι αυτά δεν γίνονται από τα πάνω έδρανα. Ο ίδιος δεν βολευόταν ούτε με τις βεβαιότητες ούτε με τις σωτηριολογικές συνταγές για την αλλαγή του κόσμου. Αδογμάτιστος και αεί εξεγερμένος, βλάσφημος με τις ομολογίες πίστεως, γοητευόταν περισσότερο από την ανυπακοή της Εύας η οποία δεν αρκέστηκε στον μισό Παράδεισο και τόλμησε να τον διεκδικήσει ολόκληρο. Δύσκολο να του περάσεις χαλινάρια. Προτιμούσε να δραπετεύει στους δικούς του παράλληλους και εκεί να στήνει το δικό του γλέντι, τη δική του επανάσταση. Με γέλιο, χορό, πιοτό και τραγούδι. Ποθούσε να εξερευνήσει την ποιητικότητα του κόσμου, την τραγικότητα της ανθρώπινης ύπαρξης, που πάντα θα ξεφεύγει των αδήριτων νόμων της ιστορίας και της κομπορρημοσύνης των φαφλατάδων ορθολογιστών.

Ο Περικλής Κοροβέσης ήδη έχει αφήσει έντονη την περπατησιά του. Η μαχητική του αρθρογραφία, ο ανυποχώρητος ακτιβισμός του, η πνευματική του εγρήγορση, η λογοτεχνική του καλαισθησία, αποτελούν μια παλλόμενη παρακαταθήκη. Για όσους είχαμε την τύχη να επικοινωνήσουμε μαζί του, ο Περικλής θα αναβιώνει τον άνθρωπο του εξεγερμένου ρομαντισμού, αυτόν που αποπειράθηκε να διαρρήξει την ασυνέχεια ανάμεσα στο πραγματικό και ιδεατό και να αποδώσει μέσω της ουτοπίας στον κόσμο την ποίησή του. Αυτό νομίζω ότι ήταν το καλύτερό του μυθιστόρημα, καταπώς έγραψε και ο αγαπημένος του φίλος Γιώργος Σταματόπουλος.

«Γι’ αυτό σου λέω, ξέρω πώς θα είναι ο θάνατος, μια απλή βραδιά όπως όλες οι άλλες». Έτσι έκλεινε ένα ποίημά του ο Περικλής. Κάπως έτσι φαντάστηκα ότι θα ήταν και η στιγμή που αποφάσισε να αναχωρήσει για να ξαναχτίσει αλλού νέους ανεμόμυλους. Τον φαντάστηκα να πίνει την τελευταία γουλιά ουίσκι, να σχηματίζει το χαρακτηριστικό του παμπόνηρο μειδίαμα, και να μας ψιθυρίζει κλείνοντας την πόρτα: Dixi et salvavi animam meam.

Εβίβα, Περικλή. Στην υγεία σου, σύντροφε. Μας έμαθες πολλά. Σε ευχαριστούμε για όλα…

Venceremos…

Μια αναπάντεχη συζήτηση με το Παιδί Τραύμα

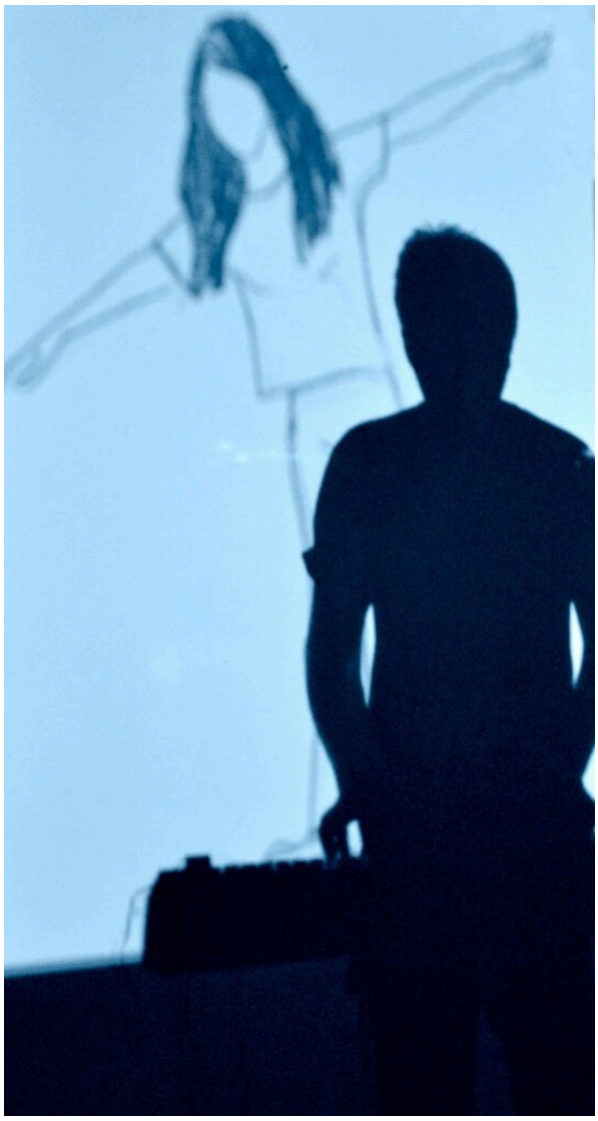
των Στέφανου Μπατσή και Γιάννου Σταμούλη

Δεν γνωρίζουμε πού στέκεται το Παιδί Τραύμα στον κανόνα της «αθηναϊκής underground σκηνής». Όχι μόνο γιατί θα γελούσε με

μια τέτοια προσπάθεια ταξινόμησης ή επειδή τέτοιους είδους κανόνας -ευτυχώς- δεν έχει φτιαχτεί προς το παρόν, αλλά επειδή -ακριβώς- η ιδιαιτερότητα της τέχνης του και το αναπάντεχο της προσωπικότητάς του περιπλέκουν τη διάγνωση. Σίγουρα αυτό που χαρακτηρίζει την περίπτωση Παιδί Τραύμα είναι μια στιχουργική δεινότητα στην οποία συναντάται το ευτράπελο με τα πιο βαθιά αισθήματα. Όπως πρέπει να συμβαίνει στις πιο καλές στιγμές της ποπ μουσικής δηλαδή. Με τα δικά του λόγια, «Το Παιδί Τραύμα γράφει μουσική και λέξεις σε μια ψηλή πολυκατοικία στο κέντρο της Αθήνας. Του αρέσει α) να περνάει ώρα στην τουαλέτα β) να κοιτάει το κινητό του και γ) να τρώει φέτες τυράκια από το ψυγείο. Στο πρώτο του άλμπουμ «Μυστικές Χορευτικές Κινήσεις» εσωκλείονται οδηγίες για το πώς να χορέψει κάποιος τα τραγούδια του και να αποκτήσει υπερφυσικές δυνάμεις».

Είχαμε διαβάσει τα παραπάνω λόγια στο προσωπικό του site, είχαμε ακούσει τη μουσική του και τον γριφώδη και ευαίσθητο στίχο του· ήμασταν προετοιμασμένοι για κάτι εντελώς διαφορετικό, προτού τον συναντήσουμε. Τελικά, εκείνο το απόγευμα, πήραμε δύο σημαντικά μαθήματα. Πρώτον, να μην βασίζεσαι ποτέ στις ερωτήσεις που έχεις ετοιμάσει πριν από μια συνέντευξη και, δεύτερον, ότι μπορεί να σε λένε Παιδί Τραύμα και να μην γνωρίζεις το Παιδί θαύμα κι αυτό να είναι οκ.

Ύστερα από μπόλικη κουβέντα για τη μουσική, διαπιστώσαμε πως τα σημεία συνάντησής μας δεν περιστρέφονται μονάχα γύρω από το γούστο μας, αλλά και ευρύτερα γύρω από το πώς βλέπουμε το σημερινό κόσμο. Δεν γουστάραμε εμείς τον νεοφιλελευθερισμό μία; Δεν τον γούσταρε αυτός δέκα. Προβληματιζόμασταν εμείς για την κατάσταση στη γειτονιά μας, τα Εξάρχεια; Έδινε πόνο το Παιδί Τραύμα. Επομένως, αποφασίσαμε το μέρος της συζήτησης που θα δημοσιεύσουμε να αφορά κάποιες πτυχές της ζωής μας, τις οποίες χαρακτηρίζουμε ως «σαπίλες», την εργασία στο χαρούμενο, high–end, νεοφιλελεύθερο περιβάλλον και πώς αυτή εξελίσσεται στην covid εποχή, την κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει τα Εξάρχεια και την λεγόμενη «αθηναϊκή underground σκηνή».

Βαβυλωνία: Ας ξεκινήσουμε εμείς από την πρώτη σαπίλα! Η σημερινή συνθήκη, είτε ονομαστεί ύστερος καπιταλισμός, είτε υπερνεωτερικότητα, είτε νεοφιλελεύθερος τρόπος διακυβέρνησης, επηρεάζει τον τρόπο που ζούμε, εργαζόμαστε, περνάμε τον ελεύθερο χρόνο μας. Κάτι που μας φαίνεται ενδιαφέρον είναι η μεταβολή στο εργασιακό πεδίο. Αν κάποτε οι εργαζόμενοι, δούλευαν υπό το «μαστίγιο» της αυστηρής ιεραρχίας, της προσταγής, σήμερα, τουλάχιστον στις μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες και κυρίως σε κλάδους όπως είναι η τεχνολογία, το μάρκετινγκ, η εικόνα, σήμερα δουλεύουν με το «καρότο» της συμμετοχικότητας, του proactiveness, τους work-life balance. Βλέπουμε, επομένως, σήμερα το σκατό να είναι η διαρκής διαθεσιμότητά μας ως εργαζόμενοι, η άνευ όρων διασύνδεση, το αναγκαστικό bonding με τους συναδέλφους, η κουλτούρα του 24/7 κι όλα αυτά σε openspace φιλικούς και χαμογελαστούς χώρους.

Παιδί Τραύμα: Νομίζω πως οι σύγχρονες τάσεις στην εργασιακή εξάρτηση δε διαφέρουν σε τίποτα από τις παλιότερες. Απλά έχουν μεταμφιεστεί με το μανδύα της ελεύθερης αγοράς και μ' ένα πρόσχημα κοινωνικού προφίλ. Νιώθω ότι η φάση κινείται σε τρεις κατευθύνσεις.

Η πρώτη εργασιακή σχέση είναι να δουλεύεις 8ωρο για 2,5 την ώρα, σε κακές συνθήκες με αμφίβολη ασφάλιση. Η δεύτερη είναι να αμείβεσαι κάπως καλύτερα σε κάποιο γραφείο ή κάτι ανάλογο, αλλά να σε υποχρεώνουν να μένεις μέχρι τις 12 το βράδυ πληρώνοντας ελάχιστα για τις υπερωρίες. Η τρίτη και πιο «ενδιαφέρουσα» εργασιακή σχέση είναι αυτό που αναφέρετε κι εσείς: η προσπάθεια που γίνεται από ένα μεγάλο μέρος των απανταχού εργοδοτών να θολώσουν τα όρια μεταξύ προσωπικού και εργασιακού. Open space, δραστηριότητες για το bonding των εργαζομένων κτλ. είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα που ενώ σε μια πρώτη ματιά φαίνονται πιο θελκτικά από τα να δουλεύεις από τις 6 το πρωί σ ένα εργοστάσιο, μπορεί όμως να οδηγήσουν σε μια ενοποίηση της προσωπικής με την επαγγελματική ζωή. Αποκορύφωμα είναι η ατέρμονη χρήση e–mails που μπορούν να πέφτουν στο κινητό σου κάθε ώρα και στιγμή. Όλα αυτά μπορεί να οδηγήσουν στην απόλυτη εξάλειψη της έννοιας του προσωπικού χρόνου: Το καινούριο 8ωρο θα είναι το 24ωρο. Ευτυχώς κάποιες εταιρείες απαγορεύουν τα mail τα σαββατοκύριακα κτλ., αλλά πολύ φοβάμαι ότι είναι οι φωτεινές εξαιρέσεις.

Το mobility και το να δουλεύεις από το σπίτι αυξάνεται ολοένα και περισσότερο σε σημείο που δεν ξέρω αν θα υπάρχουν headquarters εταιρειών στο μέλλον. Το να δουλεύεις απ' το σπίτι μπορεί εκ πρώτης να ακούγεται cool αλλά μπορεί να γίνει επικίνδυνο. Η κατάσταση με τον covid θα επιταχύνει ακόμα περισσότερο αυτή τη νόρμα. Το σπίτι θα γίνει το νέο γραφείο και η διάκριση προσωπικού και επαγγελματικού ακόμα πιο θολή και χωρίς πολλά περιθώρια αντίστασης, υπό την απειλή της επερχόμενης μεγάλης κρίσης ανεργίας. Ίσως αυτή η τελευταία μορφή εργασιακής σχέσης να έχει πολλές αναλογίες και με τη μουσική και δεν εννοώ μόνο λόγω της παντελούς αδιαφορίας του

κράτους προς τους καλλιτέχνες ειδικά αυτή την εποχή.

Β.: Συμφωνούμε! Δύο σημειώσεις μόνο. Η τρίτη εργασιακή σχέση, στην οποία αναφερόμαστε κι οι δύο, μπορεί να επιβάλλεται αλλά προϋποθέτει και την ενεργή συμμετοχή των ανθρώπων. Ο εργαζόμενος είναι που θα πρέπει να είναι δημιουργικός, να έχει φαντασία και να προτείνει «out of the box» λύσεις, ο εργαζόμενος είναι που θα πρέπει να κάνει γιόγκα ή τοξοβολία με τους συναδέλφους του στις εξοχές. Αυτή η συνθήκη πέραν των μεταβολών στην εργασιακή σχέση, θεωρούμε ότι μας διαμορφώνει και σαν ανθρώπους, σαν υποκείμενα. Άλλωστε, ο νεοφιλελευθερισμός επενεργεί και δημιουργεί και τους «νεοφιλελεύθερους» ανθρώπους. Ένα δεύτερο σημείο είναι ότι είναι τέτοια η εργασιακή σκατίλα εκεί έξω, ακριβώς όπως την περιγράφεις, με την επισφάλεια που τη συνοδεύει, με χιλιάδες ανέργους να «περισσεύουν», με τους φίλους και τις φίλες μας να απασχολούνται στα κοινωφελή προγράμματα, μόνιμα μεταξύ εργασίας και ανεργίας, που η εξάλειψη του προσωπικού χρόνου, το bonding στα βουνά κτλ. να μοιάζει παράδεισος – άλλωστε αμπαλάρεται σε ένα περιτύλιγμα θετικότητας και μόνιμου happiness. Νομίζουμε, ότι αναφέροντας πιθανές αναλογίες με την μουσική, μας έκλεισες και λίγο το μάτι, σαν να θες μια πάσα για να ξετυλίξεις τη σκέψη σου.

Π.Τ.: θα πρέπει να πάρουμε σαν βασική παραδοχή ότι ένα μεγάλο μέρος αυτής τη σύγχρονης εργασιακής κουλτούρας έχει πολύ μικρή παραγωγική βάση. Εννοώ ότι κάποιες φορές το τελικό αποτέλεσμα είναι κάτι αόρατο χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο: έτσι μπορείς να βρεθείς σε πολύωρα meeting που δεν καταλήγουν πουθενά ή να κατασκευάζεις παρουσιάσεις χωρίς πρακτική εφαρμογή. Είναι σαν να κάνεις κάτι επειδή πρέπει να το κάνεις και όχι επειδή σε ώθησε μια ανάγκη να το κάνεις. Άρα αναπόφευκτα αυτό που κάνεις θα στερείται περιεχομένου αφενός και αφετέρου για να το «πουλήσεις» θα πρέπει να χτίσεις πάνω στον προσωπικό σου χρόνο και στο PR που θα κάνεις μέσα σε ένα συγκεκριμένο industry. Κι εδώ ακριβώς έρχεται η αναλογία με τη μουσική βιομηχανία.

Ξέρεις όταν έβγαλα το δίσκο δεν με ήξερε ούτε η μάνα μου. Όχι

ότι τώρα με ξέρει. Επίσης ήμουν εξαιρετικά εσωστρεφής. Όχι ότι τώρα δεν είμαι. Αυτό που μου έκανε εντύπωση όταν άρχισε να γίνεται ο ντόρος με το δίσκο, είναι ότι πολλοί μου έλεγαν ότι πρώτον πρέπει να δείχνεις το πρόσωπό σου (σημ. δεν φαίνεται ποτέ το πρόσωπό μου στο υλικό που δημοσιεύω) και δεύτερον ότι πρέπει να αποκτήσεις παρέες στο χώρο, να βγαίνεις, να πηγαίνεις στα πάρτι, να γίνεις ένα με τη φάση γενικά. Εδώ εντοπίζω και τη συνάφεια με την παραγωγική διαδικασία που σου είπα πιο πριν και το πώς για να πουλήσεις κάτι πρέπει να χτίσεις στο PR. Είναι κατ' αντιστοιχία σαν να λες ότι κάνεις κάτι, γιατί πρέπει να το κάνεις και όχι γιατί σε ώθησε μια ανάγκη. Σαν να υποβιβάζεις το ίδιο σου το έργο: δεν αρκεί από μόνο του; Τι «πουλάς» τελικά; Το έργο σου ή τον εαυτό σου;

Τα εκφράζω λίγο υπερβολικά απλά για να δεις την αναλογία με τα εργασιακά. Γιατί πάντα υπάρχει ο αντίλογος ότι αφενός πολλοί δεν κάνουν τέχνη για τα λεφτά ή και δεν βγάζουν τίποτα από αυτό και αφετέρου ότι σε μια εποχή που ο όγκος της πληροφορίας είναι άπειρος δεν αρκεί να βγάλεις ένα έργο αλλά πρέπει να το προωθήσεις κιόλας.

Β.: Όντως υπάρχουν παράλληλες πορείες. Σε διάφορους εργασιακούς χώρους επιτάσσεται η συντήρηση του προφίλ του δραστήριου/ενεργού/πάντα-καινοτόμου και ταυτόχρονα του «πλασαρίσματος» του εαυτού. Στη μουσική, βλέπουμε την ίδια κατάσταση στο μοτίβο δίσκος-περιοδεία-δίσκος/συνεργασίες-περιοδεία… Το εργασιακό άγχος στον καλλιτέχνη προσομοιάζει πιο πολύ σε μια μορφή κοινωνικού άγχους.

Ας μεταφερθούμε προς το παρόν σε ένα άλλο ζήτημα. Η πόλη είναι ο καμβάς στον οποίο συμβαίνουν τα πάντα σήμερα. Δεν αλλάζουμε με τίποτα την Αθήνα, γιατί βρίσκεται διαρκώς σε κίνηση, δεν είναι στατική, νιώθεις πάντα ότι κάτι μπορεί να συμβεί. Νιώθουμε ότι είναι μια συναρπαστική πόλη, μας γοητεύει η ζωή στη μητρόπολη μολονότι μας γεμίζει και άγχη, εντάσεις, δυσφορία. Από την άλλη, μας έταξαν ότι «θα γίνει το νέο Βερολίνο», ό,τι κι αν σημαίνει αυτό, βιώνουμε την τουριστικοποίησή της, δυσκολευόμαστε εμείς και οι φίλοι μας να

βρούμε ένα νορμάλ σπίτι κοντά στις δουλειές μας ή στο κέντρο των δραστηριοτήτων μας. Για την Αθήνα έχουν γραφτεί και συνεχίζουν να γράφονται κορυφαία δείγματα στίχων (από τους Στέρεο Νόβα στον The Boy) και δεν σταματά να δημιουργεί μια ατμόσφαιρα για την καλλιτεχνική έκφραση. Νιώθουμε ότι κι εσύ κάπως μπαίνεις σε αυτό. Ότι είσαι ο τύπος της πόλης, ότι η πόλη με έναν τρόπο επηρεάζει αυτό που κάνεις.

Π.Τ.: Ο Κωνσταντίνος Βήτα λέει: «μικρή μου Αθήνα είσαι η πόλη που μου μοιάζει». Νομίζω ότι αυτό τα περικλείει όλα. Αγαπάμε την Αθήνα επειδή μας θυμίζει τον εαυτό μας: άλλοτε χαρούμενη και φωτεινή κι άλλοτε σκοτεινή και δυστοπική. Αυτή η πόλη έχει μια αδιόρατη ενέργεια στα σπλάχνα της. Έχει τύχει να ταξιδέψω σε πολλές πόλεις στο εξωτερικό κι αυτή την ενέργεια την είδα μόνο στη Νέα Υόρκη και στο Βερολίνο. Μπορεί να σε συνεπάρει και μπορεί να σε καταρρακώσει. Μπορεί να σε κατακλύσει με χάος αλλά και να τη νοιώσεις γειτονιά. Κι αυτό το τελευταίο είναι το πιο συναρπαστικό. Οι γειτονιές στο κέντρο της Αθήνας, που ενώ θα περίμενες να είναι απρόσωπες, παρ' όλα αυτά πολλές φορές ακόμα λειτουργούν σαν παραδοσιακές γειτονιές· τρανό παράδειγμα τα Εξάρχεια. Το λυπηρό είναι ότι γίνεται μια προσπάθεια αυτές οι γειτονιές να καταστραφούν· τρανό παράδειγμα τα Εξάρχεια….

Μένω στα Εξάρχεια την τελευταία δεκαετία. Κάποτε αράζαμε στην πλατεία θυμάμαι. Ήταν ωραία. Σταδιακά η εικόνα άλλαζε. Τα ενοίκια πήγαν στον θεό, η γειτονιά έγινε ένα Airbnb θέρετρο και οι δρόμοι μια τουριστική ατραξιόν. Ταυτόχρονα η πλατεία γέμισε μαφίες και δεν μπορείς να σταθείς καν. Αυτό το τελευταίο βολεύει πολλούς, ανάμεσά τους και τις δυνάμεις καταστολής. Διεισδύουν έτσι ολοένα και πιο μέσα στη γειτονιά και παράλληλα με το ψευδοαφήγημα της αναρχικής ανομίας από τα ΜΜΕ, συντηρούν την εικόνα που θέλουν χωρίς επ' ουδενί ν' ακουμπάνε τις μαφίες. Η κατάσταση χειροτερεύει μέρα με τη μέρα. Η σημερινή εικόνα της πλατείας είναι πλέον κάτι που παλιότερα φάνταζε αδιανόητο: εντελώς αστυνομοκρατούμενη, ειδικά υπό την αφορμή της απαγόρευσης κυκλοφορίας.

Για μένα μόνη ελπίδα της γειτονιάς είναι οι κάτοικοί της. Η ανακατάληψη θα γίνει μόνο με τη διαρκή παρουσία τους. Δεν είναι καθόλου εύκολο όμως γιατί με όλα αυτά οι πιο πολλοί έχουν κουραστεί. Και δικαίως. Ένας φίλος πρόσφατα μου είπε: «ξέχνα τα Εξάρχεια, χάθηκαν». Δε θέλω να το πιστέψω όμως. Ίσως στο τέλος οι κάτοικοι και η απίστευτη καλλιτεχνική δημιουργία που γεννιέται εκεί καθημερινά θα νικήσουν.

Β.: Την Αθήνα αγαπάμε να την μισούμε και αγαπάμε να την αγαπάμε. Κι αυτό γιατί είναι ειλικρινής, δείχνει αυτό που είναι και επομένως είναι γοητευτική. Αυτό όμως είναι μια κατάσταση που βιώνεται από κοινού και είναι προϊόν κοινών βιωμάτων, γι' αυτό και ο ατομικισμός (είτε περνά μέσα από την κερδοσκοπία είτε μέσα από την παραίτηση από το κοινό και την απλή διαχείριση της καθημερινότητας) δρα αντιθετικά.

Πολλές μουσικές γεννιούνται στην Αθήνα, πολλές απ' αυτές ακολουθούν τις μεταμορφώσεις της πόλης. Αυτό που θα λέγαμε «αθηναϊκή underground σκηνή», χαρακτηρίζεται από διευρυμένα μουσικά μέσα, μια μίξη ελληνικού και αγγλικού στίχου και πολλούς ήχους. Τα τελευταία χρόνια αρχίζει να καθιερώνεται σαν σκηνή (σε ομολογουμένως μικρή κλίμακα), να διαμορφώνει μια

ανάλογη κουλτούρα και άρα δημιουργικά πάει μια χαρά. Αφήνει όμως η κοινότητα χώρο και ευκαιρίες; Βασικά, έχει νόημα να μιλάμε για κοινότητα;

Π.Τ.: Η λέξη κοινότητα είναι λίγο βαριά για να χρησιμοποιηθεί για μια μουσική σκηνή, πόσο μάλλον όταν η τελευταία είναι ακόμα στη ζύμωση και στον σχηματισμό της. Το παράδοξο με την αθηναϊκή underground είναι ότι προσδιορίζεται με βάση το κοινό που την ακούει και όχι με το περιεχόμενό της. Βλέπεις έτσι, μουσική που μπορεί να είναι ποικίλη από αγγλόστιχο glam rock, για παράδειγμα, μέχρι και ελληνόστιχο ηλεκτρονικό και όλα να συγκαταλέγονται με ένα περίεργο τρόπο στην αθηναϊκή underground μόνο και μόνο επειδή την ακούει ένα συγκεκριμένο και συνήθως πιο «ψαγμένο» κοινό. Θεωρώ όλες αυτές τις ταμπέλες που βάζουμε μόνοι μας λίγο ανεπίκαιρες, να σου πω την αλήθεια. Για μένα η ποπ είναι βάση οποιασδήποτε μουσικής, είτε είναι χέβι μέταλ είτε είναι κλασσική. Όχι η ποπ με την αυστηρή έννοια της Madonna και του Michael Jackson πχ., αλλά με την έννοια μιας μουσικής φόρμας που ο άλλος θα μπορέσει να αναπαράγει μέσα του και να ταυτιστεί. Κάθε τέτοιος ακροατής για μένα είναι μια μικρή νίκη ενάντια στη σαπίλα. Και δεν μ' απασχολεί αν ο ακροατής αυτός πριν άκουγε μπουζούκια ή δημοτικά ή τζαζ ή οτιδήποτε. Ούτε αν είναι «ψαγμένος» ή όχι. Τι σημαίνουν όλα αυτά αλήθεια;

Υπό αυτή την έννοια η κάθε μουσική σκηνή ίσως να πρέπει να αφήσει στην άκρη τον ελιτισμό και να υπερβαίνει τον εαυτό της. Δίχως συμβιβασμούς και αλλοιώσεις στο περιεχόμενο, να επιδιώκει να ακουστεί πέρα απ' το παραδοσιακό κοινό της. Να σ' το πω λίγο οξύμωρα: η αθηναϊκή underground για παράδειγμα ίσως να ήρθε ή ώρα να γίνει λιγότερο αθηναϊκή και λιγότερο underground. Θα μπορούσαμε να τη λέμε και «σκοτεινή ποπ»! Πώς σου φαίνεται;

***Όλες τις φωτογραφίες μας τις παραχώρησε το Παιδί Τραύμα. Τον ευχαριστούμε θερμά.**